

งานนี้ใช้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ แสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-ไม่ดัดแปลง 3.0 ประเทศไทย
ดูสำเนาสัญญาอนุญาตนี้ได้ที่ <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/th/>

คู่มือสื่อพลเมือง

:

โดย

เครือข่ายพลเมืองเน็ต

(Thai Netizen Network)

ภายใต้การสนับสนุนโดย

มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์

(Heinrich Böll Stiftung)

คู่มือสื่อพลเมือง

พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม 2553

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

9 789742 257026

จัดทำโดย

เครือข่ายพลเมืองเน็ต

(Thai Netizen Network)

409 ชั้น 2 ซอยรัชดาภิเษก 14 ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320

โทร. 0-2691-0574

เว็บไซต์: thainetizen.org

อีเมล: contact@thainetizen.org

อีเมลกลุ่ม: thainetizen@googlegroups.com

ทวิตเตอร์: twitter.com/thainetizen

เฟซบุ๊ก: facebook.com/thainetizen

บรรณาธิการ

วราพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

ทิวสน สีอ่อน

พิสูจน์อักษร

กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์

ออกแบบปกและรูปเล่ม

กรมัยพล สิริมงคลรุจิกุล

ภายใต้การสนับสนุนโดย

มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์

(Heinrich Böll Stiftung)

ขอขอบคุณ Media Legal Defence Initiative (MLDI)

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ภาพพิมพ์

296 ซอยสุวิชาญดำริ บางยี่ขัน บางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ 0-2433-0026-7

โทรสาร 0-2222-5188

:

คำห่า

ถ้ามีคนเอ่ยคำว่า “สื่อพลเมือง” ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 21 จะเริ่มต้นได้ไม่นาน คนส่วนใหญ่คงส่ายหน้าด้วยความงุนงงในความหมาย เพราะแม้ว่าในช่วงนั้นคนธรรมดาจะสามารถเข้าถึงเครื่องมือสื่อสารตัวต่อตัว (one-to-one) เช่น โทรศัพท์มือถือ ได้อย่างง่ายดายก็ตาม เครื่องมือที่สื่อสารกับคนจำนวนมากพร้อมกันได้ก็ยังเป็นสิ่งที่มีแต่ “มืออาชีพ” เท่านั้นที่มีทุนพอที่จะเข้าถึง

“สื่อมวลชน” ในอดีตจึงมีแต่มืออาชีพที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้าน มี “องค์กรสื่อ” ที่ทำ “ธุรกิจสื่อ” รองรับอย่างชัดเจน

แต่มาถึงวันนี้ วันที่คนไทยกว่า 4.6 ล้านคน มีบัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook.com) การ “สื่อสาร

สองทาง” ระหว่างผู้คนกันเอง (mass-to-mass) ด้วยต้นทุนที่ต่ำและด้วยความสะดวกสบาย โดยปราศจากการคัดกรองระหว่างทางจากสื่อมวลชนนั้น ไม่ใช่เรื่องเพื่อฝันอีกต่อไป

เหตุการณ์ความรุนแรงช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ได้ตอกย้ำความสำคัญของสื่อพลเมือง โดยเฉพาะในบรรยากาศที่รัฐใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ผู้ใช้เน็ตที่สื่อสารกันผ่านเว็บไซต์โซเซียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ (Twitter.com) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอข่าวสารที่รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และหลากหลายกว่าสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์

หัวข้อสนทนาในเว็บบอร์ดได้ไปปรากฏอยู่ในหน้าข่าวหนังสือพิมพ์และข่าวโทรทัศน์ นักข่าวรายงานความเคลื่อนไหวในทวิตเตอร์ของนักการเมือง ยังไม่นับถึงผลกระทบต่อโลกจริงมากมายของสื่อพลเมืองในเน็ต เช่น การเปิดโปงกลโกงของเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด GT200 โดยนักวิทยาศาสตร์ในห้องหว่ากของเว็บไซต์พันทิป (Pantip.com) ซึ่งนำไปสู่การตรวจสอบอย่างเป็นทางการและคำสั่งระงับการสั่งซื้อ ตลอดจนกระแสข้อมูลทุกด้าน

ที่ไหลบ่าอย่างไม่หยุดยั้งก่อนและหลังการชุมนุม
ทางการเมือง

แต่พลังของสื่อพลเมืองก็เหมือนกับพลัง
ทุกชนิดตรงที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ

เครือข่ายพลเมืองเน็ตจัดทำ *คู่มือสื่อ
พลเมือง* เล่มนี้ด้วยความหวังว่าจะเป็นส่วนเล็กๆ
ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดสื่อพลเมืองรุ่นใหม่ และ
จุดประกายให้พลังของสื่อพลเมืองในไทยเป็นไป
ในด้านบวกมากกว่าด้านลบ

คู่มือเล่มนี้เริ่มต้นด้วยคำถามพื้นฐานว่า “สื่อ
พลเมืองคือใคร?” ใน “ถาม-ตอบเรื่อง ‘สื่อพลเมือง’”
และอธิบาย “ภาษาและเครื่องมือของสื่อพลเมือง”
เรื่อยไปจนถึงเทคนิคการเผยแพร่เนื้อหาบางประการ
ใน “ทำอะไรให้โลกรู้?”

สื่อพลเมืองจะเป็นพลังสร้างสรรค์ที่มีความ
รับผิดชอบได้จริงก็ต่อเมื่อยึดมั่นใน “จรรยาบรรณ
สื่อพลเมืองเมื่อเขียนบล็อก” และ “จรรยาบรรณสื่อ
พลเมืองเมื่อใช้โซเชียลมีเดีย” แต่ในขณะเดียวกัน
ก็ต้องไม่ลดละที่จะใช้สิทธิเสรีภาพในการค้นคว้า
และแลกเปลี่ยนข้อมูล รู้ทัน “การเซ็นเซอร์และวิธี
หลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์” ของภาครัฐ ตลอดจนจ
ตระหนักในประเด็นทางกฎหมายที่สำคัญตาม “ข้อ
แนะนำด้านกฎหมาย” เพื่อคุ้มครองตนเองและเพื่อน

สื่อพลเมืองจากความเสี่ยงที่จะละเมิดกฎหมาย

สุดท้าย เรานำเสนอบทเรียนจากต่างประเทศใน “เว็บสื่อพลเมืองที่สื่อมืออาชีพทำ: กรณีศึกษาจากอเมริกา” ด้วยความหวังว่าสื่อมืออาชีพในประเทศไทยจะเข้ามาแนะนำและทำงานร่วมกับสื่อพลเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อสร้าง “ระบบนิเวศสื่อ” ใหม่ถอดด้าม (new media ecology) ที่สร้างสรรค์และจรรโลงสังคมประชาธิปไตย ในยุคที่คนทุกคนเป็นสื่อโดยแท้จริง

เครือข่ายพลเมืองเน็ต

สิงหาคม 2553

สารบัญ

:

1. ถ้าม-ตอบเรื่อง “สื่อพลเมือง”

14

2. ภาษาและเครื่องมือของสื่อพลเมือง

20

3. ทำอย่างไรให้โลกรู้?

34

4. จรรยาบรรณสื่อพลเมือง
เมื่อเขียนบล็อก

44

5. จรรยาบรรณสื่อพลเมือง
เมื่อใช้โซเชียลมีเดีย

56

6. การเซ็นเซอร์
และวิธีหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์

66

7. ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

76

8. เว็บไซต์พลเมืองที่สื่อมืออาชีพทำ:

กรณีศึกษาจากอเมริกา

96

ภาคผนวก

:

1. วิธีทางเทคนิค

ในการหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์

โดย นาร์ต วิลลีเนฟ

116

2. หมิ่นหยาม ผ่านสื่อ!!

โดย เชกูวารา

154

บทที่ 1

:

ถาม-ตอบเรื่อง “สื่อพลเมือง”

1. “สื่อพลเมือง” คือใคร?

ตอบ: ใครก็ตามที่ไม่ใช่นักข่าวมืออาชีพที่บันทึก รวบรวม รายงาน วิเคราะห์ หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะผ่านช่องทางที่คนจำนวนมากเข้าถึงได้ เช่น วิทยุชุมชน เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก (Facebook.com) ฯลฯ “ข้อมูลข่าวสาร” ในที่นี้หมายถึงข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความสนใจของคนทั่วไป ไม่ใช่เรื่อง “วงใน” ที่มีแต่ผู้เขียนและเพื่อนไม่กี่คนเท่านั้นที่เข้าใจ

มาร์ค เกลเซอร์ (Mark Glaser) นักข่าวอิสระและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อใหม่ อธิบายไว้เมื่อ พ.ศ. 2549 ว่า

“แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังนักข่าวพลเมือง

คือ ความเชื่อที่ว่าคนธรรมดาที่ไม่เคยผ่านการอบรมเพื่อเป็นสื่อมืออาชีพ สามารถใช้เครื่องมือของเทคโนโลยีสมัยใหม่และการกระจายตัวไปทั่วโลกของอินเทอร์เน็ต ในการสร้าง ต่อยอด หรือตรวจสอบสื่อด้วยตนเองหรือด้วยการร่วมมือกับคนอื่น ยกตัวอย่างเช่น คุณอาจเขียนเกี่ยวกับการประชุมเทศบาลในบล็อก¹ของคุณหรือบนเว็บไซต์ หรือคุณอาจตรวจสอบข้อเท็จจริงในข่าวที่ลงสื่อกระแสหลัก ซึ่งให้เห็นข้อผิดพลาดหรืออคติในข่าวนั้นบนบล็อกของคุณ หรือคุณอาจถ่ายภาพเหตุการณ์ที่น่าจะเป็นข่าวด้วยกล้องดิจิทัลและโพสต์มันออนไลน์หรือถ่ายคลิปวิดีโอแล้วเอาขึ้นเว็บไซต์อย่างยูทูบ²

สื่อพลเมืองเป็นได้ตั้งแต่ระดับคนธรรมดาอย่างเราๆ ท่านๆ ที่ถ่ายภาพเหตุการณ์การชุมนุมลงฟลิคเกอร์ (Flickr.com) หรือเฟซบุค หรือทวีตข้อความที่น่าสนใจผ่านทวิตเตอร์ (Twitter.com) ตกเถียงอภิปรายประเด็นสาธารณะบนเว็บไซต์

¹ สำหรับความหมายของบล็อก ดูบทที่ 2: ภาษาและเครื่องมือของสื่อพลเมือง

² Mark Glaser (27 กันยายน 2006). "Your Guide to Citizen Journalism." Public Broadcasting Service. <http://www.pbs.org/mediashift/2006/09/your-guide-to-citizen-journalism270.html>

พันทิป (Pantip.com) ไปจนถึงกลุ่มคนที่รวมตัวกันทำงานเป็นกลุ่มสื่อพลเมืองอย่างจริงจัง เช่น เว็บไซต์บล็อกนั้น (Blagnone.com) เว็บไซต์ข่าวไอทีของคนไทย หรือร่วมมือกันหลวมๆ ผ่านการรวมกลุ่มเป็นครั้งคราว เช่น “นักสืบพันทิป” ในเว็บบอร์ดพันทิป

เนื้อหาของคู่มือฉบับนี้จะว่าด้วยการเป็นสื่อพลเมืองในระดับปัจเจก ในฐานะผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลหลักฐาน เช่น ภาพถ่าย คลิปวิดีโอ หรือสำเนาเอกสารเป็นหลัก เนื่องจากเป็นระดับที่ทุกคนที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้สามารถเป็นได้ ส่วนช่องทางอื่น ไม่ว่าจะเป็นวิทยุชุมชนหรือพอดคาสต์³ นั้นมีลักษณะเฉพาะ และต้องอาศัยทักษะทางเทคนิคที่อาจอยู่เหนือระดับความรู้พื้นฐานของผู้ใช้เน็ต

2. จะรู้ได้อย่างไรว่าเรื่องไหนควรเป็นข่าว?

ตอบ: เรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องคิดมาก ถ้าคุณเขียนหรือโพสต์เกี่ยวกับสิ่งที่ตัวเองอยากอ่าน ก็น่าจะมีคนอื่นที่สนใจในเรื่องเดียวกัน แค่นั้นก็เป็น

³ Podcasting – การเผยแพร่ไฟล์เสียงหรือวิดีโอให้ดาวน์โหลดอย่างสม่ำเสมอ คำว่า “พอด” ย่อมาจาก Playable-on-Demand หรือเลือกเล่นได้ตามต้องการ

“ข่าว” ได้แล้วในโลกที่ทุกคนเป็นสื่อได้

นอกจากนี้ คุณก็ไม่จำเป็นต้องตั้งใจเป็น “สื่อพลเมือง” ทุกครั้งที่คุณทำอะไรก็ตามบนอินเทอร์เน็ต คุณอาจเขียนอะไรเรื่อยเปื่อยไว้สาระ โปสเตอร์รูปข่าวชั้น หรือหยอกล้อกับเพื่อนบ้างก็ได้ แต่สนใจว่าเมื่อใดก็ตามที่คุณเขียนเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ คุณจะพยายามอย่างดีที่สุด และยึดมั่นในจรรยาบรรณที่พึงมี (เราหวังว่าคุณมือเล่มนี้จะช่วยได้)

3. สื่อพลเมืองมีอะไรที่สื่อมืออาชีพไม่มี?

ตอบ: ความเป็นอิสระและ “พลังบริสุทธิ์” ที่อยากแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลข่าวสารระหว่างพลเมืองด้วยกัน รวมทั้งความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในสาขาที่ทำงานประจำ

4. สื่อมืออาชีพมีอะไรที่สื่อพลเมือง (ไม่ค่อย) มี?

ตอบ: ความเป็นมืออาชีพ ทุน ชื่อเสียง และกองบรรณาธิการที่คอยทำหน้าที่คัดกรอง แก้ไข และตรวจสอบความถูกต้อง – สองประเด็นแรกไม่ค่อยสำคัญเท่าไรแล้วในยุคอินเทอร์เน็ตที่เครื่องมือช่วยทุนแรงและเงินได้มาก แต่สองประเด็นหลังคือเหตุผลที่สื่อพลเมืองควรยึดมั่นในจรรยาบรรณ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในโลกไซเบอร์ที่ยืนยันตัวตนได้ยาก

5. ต้องเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงหรือเปล่า?

ตอบ: ไม่จำเป็น ความน่าเชื่อถือในโลกของสื่อพลเมืองนั้นสร้างกันด้วยคุณภาพของเนื้อหาและจรรยาบรรณ แต่ถ้าคุณใช้นามแฝงและอ้างถึงข้อมูลเชิงลึกที่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง และเป็นข้อมูลที่ว่าคุณอ้างว่าจริงและลับ (เช่น แผนการชิงบลับของกองทัพ หรือข้อมูลเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน) ถึงจุดหนึ่ง คุณก็ควรเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ใจ และเพื่อพิสูจน์ว่าไม่มีเจตนาแอบแฝง หรือถ้ากลัวการคุกคามของอิทธิพลมืด คุณก็ควรจะนำข้อมูลนั้นไปมอบให้กับสื่อมืออาชีพ เพราะพวกเขาได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมากกว่าสื่อพลเมือง (สื่อมืออาชีพต้องรับความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องเป็นกิจวัตรในการทำหน้าที่อยู่แล้ว)

บทที่ 2

:

ภาษาและเครื่องมือของสื่อพลเมือง

เว็บ 2.0 (web 2.0) – “เว็บ” ย่อมาจาก เวิลด์ ไวด์ เว็บ (World Wide Web – WWW) หมายถึงระบบเอกสารที่เชื่อมต่อกันด้วยลิงก์ที่คลิกเข้าไปดูได้ (hypertext link) บนอินเทอร์เน็ต คำว่า “เว็บ 2.0” หมายถึงเว็บไซต์สมัยใหม่ที่เปิดให้ผู้ใช้เน็ตมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและสร้างเนื้อหาของตัวเอง เช่น วิกิพีเดีย (Wikipedia.org) ยูทูป (YouTube.com) หรือฟลิคเกอร์ (Flickr.com) ต่างจาก “เว็บ 1.0” ในสมัยก่อน ที่ผู้ใช้เป็นผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารฝ่ายเดียว

เว็บเบราว์เซอร์ (web browser) – ซอฟต์แวร์สำหรับท่องเว็บ เราอาจจะคุ้นเคยกับอินเทอร์เน็ต

เอกซ์พลอเรอร์ (Internet Explorer – IE) บนระบบปฏิบัติการวินโดวส์ หรือไฟร์ฟอกซ์ (Firefox) ที่เป็นเว็บเบราว์เซอร์แจกฟรี มีจุดเด่นที่ความปลอดภัยและความสามารถในการติดตั้งส่วนเสริมการใช้งานหรือโครม (Chrome) ที่พัฒนาโดยกูเกิล และแจกฟรีเช่นกัน

เสิร์ชเอนจิน (search engine) – บริการค้นหาข้อมูลบนเว็บ เช่น กูเกิล (Google.com) หรือบิง (Bing.com)

ฟอร์เวิร์ดเมล (forwarded mail) – การส่งอีเมลที่ได้รับมาต่อไปยังคนอื่น

บล็อก (blog) – ย่อมาจาก เว็บล็อก (weblog – บันทึกบนเว็บ) หมายถึงเว็บไซต์ที่ถูกเปิดขึ้นเพื่อเขียนเรื่องราวต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่แล้วบล็อกมักมีเนื้อหาที่ยาวกว่าและจริงจังกว่าไดอารีออนไลน์ บล็อกมีทั้งที่เป็นเว็บไซต์ส่วนตัวและบริการที่บริษัทต่างๆ เปิดให้ใช้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เช่น เวิร์ดเพรส (Wordpress.com) โอเคเนชั่น (OKNation.net) เอกซ์ทีน (Exteen.com) หรือบล็อกแก๊ง (Bloggang.com) นิยมเรียกผู้เขียนบล็อกว่า บล็อกเกอร์

ฟีด (feed) – รายการหัวข้อล่าสุดจากเว็บไซต์เว็บหนึ่ง โดยมากใช้รูปแบบ RSS (Really Simple Syndication – มาตรฐานหนึ่งของการกระจายข้อมูลจากเว็บไซต์ที่มีการเพิ่มเติมเนื้อหาบ่อย) อ่านได้จากบริการอ่านฟีด (RSS aggregator) เช่น กูเกิลรีเดอร์ (Google.com/reader)

แท็ก (tag) – คำสำคัญ (keyword) ที่ใช้อธิบายและจัดกลุ่มหัวข้อหรือประเด็นหลักของเนื้อหาที่สื่อพลเมืองผลิต เช่น “ป่าชุมชน” หรือ “พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์” การใส่แท็กที่ถูกต้องและตรงประเด็นจะช่วยให้คนค้นเจอเนื้อหาที่ต้องการได้ง่ายขึ้น

เว็บบอร์ด (webboard) – กระดานสนทนาบนอินเทอร์เน็ต เช่น พันทิป (Pantip.com)

กระทู้ – หัวข้อสนทนาบนเว็บบอร์ด

โพสต์ (post) – บทความที่เขียนลงบล็อกหรือพื้นที่อื่นบนเว็บ

คอมเมนต์ (comment) – นิยมย่อว่า “เมนต์” หรือ “เมนต์” หมายถึงการแสดงความคิดเห็นในช่องให้

แสดงความคิดเห็นท้ายโพสต์ของคนอื่น

โซเชี่ยลบุคมาร์ค (social bookmark) – บริการบนเว็บที่ให้คนโพสต์ลิงก์ที่ตัวเองต้องการบันทึกไว้ (บุคมาร์ค) รวมทั้งจัดหมวดหมู่และแลกเปลี่ยนลิงก์เหล่านั้นกับคนอื่นผ่านเว็บไซต์ เช่น ดีลิเชียส (Delicious.com) หรือซิกเกอร์ (Zickr.com)

โซเชี่ยลมีเดีย (social media) – จากนิยามของวิกิพีเดีย โซเชี่ยลมีเดียหมายถึง “สื่อที่ใช้สำหรับมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้เทคโนโลยีบนเว็บที่ขยายขนาดได้สูงและเข้าถึงได้ง่ายมาก”⁴ โดยเฉพาะบริการบนเว็บที่หนุนเสริมเครือข่ายสังคมและเปิดพื้นที่สำหรับเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างเอง (user-generated content)

เฟซบุค (Facebook.com) – เว็บโซเชี่ยลมีเดียที่ได้รับความนิยมสูงที่สุดในโลก ปัจจุบันมีผู้ใช้งานกว่า 300 ล้านคน รวมผู้ใช้ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยกว่า 4.6 ล้านคน⁵

⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Social_media

⁵ ข้อมูลจาก <http://www.checkfacebook.com> เข้าถึงวันที่ 8 กันยายน 2553

ทวิตเตอร์ (Twitter.com) – เว็บไซต์ที่ให้บริการบล็อกขนาดสั้น หรือ “ไมโครบล็อก” ที่ได้รับความนิยมสูง ผู้ใช้สามารถส่งข้อความครั้งละไม่เกิน 140 ตัวอักษรถึงผู้ที่ติดตามอยู่ (follower) นิยมเรียกบัญชีผู้ใช้ด้วย @ ตามด้วยชื่อ เช่น @barackobama

ไฮไฟว์ (Hi5.com) – เว็บไซต์เชียวลมีเดียที่ได้รับความนิยมสูงมาก โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น นักท่องเที่ยว นิยมเรียกชื่อเล่นว่า “อิห้า”

มายสเปซ (Myspace.com) – เว็บไซต์เชียวลมีเดียอีกหนึ่งแห่งที่ได้รับความนิยมมาก โดยเฉพาะในกลุ่มนักดนตรีที่อยากสร้างเครือข่ายกับแฟนเพลง และใช้พื้นที่ในการ “ปล่อย” เพลงใหม่บนเน็ต

ไลค์ (like) – การกดปุ่ม “ไลค์” (ชอบ) เนื้อหาบนเฟซบุค

ทวิต (Tweet) – การส่งข้อความในทวิตเตอร์หนึ่งครั้ง

รีทวิต (Retweet) – การนำข้อความที่คนอื่นทวิตมาทวิตซ้ำ นิยมเรียกย่อๆ ว่า RT

เครื่องมือของสื่อพลเมือง

สื่อพลเมืองควรจะสนใจติดตามเครื่องมือใหม่ๆ ที่สามารถสื่อสารได้อย่างแพร่หลายและสะดวกสบายสำหรับนักท่องเน็ต ถึงแม้ว่า “สาร” ที่เรอยากสื่อจะสำคัญ แต่เครื่องมือและช่องทางก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เพราะไม่ว่าเราจะเขียนอะไรดีแค่ไหน ก็คงมีคนอ่านไม่มากนักถ้านักท่องเน็ตค้นหาเรื่องที่เราเขียนในกูเกิลไม่เจอ หรือพบว่าหน้าเว็บอ่านยาก หรือไม่สามารส่งต่อให้เพื่อนๆ อ่านได้โดยง่าย

ด้วยเหตุนี้ เมื่อเราสร้างเนื้อหาในฐานะสื่อพลเมือง ไม่ว่าจะเป็นข้อเขียนบนบล็อก โน้ตบนเฟซบุค คลิปวิดีโอ หรือภาพถ่าย ควรคำนึงถึงความ “อ่านง่าย” “ติดตามง่าย” “หาง่าย” และ “แชร์ง่าย” เป็นหลัก

“อ่านง่าย” หมายถึงการอำนวยความสะดวกให้กับ การอ่านบนหน้าเว็บ เช่น การเลือกใช้แบบอักษรที่สบายตา ไม่ใช่สีสันจุดขาดบาดตา หรือลูกเล่นบางอย่างที่อาจสร้างความรำคาญ เช่น ไฟกะพริบ เสียงเพลงที่ตั้งค่าให้เล่นเสียงดังทันทีที่มีคนเปิดหน้าเว็บ

“ติดตามง่าย” หมายถึงการติดตั้งบริการเสริมที่ช่วยให้คนอ่านติดตามหัวข้อล่าสุดที่เราเขียน

ได้ง่ายขึ้น เช่น ตั้งค่ารายการหัวข้อล่าสุด (ฟีด) ในรูปแบบ RSS ให้คนอ่านใช้บริการอ่านฟีดติดตามได้โดยไม่ต้องเปิดหน้าเว็บเพื่อดูความเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ส่วนใหญ่เราไม่ต้องจัดการเรื่องนี้เอง เพราะซอฟต์แวร์และบริการเขียนบล็อกส่วนใหญ่จะตั้งค่านี้ให้โดยอัตโนมัติ เพียงแต่ตรวจว่ามันทำงานได้ก็พอ

“หาง่าย” หมายถึงการทำให้เสิร์ชเอนจินต่างๆ หาเราได้ง่าย (ดูบทที่ 3: ทำอย่างไรให้โลกรู้) นอกจากนี้จะออกแบบเว็บให้หาได้ง่ายแล้ว เราก็ควรจะเลือกชื่อแท็กที่ตรงกับประเด็นที่เขียนด้วย เพื่อช่วยให้ค้นเจอได้ง่ายขึ้น เช่น ถ้าเราใส่แท็ก “มาบตาพุด” สำหรับโพสต์เรื่องปัญหาที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดซึ่งเราเขียนบนบล็อก คนที่ค้นคำว่า “มาบตาพุด” ในกูเกิลก็จะมีโอกาสเจอบทความของเรามากกว่าการไม่ใส่แท็กอะไรเลย

“แชร์ง่าย” หมายถึงการทำให้คนอื่นนำเนื้อหาของเราไปเผยแพร่ได้ง่าย เช่น ถ้าเขียนบล็อกก็เขียนให้กระชับและมีแหล่งข้อมูลอ้างอิงชัดเจน นอกจากนี้จะโพสต์แล้ว ก็สร้างไฟล์ PDF⁶ หรือสไลด์เพื่อความสะดวกในการส่งเป็นฟอร์เวิร์ดเมล ถ้า

⁶ Portable Document Format – มาตรฐานเอกสารชนิดหนึ่งที่เปิดอ่านได้ในทุกระบบปฏิบัติการ เหมาะสำหรับการเผยแพร่

ถ่ายภาพเหตุการณ์ระทึกขวัญก็ควรลดขนาดภาพให้เล็กลง คนจะได้ส่งต่อกันได้ง่ายขึ้น และอาจทำลายน้ำ (watermark) ประกอบลายเซ็นของเราที่มุมภาพ เพื่อให้เครดิตตัวเองในฐานะสื่อพลเมือง (และเพื่อไม่ให้คนอื่นนำเนื้อหาของเราไปแอบอ้างว่าเขาเป็นคนทำ เราอาจไม่หวังลิขสิทธิ์ก็จริง แต่ก็ไม่ควรยอมให้คนอื่นปลอมแปลงผลงานไปเรื่อยๆ เพราะถือเป็นการเปิดโอกาสให้คนทำอะไรมั่งก่ายอย่างนี้ไม่สิ้นสุด)

ที่กล่าวไปนั้นคือสิ่งที่ควรทำ แล้วเครื่องมือที่สื่อพลเมืองใช้ได้มีอะไรบ้าง? คำตอบคือหลากหลายมาก เพราะเครื่องมือที่ใช้ง่ายและฟรีในเน็ตนั้นมีจำนวนและคุณภาพที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ถ้าคุณชอบเขียน คุณก็ควรจะไปเปิดบล็อก แต่ถ้าคุณไม่ชอบเขียน การทำสิ่งง่าย ๆ อย่างการอัปโหลดภาพถ่ายหรือคลิปวิดีโอขึ้นฟลิคเกอร์หรือยูทูป แล้วเผยแพร่ปากต่อปากผ่านเครือข่ายโซเชียลมีเดียของคุณ หรือทวีตข้อความสำคัญที่ควรรู้กันในวงกว้าง แค่นี้คุณก็เป็นสื่อพลเมืองได้แล้ว

ฮันนาห์ วัลดรัม (Hannah Waldram) นักข่าวรุ่นใหม่ของหนังสือพิมพ์ *เดอะ การ์เดียน (The Guardian)* ของสหราชอาณาจักร อธิบายว่าเธอใช้เครื่องมืออะไรบ้างบนบล็อกส่วนตัว⁷

จากภาพนี้จะเห็นว่าฉันหาที่ใช้เครื่องมือหลายชนิดมากในการทำงาน อาทิ

- บริการรับฝากรูป (Flickr.com, TwitPic.com)
- บริการและซอฟต์แวร์อัดและตัดต่อเสียง (Audacity, Audioboo.fm, SoundCloud.com)
- บริการรับฝากคลิปวิดีโอ (Vimeo.com, YouTube.com, Bambuser.com, Qik.com)
- บริการรับฝากข้อความและบทความ (Twitter.com, ScribbleLive.com, Wordpress.com, CoverItLive.com)

⁷ <http://hrwaldram.wordpress.com/2010/06/24/news-rewired-whats-next-for-niche>

Blogs

Online Journalism Blog
 "Let's stop being patronising and talk about distributed journalism?" notes from #newsrw
 Newsrequired? What's next for 'niche'??
 Notes on Talk About Local 2010
 Bournville Village gets its first advert
 How the j-school students are treading a new path

Birmingham Post - LifeStyleBlog
 Christmas TV goes berserk for ballet
 Strictly judges take things one step too far
 Dancing your way to a cracking Christmas
 Birmingham to be new centre for international dance
 Who are you kidding? Jedward couldn't dance.

Digital Dancer Blog
 Interview: David Massingham on Birmingham's dance fest
 Interview with Kashmir Leese
 A visual canape of movement and light
 The captivity of the mind conveyed through superb dance
 Gravitas brings contemporary dance back to its roots

My Work

Recent:
 Dancing for his city: Meet Birmingham Royal Ballet's home-bred member
 Commercial dance let down by lack of support in the region
 Review: Matthew Bourne's Dorian Gray
 The Big Interview: Toffee on streetdance, motivation and empowering young people

Flcker

Delicious

'Now is the time to make your own opportunities'
 The New Online Journalists #1: Hannah Waldram | Online Journalism Blog
 Laura Barton: My north-south divide | UK news | The Guardian
 Guardian releases first traffic figures for its local sites
 Digital journalism: More work, more pressure but more opportunity | Media | guardian.co.uk

C.V.

I graduated from Cardiff School of Journalism in 2009, have worked as a freelance dance critic, social reporter for Podnosh and online editor of WestMidlandsDance.com for Meshed Media. I have blogged for Media Wales and the Birmingham Post and I am founder of the hyperlocal website BournvilleVillage.com. My particular interests are the arts, social media and technology.

Click here to download my CV.

Twitter

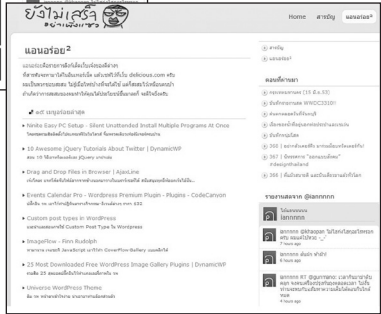
RT @bournvillenews: Our first ever FOI request: <http://ow.ly/2bnzR> about 10 hours ago
 Congrats to all my fellow #CJS graduates who will gowning-up and no doubt sipping champers in Bute by now. about 12 hours ago
 @peterdcx Thanks! Although no gowning pic I'm afraid - I'll be in the executive business committee, not gallivanting with graduates! about 14 hours ago

– สื่อออนไลน์และบริการรวบรวมหัวข้อข่าว (Trendsmat.com, Delicious.com, Google Reader)

– โซเชียลมีเดีย (Facebook.com)

– แหล่งข้อมูลโอเพนซอร์ส (ZeeMaps.com, Scribd.com, HelpMeInvestigate.com, MySociety.org)

สื่อพลเมืองอาจไม่จำเป็นจะต้องใช้เครื่องมือมากเท่ากับสื่อมืออาชีพในการทำงาน แต่โบราณว่า “รู้ไว้ดีกว่า ใส่ป่าแบกหาม” ดังนั้นอย่างน้อยเราก็ควรจะทำความคุ้นเคยกับเครื่องมือเหล่านี้ เพื่อว่าวันหนึ่ง

จะต้องใช้ (แหล่งข้อมูลโอเพนซอร์สในหัวข้อสุดท้ายนั้นเป็นสิ่งที่ประเทศไทยกำลังขาดแคลนอย่างยิ่ง สื่อพลเมืองท่านใดที่สนใจจะรวมตัวกันออกแบบเว็บไซต์ทำนองนี้ ขอได้รับคำอนุโมทนาจากเราล่วงหน้า)

เว็บไซต์ส่วนตัวของฮันนาร์ (HRWaldram.wordpress.com) เป็นบล็อกที่อ่านง่าย สบายตา และรวบรวมเนื้อหาล่าสุดที่เธอสร้างผ่านเครื่องมือต่างๆ ไว้ในหน้าเดียวอย่างชัดเจนและติดตามง่าย

ส่วนประเทศไทย เว็บไซต์ไอ้แอนนหนนดอตคอม (lannnnn.com) เป็นบล็อกที่โดดเด่น

ด้านการออกแบบ และจัดวางข้อมูลที่รวบรวมจาก
เครื่องมือต่างๆ เป็นอย่างดี บนหน้าแรกของบล็อก
นี้ นอกจากผู้อ่านจะได้อ่านโพสต์ล่าสุด ยังสามารถ
ติดตามทวีตล่าสุดจาก @iannnnn และคลิก “แอน
อรรอย²” ที่เมนูด้านบน เพื่อดูรายการลิงก์จากหน้า
โซเชี่ยลบุคมาร์คของคุณไอ้แอนนนนนได้อีกด้วย

บทที่ 3

:

ทำอย่างไรให้โลกรู้

เมื่อเราเริ่มใช้เครื่องมือต่าง ๆ คล่องแล้ว ก็ควรจะสนใจว่าจะทำอย่างไรให้โลกรู้ว่าเราเป็นสื่อพลเมือง การ “ทำให้โลกรู้” ไม่ได้หมายความว่าเราควรหาทางโปรโมตตัวเองแบบสุดลิ่มทิ่มประตู เพราะถึงที่สุดแล้ว ถ้าเนื้อหาของเราไม่ดี จะเสียเวลาโปรโมตเท่าไรก็ไม่มีประโยชน์ แต่ในทางกลับกัน ถ้าเนื้อหาของเราดีมาก แต่ไม่มีใครอ่านนอกจากเพื่อนฝูงของเราเอง เราก็คงเรียกตัวเองว่า “สื่อพลเมือง” อย่างเต็มปากเต็มคำไม่ได้

ภาวูธ พงษ์วิทย์ภานู (@pawoot) ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจออนไลน์ ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ตลาดดอตคอม (Tarad.com) ได้สรุปสิ่งที่บิลิกเกอร์ควรทำในบทความ “10 เทคนิคการสร้าง Link Popu-

larity ให้กับบล็อก”⁸ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ลิงก์ไปหาบล็อกอื่น

วิธีที่ง่ายที่สุดก็คือทำลิงก์ไปหาบล็อกอื่นๆ ที่คุณสนใจก่อนเลย นักเขียนบล็อกหลายๆ ท่านมักจะใจจดใจจ่ออยู่ตลอดอยู่แล้วว่าจะมีใครทำลิงก์มาหาบ้าง เมื่อคุณลิงก์ไปหาเขาก่อน คุณก็อาจจะได้เป็นจุดสนใจ ทำให้เจ้าของบล็อกนั้นๆ รู้จักบล็อกของคุณ คราวนี้แหละ ถ้าบล็อกของเราดีจริง เขาก็คงไม่รังเกียจที่จะทำลิงก์มาหาเราแน่นอน หรือถ้าให้ซัวร์ หลังจากที่คุณทำลิงก์ไปหาบล็อกอื่นแล้ว ลองส่งอีเมลไปบอกเจ้าของบล็อกด้วยก็ดี ว่าเราทำลิงก์ไปหาแล้วนะ

2. ไปทักคอมเมนต์ที่บล็อกคนอื่นบ้าง

เวลาเราไปอ่านบล็อกคนอื่น ก็ไปเขียนคอมเมนต์ไว้บ้าง มีคำแนะนำเล็กน้อยว่า อย่าไปสแปมคอมเมนต์ของเขา (spam comment หมายถึง การเขียนคอมเมนต์ที่ไม่ได้ตั้งใจจะแสดงความคิดเห็นอะไร แต่เขียนเพราะอยากโปรโมตบล็อกหรือเว็บของเราเท่านั้น) เพราะขนาดเราเองยัง

⁸ <http://www.pawoot.com/node/254>

รำคาญเวลาที่มีคนมาสแปมคอมเมนต์ของเรา
ใจเขาใจเรา

3. ส่งบล็อกเข้าสู่เสิร์ชเอนจินต่าง ๆ

ข้อนี้ต้องขยันเล็กน้อย เพราะคุณต้องส่ง
บล็อกของเราเข้าสู่เสิร์ชเอนจินต่าง ๆ โดยเฉพาะ
กูเกิล ข้อได้เปรียบของบล็อกก็คือ คุณสามารถ
โปรโมตบล็อกไปสู่เสิร์ชเอนจินเฉพาะทาง เช่น เสิร์ช
เอนจินสำหรับบล็อกโดยเฉพาะ ได้อีกด้วย

(การทำให้บล็อกของเรา “หาง่าย” และ
“บันทึกง่าย” สำหรับเสิร์ชเอนจินนั้น มีชุดหลักการ
ที่เรียกกันว่า Search Engine Optimization หรือ
SEO ดูข้อแนะนำเบื้องต้นได้ที่บทความ “วิธีทำ SEO
เบื้องต้น”⁹ ของคุณพัชร เกิดศิริ และ “10 เทคนิคการ
ออกแบบเว็บให้ Google รู้จัก”¹⁰ ของคุณภาณุ)

4. ออกแบบบล็อกให้ดูดีสวยงาม

ถ้าคุณออกแบบบล็อกให้สวยหรือมีดีไซน์
ที่โดดเด่นสะดุดตา คุณก็มีโอกาสที่จะโปรโมตเว็บ
ของคุณที่รูקיเน็ต (Rookienet.com) หรือเว็บไซต์ที่

⁹ <http://www.ipattt.com/2009/วิธีทำ-seo>

¹⁰ <http://www.pawoot.com/article/search-engine-marketing/276>

พูดคุยถึงเรื่องการดีไซน์เว็บ เป็นต้น

5. ใช้ CSS ในการออกแบบบล็อก

หากดีไซน์สวยแล้ว ยิ่งใช้ CSS (Cascading Style Sheet – ภาษาชนิดหนึ่งในการกำหนดรูปแบบของหน้าเว็บ)¹¹ ในการโค้ดเข้าไปอีก โอกาสยิ่งเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ เพราะคุณจะมีโอกาสได้โปรโมตไปสู่ระดับโลก เช่น เว็บไซต์เบสต์ซีเอสเอสวอลด์ (BestCSSVault.com) ซึ่งถ้าคุณออกแบบสวยและใช้ CSS คุณก็สามารถส่งบล็อกของคุณเข้าไปให้พิจารณาได้

6. ทำแท็กไปหาเทคโนโลยี

บล็อกเสิร์ชเอนจินชื่อดังอย่างเทคโนโลยี (Technorati.com) นั้นมี pagerank (เกณฑ์วัดโอกาสในการถูกค้นหาเจอโดยกูเกิล) ที่สูงทีเดียว ยิ่งถ้าแต่ละบทความของคุณมีการใส่แท็กไปแจ้งเทคโนโลยีไว้ เราจะได้ผลสองทาง ทางตรงคือได้ไปอยู่ในรายชื่อบล็อกบนเทคโนโลยี ทางอ้อมคือโปรแกรมช่วยเก็บข้อมูล หรือครอว์เลอร์ (crawler)

¹¹ ดูคำอธิบายและตัวอย่างได้ที่ <http://www.w3.org/Style/Examples/011/firstcss.th.html>

ของเสิร์ชเอนจินต่างๆ จะวิ่งต่อจากเทคโนโลยีมาเก็บข้อมูลในบล็อกของเราด้วย

7. ทำ “ลายเซ็น” (signature) ตอบตอบกระทู้ในเว็บบอร์ด

เวลาไปตอบกระทู้ในเว็บบอร์ดต่างๆ ก็อย่าลืมตั้งค่าลายเซ็นท้ายความเห็นให้ลิงก์มาที่บล็อกของคุณด้วย คำแนะนำคือ ตอบกระทู้ในสิ่งที่คุณตอบได้ อย่างสแปมเว็บบอร์ด ให้ตอบในเรื่องที่เราจริงจังจะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้บล็อกของเราได้อีกด้วย

8. ใช้โซเชียลบุคมาร์ค

ในยุคเว็บ 2.0 อย่างตอนนี้ ลองใช้ประโยชน์จากเว็บพวกโซเชียลบุคมาร์คให้เกิดประโยชน์ ถ้าบทความในบล็อกของเราได้ไปลิงก์อยู่ในเว็บเหล่านี้ก็จะเป็นการเพิ่มคนอ่านและเพิ่มความนิยมของลิงก์ไปในตัว ลองดูเว็บอย่างดีลิเชียส (Delicious.com) หรือดิกก์ (Digg.com) แต่ถ้าหากเป็นของไทย ลองแวะไปที่ซิกเกอร์ (Zickr.com)

9. ปิงไปที่บล็อกเสิร์ชเอนจิน

ถ้าระบบบล็อกของคุณเป็นซอฟต์แวร์

อย่างพวกเวิร์ดเพรส (WordPress.org) หรือมูฟ-เอเบิลไทป์ (MovableType.org) คุณก็จะสามารถตั้งค่าของโปรแกรมให้ทำการปิง (ping – การส่งคำขอให้มาดู) บทความหรือบล็อกของคุณ เข้าสู่บล็อกเสิร์ชเอนจินโดยอัตโนมัติทุกครั้งที่คุณอัปเดตบล็อก

10. เขียนบทความให้เว็บอื่นหรือบล็อกอื่น ๆ

เว็บและบล็อกกลุ่มหลายแห่งเปิดให้เราได้แสดงความสามารถหรือเขียนบทความที่มีประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายของเว็บไซต์หรือบล็อกของเขา และส่วนใหญ่แล้ว ถ้าเราเขียนเรื่องส่งไป เราจะได้เครดิตเล็กๆ คือลิงก์กลับมาหาบล็อกของเรา

นอกจาก 10 ข้อที่คุณภาณูเสนอข้างต้น เรามีข้อแนะนำอีก 2 ข้อสำหรับสื่อพลเมืองโดยเฉพาะ

11. ทำเนื้อหาให้อยู่ในรูปแบบที่สมบูรณ์ อ่านง่าย และสะดวกต่อการเผยแพร่

สมมติว่าคุณเขียนบทความเกี่ยวกับกรณีทุจริตใน อบต. ของหมู่บ้าน โดยมีข้อมูลหลักฐาน และแหล่งอ้างอิงชัดเจน วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้คุณ

เผยแพร่บทความไปได้อย่างรวดเร็ว คือแปลงบทความเป็นไฟล์ในรูปแบบที่คนสามารถนำไปส่งต่อเป็นฟอร์เวิร์ดเมลได้ง่ายและไม่มีใครตัดต่อข้อความของคุณได้ เช่น PDF หรือทำเป็นชุดสไลด์ Microsoft Powerpoint โดยที่สไลด์แต่ละหน้าสรุปประเด็นและหลักฐานประกอบสั้นๆ เผยแพร่ผ่านเว็บอย่างสไลด์แชร์ (Slideshare.net) หรือออเธอร์สตรีม (author-STREAM.com)

12. แสดงความเต็มใจที่จะแบ่งปันให้คนอื่น

เราเชื่อว่าสื่อพลเมืองโดยทั่วไปเป็นผู้มีจิตสาธารณะที่อยากแบ่งปันข้อมูลข่าวสารกับคนอื่นโดยไม่ “หวง” ลิขสิทธิ์อยู่แล้ว แต่เรื่องลิขสิทธิ์ก็สำคัญเพราะปัจจุบันอินเทอร์เน็ตไทยมีปัญหาการแอบอ้างและลอกเนื้อหาไปใช้โดยไม่ให้เครดิตผู้สร้างงานค่อนข้างมาก สื่อพลเมืองมีส่วนแก้ปัญหาคความยากง่ายนี้ได้

วิธีที่วิธีหนึ่งที่จะแสดงตัวว่าเราเห็นความสำคัญของลิขสิทธิ์และอยากพิทักษ์ลิขสิทธิ์ของตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ยินดีให้คนอื่นนำเนื้อหาของเราไปเผยแพร่โดยไม่ต้องขออนุญาตก่อนถ้าเคารพในลิขสิทธิ์ คือการใช้สัญญาอนุญาตแบบครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons) ในการ

เผยแพร่เนื้อหา

ครีเอทีฟคอมมอนส์ คือชุดสัญญาอนุญาตสำเร็จรูปที่มุ่งสนับสนุนการเผยแพร่เนื้อหาและรักษาเครดิตของผู้สร้างต้นฉบับในเวลาเดียวกัน ผู้ใช้สามารถเลือกผสมสัญญาอนุญาตได้ 11 แบบ จากตัวเลือก 4 อย่าง ได้แก่ การกำหนดให้ผู้ที่นำไปเผยแพร่ต้องอ้างถึงเจ้าของต้นฉบับ (BY) การกำหนดไม่ให้เกิดการเผยแพร่เป็นไปในเชิงการค้า (NC) การกำหนดไม่ให้มีการดัดแปลงผลงานในการเผยแพร่ (ND) และการกำหนดให้ใช้สัญญาอนุญาตแบบเดียวกันในการเผยแพร่ (SA)¹²

¹² อ่านคำอธิบายและรายละเอียดได้ที่เว็บไซต์ครีเอทีฟคอมมอนส์ ประเทศไทย <http://cc.in.th>

บทที่ 4

:

จรรยาบรรณสื่อพลเมือง
เมื่อเขียนบล็อก

ถึงแม้ว่าสื่อพลเมืองจะไม่ใช้สื่อมืออาชีพ แต่การยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณพื้นฐานบางประการก็เป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะถ้าอยากสร้างความน่าเชื่อถือในหมู่นักอ่าน เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่สาธารณะ เราไม่รู้ว่ใครเป็นใคร และก็ไม่มีใครสามารถยืนยัน “ตัวตน” ของใครได้ ดังนั้น คุณภาพของเนื้อหาที่เราเขียนจึงแทบจะเป็นสิ่งเดียวที่สร้างความน่าเชื่อถือได้ และคุณภาพนั้นก็ไม้อาจสร้างได้ ถ้าหากสื่อพลเมืองไม่ยึดมั่นในจรรยาบรรณ ไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

จรรยาบรรณทั้งหลายทั้งปวงอาจสรุปเป็นประโยคสั้นๆ ว่า “อย่าเขียนอะไรที่จะทำให้เสียใจในภายหลังเมื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่”

ในเมื่อบล็อกมีความเป็น “สาธารณะ” มากกว่าโซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊กซึ่งจำกัดผู้อ่านเพียงกลุ่ม “เพื่อน” และยาวกว่าทวิตเตอร์ซึ่งจำกัดเนื้อที่เพียง 140 ตัวอักษรต่อครั้ง งานของบล็อกเกอร์ในฐานะสื่อพลเมืองจึงมีส่วนคล้ายกับงานของนักข่าวมืออาชีพ และด้วยเหตุนี้ หากคำว่า “จรรยาบรรณของสื่อพลเมือง” จะมีความหมายสำหรับบล็อกเกอร์ มันก็ควรมีส่วนคล้ายกับจรรยาบรรณของสื่อมืออาชีพมากกว่าจรรยาบรรณของคนที่เล่นเฟซบุ๊กหรือทวิตเตอร์ (ดูหัวข้อถัดไป)

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อบล็อกเกอร์ส่วนใหญ่ไม่ใช่นักข่าวมืออาชีพ และคนอ่านบล็อกก็ไม่ได้คาดหวังให้เป็นอย่างนั้น (ไม่อย่างนั้นเขาคงไม่เข้ามาอ่านบล็อก และการเขียนบล็อกก็คงจะหมดสนุกและขาดเสน่ห์ ถ้าบล็อกเกอร์พยายามทำตัวเป็นนักข่าวตลอดเวลา) จรรยาบรรณของบล็อกเกอร์จึงไม่ควรจะเท่ากับจรรยาบรรณของสื่อมืออาชีพ ถึงแม้ว่าจะมีพื้นฐานเดียวกัน

บล็อกเกอร์ส่วนใหญ่เขียนบล็อกเป็นงานอดิเรกด้วยแรงจูงใจที่แตกต่างกัน บางคนเขียนเพื่อระบายอารมณ์หลังจากที่ทนเก็บกดในที่ทำงานมาทั้งวัน บางคนเขียนบันทึกประสบการณ์ประจำวันให้เพื่อนอ่านเหมือนไดอารี่ส่วนตัว บางคนเขียน

เพราะอยากแบ่งปันข้อมูลข่าวสารหรือสาระที่คิดว่า น่าสนใจ บางคนเขียนเพราะอยากโฆษณาสินค้า หรือบริการของบริษัทนายจ้าง และบางคนก็เขียน ด้วยเหตุผลง่าย ๆ คือ อยากเขียน

ไม่ว่าบล็อกเกอร์แต่ละคนจะเขียนบล็อก เพราะอะไร ความที่อินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ “สื่อสาร ส่วนตัว” และ “สื่อสารมวลชน” ในเวลาเดียวกัน ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่าอะไรที่เราเขียนบน อินเทอร์เน็ตมีสิทธิ์อยู่ไปชั่วนิรันดร์ (ถึงเราลบออก ก็อาจซ้ำกว่าคนที่มาคัดลอกเนื้อหาไปส่งต่อแล้ว) ก็ หมายความว่าบล็อกเกอร์ควรคำนึงถึงจรรยาบรรณ บางข้อเวลาเขียน โดยเฉพาะถ้าเราอยากสร้าง “ความน่าเชื่อถือ” ในหมู่นักอ่าน

ความน่าเชื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับ ทุกคนที่อยากเขียนบล็อกให้คนอื่น (ที่ไม่ใช่เพื่อน) อ่าน เพราะถ้าคนอ่านรู้สึกว่าคุณเขียนไม่น่าเชื่อถือ เมื่ออ่านครั้งแรกแล้วก็คงไม่ยากกลับมาเยือนบล็อก นี้่อีกในอนาคต

ในเมื่อบล็อกเกอร์ไม่ใช่สื่อมืออาชีพที่มี คนรู้จัก “ยี่ห้อ” ติดอยู่แล้ว และหลายคนก็ไม่อยาก เปิดเผยชื่อ-นามสกุลจริงเวลาเขียน ความน่าเชื่อถือ จึงเป็นสิ่งที่ต้องสร้าง และต้องใช้เวลาระยะหนึ่งกว่า จะสร้างได้ นั่นหมายความว่าบล็อกเกอร์ที่คนอ่าน

ให้ความเชื่อถือต้องเป็นคนที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณ
อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

เราเชื่อว่าจรรยาบรรณของบล็อกเกอร์ที่
สำคัญที่สุดคือ “ความเป็นภาวีสัย” ตามด้วย “ความ
ถูกต้องแม่นยำ” และ “ความโปร่งใส”

ความเป็นภาวีสัย

ความเป็นภาวีสัย (objectivity) คือแนวคิด
ที่ว่าผู้เขียนบทความควรเขียนอย่างเป็นกลางและ
เข้าใกล้สิ่งที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้
ผู้อ่านตัดสินใจด้วยตนเองว่าอะไรหรือใครในเรื่องนี้
ถูก/ผิด/ดี/เลว หรือถ้าบล็อกเกอร์อยากบอกคนอ่าน
ว่าเขาคิดอย่างไร ก็ควรแยกให้ชัดเจนระหว่าง “ข้อ
เท็จจริง” กับ “ความเห็น” ไม่ใช่เขียนแต่ความเห็น
ของตัวเอง ผังข้อเท็จจริงไว้ในความเห็นจนแยก
ไม่ออก หรือไม่ก็ไม่พูดถึงข้อเท็จจริงเลย

ยกตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

1. “ส.ส. กระทรวงไอซีทีนี้เร็วมากเลย
นะครับ งบงบบวกินตั้งเป็นแสนล้าน”

2. “กระทรวงไอซีทีปีนี้ได้งบประมาณ
100,000 ล้านบาท เพิ่มจากปีที่แล้วถึง 30% มากกว่า
ทุกกระทรวง ปีที่แล้วผลงานที่โดดเด่นก็เห็นมีแต่
การบล็อกเว็บไปหลายพันเว็บ ผมสงสัยว่าเอาเงิน

ไปทำอะไรกันแน่”

ข้อความหลังเป็นการเขียนอย่างเป็นทางการวิสัยมากกว่าข้อความแรก เพราะแยกแยะระหว่างความเห็นกับข้อเท็จจริงอย่างชัดเจน ยังไม่นับว่าข้อความแรกทำให้บล็อกเกอร์สับสนเสี่ยงที่จะถูกฟ้องหมิ่นประมาท ถ้าไม่มีหลักฐานชัดเจนว่า ส.ส. คนนั้น “งาบงบไปกิน” จริงหรือเปล่า

ถ้าจะให้ดี นอกจากจะเขียนแบบข้อความหลังแล้ว บล็อกเกอร์ควรใส่ลิงก์ตรงคำว่า “งบประมาณ 100,000 ล้านบาท” ไปยังหัวข้อข่าวหรือแหล่งข้อมูลนี้ด้วย คนอ่านจะได้ตรวจสอบหรือหารายละเอียดเพิ่มเติมเองได้

“ความเป็นภววิสัย” ทำนองนี้สำคัญว่า “ความเป็นกลาง” ในความหมายของ “การนำเสนออย่างรอบด้าน” เพราะบล็อกเกอร์เป็นปฏุชนธรรมชาติย่อมอยากเขียนเชียร์คนนี้บ้าง ด่าคนโน้นบ้าง ตามรสนิยม ความเชื่อ หรือจุดยืนทางการเมือง บล็อกเกอร์คนไหนที่อยากเขียนแบบรัดกุมและนำเสนอข้อมูลรอบด้านระดับเดียวกับสื่อมืออาชีพ ก็คงเป็นนักข่าวไปแล้ว (น่าสงสัยว่าสังคมไทยทุกวันนี้ยังมีสื่อมืออาชีพที่ “เป็นกลาง” ในความหมายนั้นหลงเหลืออยู่หรือไม่ เพียงใด)

ด้วยเหตุนี้ ถ้าบล็อกเกอร์พยายามเขียน

ให้เป็นภาววิสัยที่สุด คือแยกให้ชัดเจนระหว่าง ข้อเท็จจริงกับความเห็น และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ก็น่าจะพอแล้ว ไม่ถึงกับต้องไม่เลือกข้างหรือพิสูจน์ว่าตัวเอง “เป็นกลาง” แต่อย่างไร (ในกรณีตัวอย่างข้างต้น หมายความว่าแค่ระบุข้อเท็จจริงให้ถูกต้องก็พอ ไม่ต้องถึงกับพยายามหาข้อมูลอื่นที่ชี้ว่า ส.ส. คนนี้น่าจะเป็นคนดี มาถ่วงดุลข้อมูลส่วนแรก)

ความถูกต้องแม่นยำ

จรรยาบรรณของบล็อกเกอร์ข้อนี้เป็น จรรยาบรรณพื้นฐานของนักเขียนสารคดีทั่วไป ข้อนี้หมายความว่าเราควรตรวจสอบข้อเท็จจริง หรืออย่างน้อยก็มีแหล่งอ้างอิงที่มา ก่อนที่จะนำมาใช้ในการเขียน กฎคร่าวๆ คือ ข้อมูลจากหน่วยงาน ที่มีหน้าที่เก็บข้อมูลนั้นอยู่แล้ว (เช่น ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจจากเว็บไซต์ธนาคารแห่งประเทศไทย) หรือจากพยานรู้เห็นในกรณีที่เขียนถึงเหตุการณ์ (เช่น คนที่ไปชุมนุมประท้วง) จะมีความน่าเชื่อถือ สูงกว่าแหล่งข้อมูลอื่น

นอกจากการยึดมั่นในข้อเท็จจริงจะสำคัญแล้ว ความเข้าใจใน “ขอบเขต” ของข้อเท็จจริงที่ว่ามีมันบอกอะไรได้และไม่บอกอะไร ก็สำคัญไม่แพ้กัน เพราะการตีความที่เกินเลยอาจทำให้คนเข้าใจผิดได้

ยกตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ภาพถ่ายจากเหตุการณ์ การชุมนุมระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553

1. ภาพทหารยืนอยู่บนรางรถไฟไฟฟ้า BTS ถ้าบล็อกเกอร์ไม่รู้ว่าภาพนี้ถ่ายวันที่เท่าไร เวลาใด และเป็นรางไฟฟ้า ณ จุดใด ก็ไม่ควรตั้งชื่อภาพนั้นว่า “หลักฐานทหารสังหารประชาชนในวัดปทุมฯ”

2. ภาพผู้ชุมนุมเสื้อแดงที่ชวยรวงน้ำ ผู้โพสต์ภาพคนแรกๆ เขียนถามเฉยๆ ว่า คนที่ทำท่า หมอบในภาพนี้ 10 คน ถูกยิงหมดหรือไม่ บล็อกเกอร์ที่เขียนถึงเรื่องนี้ก็ควรตั้งคำถามทำนองเดียวกัน หรือเสนอคำตอบถ้าคิดว่ามีหลักฐาน ไม่ใช่ยกภาพนี้เป็นตัวอย่างของการ “จัดฉาก” เพราะผู้โพสต์ไม่ได้แสดงเจตนาดังกล่าว

เนื่องจากบล็อกเกอร์แต่ละคนย่อมรับรู้ข้อเท็จจริงได้จำกัด และไม่มีทางรู้ทุกเรื่อง บล็อกเกอร์จึงควรเปิดพื้นที่ให้คนอ่านแสดงความเห็นทำยข้อเขียนทุกชิ้น เพื่อเชิญให้คนอ่านมาเติมเต็มในสิ่งที่คนเขียนไม่รู้ หรือทักท้วงข้อมูล เพราะบล็อกเกอร์อาจเขียนผิดหรือใช้ข้อมูลเท็จโดยไม่รู้ตัว หรือผู้อ่านอาจรู้จักแหล่งข้อมูลที่ดีกว่า การเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านได้วิพากษ์วิจารณ์และแสดงความเห็นจึงช่วยให้บล็อกเกอร์สามารถนำข้อมูลและข้อคิดเห็น

เหล่านั้นไปปรับปรุงข้อเขียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (โดยควรให้เครดิตกับผู้อ่านทุกครั้ง)

เจฟฟ์ จาร์วิส (Jeff Jarvis) บล็อกเกอร์ชาวอเมริกันชื่อดัง เจ้าของบล็อกบ๊ชแมชชีน (BuzzMachine.com) บอกว่า บล็อกเกอร์ควรให้ความสำคัญกับบทสนทนาที่เกิดขึ้นท้ายบทความ เพราะบทสนทนานำไปสู่สิ่งที่สำคัญกว่าความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล นั่นคือ “ความเข้าใจ” ทั้งในข้อมูลและในความแตกต่างหลากหลายของความคิด

ความโปร่งใส

ความโปร่งใสหมายถึงการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจของคนอ่าน โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

1. ผลประโยชน์ทับซ้อนของบล็อกเกอร์ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าบล็อกเกอร์อยากเขียนเชียร์สินค้าของบริษัทที่ตัวเองทำงานให้ ก็ควรเขียนเกริ่นนำก่อนว่าทำงานให้บริษัทผู้ผลิต เพราะคนอ่านบล็อกย่อมคาดหวังให้บล็อกเกอร์มีความเป็นอิสระมากกว่าสื่อมืออาชีพ การเปิดเผยผลประโยชน์ทับซ้อนก่อนเขียนจึงสำคัญมาก

2. การยอมรับความผิดพลาดทันทีที่ผู้อ่านทักท้วงว่าบล็อกเกอร์เขียนผิดหรือเข้าใจผิด ในเมื่อ

ข้อเขียนบนบล็อกสามารถแก้ไขปรับปรุงได้ตลอดเวลา บล็อกเกอร์ควรมีความโปร่งใสในเรื่องนี้ด้วย ถ้าแก้ไขข้อเขียนเก่าเล็กๆ น้อยๆ ให้อ่านง่ายขึ้นก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าแก้ไขในสาระสำคัญ ควรชี้แจงเนื้อหาเดิม เพื่อป้องกันไม่ให้อ่านสับสน

3. การอ้างแหล่งข้อมูล – บล็อกเกอร์ควรทำลิงก์ไปยังแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเขียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (ประเด็นนี้อาจเป็นเรื่องของความถูกต้องแม่นยำมากกว่า แต่ส่วนหนึ่งก็เป็นเรื่องของความโปร่งใสด้วย)

4. การเขียนเรื่องที่หมิ่นเหม่ต่อ “ศีลธรรมอันดี” ในความรู้สึกของคนไทยทั่วไป เช่น วิจารณ์หนังโป๊ ควรเขียน “คำเตือน” ที่ชัดเจนก่อนลงมือเขียน (เช่น “เนื้อหาต่อไปนี้อาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก”) เพราะบล็อกเกอร์ไม่มีทางรู้ว่าใครจะเข้ามาอ่านบ้าง อาจมีเด็กอายุ 10 ขวบหลงเข้ามาโดยบังเอิญก็ได้

ข้อแนะนำเพิ่มเติม

ในภาวะที่สังคมมีความขัดแย้งแบ่งฝักแบ่งฝ่ายสูงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน นอกจากจรรยาบรรณพื้นฐานที่บล็อกเกอร์ควรมีเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแล้ว ยังมี “ข้อควรปฏิบัติ” อีกบางประการที่น่าทำ เพื่อช่วยลดความเกลียดชังในสังคม

และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

1. ควรหลีกเลี่ยงการเหยียดหยัน ถากถาง เหน็บแนม หรือขุดเรื่องส่วนตัวมาโจมตี สื่อกระแสหลักหลายค่ายทำแบบนี้เป็นสภาวะ บล็อกเกอร์ไม่ควรเลียนแบบ

2. ควรหลีกเลี่ยงการเขียนถึงข่าวลือที่ยืนยันไม่ได้ว่าจริงหรือเท็จ

3. ควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เราเรียนรู้จากคนที่ไม่เห็นด้วยได้มากกว่าคนที่เห็นด้วยกับเราเสมอ ดังนั้น ยิ่งบล็อกเกอร์ “ฟัง” คนอ่านเพียงใด ก็จะมี “เข้าใจ” ผู้อื่นเพียงนั้น และความเข้าใจนั้นก็จะช่วยให้บล็อกเกอร์สามารถเขียนด้วยใจที่เปิดกว้างกว่าเดิม ไม่ด่วนตัดสินใครไปก่อน

4. ควรหลีกเลี่ยงการใช้เหตุผลผิดๆ กระทำในเว็บบอร์ดพันทิปเรื่อง “[fallacy] คุณใช้เหตุผลอย่างเหมาะสมหรือไม่” โดยคุณ Cryptomnesia¹³ ให้รายละเอียดเรื่องการใช้เหตุผลผิดๆ ได้อย่างดีเยี่ยม

¹³ <http://topicstock.pantip.com/wahkor/topics-tock/2009/06/X7930761/X7930761.html> หรือ <http://sci.un-no.com/docs/wahkor/fallacy.un>

บทที่ 5

:

จรรยาบรรณสื่อพลเมือง

เมื่อใช้โซเชียลมีเดีย

ในยุคที่ “สื่อสังคม” หรือโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลาย สื่อพลเมืองหลายคนอาจไม่ชอบเปิดบล็อกเป็นกิจจะลักษณะอีกต่อไป เพราะไม่ชอบเขียนบทความขนาดยาว เพียงแต่อยากแบ่งปัน “ข้อมูลดิบ” หรือลิงก์บทความน่าอ่านให้กับเพื่อนๆ และผู้ติดตามในเครือข่ายโซเชียลมีเดียเท่านั้น

โซเชียลมีเดียอย่างเฟซบุ๊กกับทวิตเตอร์ ไม่ใช่ “พื้นที่สื่อ” โดยธรรมชาติ ต่างจากบล็อกที่เราสามารถเขียนบทความขนาดยาวลักษณะเหมือนข่าวหนังสือพิมพ์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ต้องสนใจจรรยาบรรณใดๆ เลย เพราะถ้าเราอยากได้รับความเชื่อถือในฐานะสื่อพลเมือง เราก็ต้องสร้างความ

นำเชื่อถือก่อน และความน่าเชื่อถือนั้นก็ต้องวัดจาก “เนื้อหา” ไม่ใช่ “รูปแบบ”

หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 5 กรกฎาคม 2553 รายงานว่า “ธุรกิจบัณฑิตยโพล ที่ทำการสำรวจความคิดเห็นของคนกรุงเทพฯ และ ปริมาณผลด้วยการสอบถามโดยตรงและทางออนไลน์ พบว่าร้อยละ 42 เชื่อว่าสื่อสังคมช่วยสร้างความแตกแยกในสังคมให้มากขึ้น และร้อยละ 30 เชื่อว่า สื่อสังคมช่วยสร้างความสมานฉันท์ ...ร้อยละ 56 ไม่แน่ใจว่าข่าวจากสื่อสังคมเป็นข่าวลวงหรือจริงมากกว่ากัน และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 26) ให้ความเชื่อถือข่าวเพียงครึ่งเดียวจากสื่อสังคม”¹⁴

ข่าวขึ้นเดียวกันสรุปว่า “ปัญหาของสื่อสังคม คือการที่ใครๆ สามารถนำเสนอข่าว ทำให้มีทั้งข่าวเท็จและข่าวที่เกินจริง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความแตกแยกมากกว่าสมานฉันท์”

ประเด็นที่ว่าโซเชียลมีเดียสร้างอะไรมากกว่ากันระหว่าง “ความแตกแยก” กับ “สมานฉันท์” นั้นคงเป็นปัญหาโลกแตกที่จะมีการ

¹⁴ “‘โซเชียลมีเดีย’ กำลังเปลี่ยนโฉมการบริโภคข่าวสาร,” กรุงเทพธุรกิจ, 5 กรกฎาคม 2553, <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/life/20100705/341346/โซเชียลมีเดียกำลังเปลี่ยนโฉมการบริโภคข่าวสาร.html>

ตกเถียงไปอีกนาน ส่วนหนึ่งเนื่องจากไซเซียมมีเดีย ก็เหมือนกับเครื่องมืออื่นๆ ตรงที่ผลลัพธ์ของมัน ขึ้นอยู่กับคนใช้ ถ้าคนใช้มีเจตนาที่จะบิดเบือนความจริงเพื่อปลุกปั่น เพราะหวังผลทางการเมือง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมสร้างความแตกแยกมากกว่า สมานฉันท์ (และคนที่ใช้แบบนั้นก็เป็ น “นักปลุกปั่น” มากกว่าเป็น “สื่อพลเมือง”)

แต่ประเด็นที่สำคัญกว่านั้นคือ ภาวะ “สมานฉันท์” นั้นโดยมากมักเป็นผลพลอยได้ที่ เกิดขึ้นตามธรรมชาติในสังคมที่เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่นอย่างเสมอภาคกัน ไม่ใช่เป้าหมาย ที่เราจะสามารถตั้งและผลักดันสังคมให้บรรลุได้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน นอกจากนี้ เรื่องนี้ก็เป็ นเรื่อง ต่างคนต่างคิดค่อนข้างมาก บางคนอาจมองว่าสิ่งที่ สื่อพลเมืองสื่อสารนั้นสร้างความแตกแยก บางคน ก็อาจมองว่าสร้างสมานฉันท์

ด้วยเหตุนี้ หลายครั้งจึงไม่มีใครบอกได้ว่า เนื้อหาที่สื่อพลเมืองเผยแพร่จะส่งผลกระทบต่อ ะไร บ้าง แต่สิ่งที่สื่อพลเมืองทำได้ก็คือ ใช้วิจารณญาณ เวลาที่ใช้ไซเซียมมีเดีย และยึดมั่นในจรรยาบรรณ สามข้อซึ่งอยู่นอกเหนือจากจรรยาบรรณของบล็อกเกอร์ที่กล่าวถึงในบทก่อนหน้านี้ คือ 1) ระบุลักษณะ และที่มาของข้อมูลข่าวสารให้ชัดเจน 2) เคารพสิทธิ

ในความเป็นส่วนตัว และ 3) ทำหมายเหตุประกอบ
เนื้อหาที่ตัดต่อเพื่อล้อเลียน

ระบุลักษณะและที่มาของข้อมูลข่าวสารให้ ชัดเจน

เวลาที่เราโพสต์ข้อมูลอะไรก็ตามที่คิดว่า
คนอื่นน่าจะสนใจลงในโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น ทำลิงก์
บนเฟซบุ๊ค หรือทวิตในทวิตเตอร์ ก่อนโพสต์ เรา
ควรตรวจสอบที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เราจะโพสต์
ก่อน ถ้าเป็นลิงก์ที่เราได้รับต่อจากเพื่อนมาอีกทอด
หนึ่ง เราก็ควรจะตรวจสอบด้วยการคลิกเข้าไปดูก่อน
โพสต์ เพื่อยืนยันว่าลิงก์นั้นยังใช้งานได้ดีอยู่ ไม่ถูก
ใครปลอมแปลง และตรงกับหัวข้อ ปัจจุบันมีไวรัส
คอมพิวเตอร์บางตัวที่ “แฮก” ลิงก์ที่สร้างโดยบริการ
ย่อลิงก์ให้สั้นลง เช่น บิตลี (Bit.ly) และพากันไปยัง
เว็บอันตรายที่ผู้สร้างลิงก์ไม่ได้เจตนา ดังนั้นจึงควร
หลีกเลี่ยงการใช้บริการย่อลิงก์ถ้าไม่จำเป็น

ในเมื่อปกติเราไม่สามารถยืนยันได้ว่าข้อมูล
หรือข่าวสารที่เราได้รับมานั้นจริงหรือเท็จ สิ่งที่เรา
ทำได้คือระบุประเภทของข้อมูลหรือลิงก์ที่เราอยาก
เผยแพร่ให้ชัดเจน เช่น รีทวิตข่าวลือที่ยังไม่ได้รับ
การยืนยันด้วยแท็ก [ข่าวลือ] (เช่น “RT เสธ.แดง
ตายแล้ว [ข่าวลือ]”) นอกเสียจากว่าข้อมูลนั้นถูกระบุ

ว่าเป็นข้อเท็จจริงแล้วจากข่าวที่ลงในสื่อมืออาชีพ (ซึ่งมีกองบรรณาธิการที่ทำหน้าที่คัดกรองและยืนยัน ข้อเท็จจริงอยู่แล้วก่อนตีพิมพ์)

เคารพลสิทธิในความเป็นส่วนตัว

สิทธิในความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ได้รับการคุ้มครองตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 และมีการระบุไว้ในมาตรา 34 ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550

มาตรา 34 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายลูกที่บัญญัติในเรื่องการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน การดำเนินคดีที่ผ่านมามักจะฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาท ซึ่งต้องมีเนื้อหาที่มากกว่าการนำข้อมูลส่วนตัวมาเผยแพร่ (ดูบทที่ 7: ข้อแนะนำทางกฎหมาย) แต่เราก็ไม่ควร

ไปละเมิดสิทธิใครเพียงเพราะยังไม่มีกฎหมายลูก
คุ้มครอง ลองคิดง่ายๆ ดูว่า ถ้าเกิดวันหนึ่งมีใครเอา
ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ชื่อเจ้านาย หรือข้อมูลส่วนตัว
อื่นๆ ของเราไป “แฉ” ในอินเทอร์เน็ต เราจะรู้สึก
อย่างไร?

ถ้าเราไม่ยอมให้ใครทำอะไรกับเรา เรา
ก็ไม่ควรทำแบบเดียวกันกับคนอื่น สื่อพลเมืองที่มี
จรรยาบรรณจะถกเถียงในเน็ตด้วยความเคารพ
ในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการแสดงออก ไม่ใช่ไป
เสาะหาข้อมูลส่วนตัวของคนที่ยึดต่างมาโพสต์เพื่อ
ความสะใจ และเรียกร้องให้คนอื่นช่วยกันละเมิดสิทธิ
ในความเป็นส่วนตัวของเขา

ข้อความที่คนโพสต์ลงโซเชียลมีเดียอย่าง
เช่นเฟซบุ๊กหรือทวิตเตอร์นั้น บางกรณีอาจเป็น
ข้อความที่ผู้โพสต์ไม่ยอมให้นำไปเผยแพร่ต่อใน
วงกว้าง ก่อนที่คุณจะนำข้อความของใครไปโพสต์
หรือรีทวีตต่อ ควรตรวจสอบสถานะของผู้โพสต์ก่อน
ว่าเขาตั้งค่าความเป็นส่วนตัว (privacy settings)
ไว้อย่างไร ถ้าเขามีพฤติกรรมที่เข้าข่ายใดขายหนึ่ง
ดังต่อไปนี้

- มี “เพื่อน” (Friends) ในเฟซบุ๊กไม่มาก
และเรารู้ว่าเขารับแต่เฉพาะคนที่เขารู้จักจริงๆ
- ล็อกทวิตของเขาในทวิตเตอร์ให้มีแต่

“ผู้ตาม” (follower) เท่านั้นที่อ่านได้

– ทุกคนที่อยากเป็นผู้ตามในทวิตเตอร์ จะต้องให้เขารับก่อน ไม่ใช่ตามได้โดยอัตโนมัติ

ในกรณีเหล่านี้ เราก็ควรตั้งข้อสันนิษฐานไว้ก่อนเลยว่าเขาต้องการรักษาความเป็นส่วนตัว ดังนั้น ก่อนที่เราจะรีทวีตเขาหรือลอกข้อความที่เขาโพสต์ในเฟซบุค เราก็ควรจะขอคำยินยอมจากเขา ก่อน โดยเฉพาะข้อความที่มีลักษณะล่อแหลมหรือ อาจทำให้เขาตกเป็นเป้าการโจมตีจากคนอื่น

ทำหมายเหตุประกอบเนื้อหาที่ตัดต่อเพื่อ ล้อเลียน

บางครั้งสื่อพลเมืองอาจต้องการตัดต่อ ภาพถ่ายหรือคลิปเสียงเพื่อล้อเลียนบุคคลหรือ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ควร เขียนคำเตือนหรือหมายเหตุประกอบข้างท้าย เช่น “หมายเหตุ: ภาพล้อเลียน” เพื่อป้องกันไม่ให้ ใครเข้าใจผิด เนื่องจากอารมณ์ขันกับเหตุการณ์ บ้านเมืองเป็นสิ่งที่หาได้ยากยิ่งในสังคมไทยปัจจุบัน และภาพตัดต่อหลายภาพก็ “แนบเนียน” จนดูออก ยากกว่าตัดต่อ ถ้าสื่อพลเมืองไม่ชี้แจง คนดูอาจ เข้าใจผิดว่าเป็นภาพจริง และสื่อพลเมืองผู้โพสต์ ก็สู้มเสียงที่จะถูกฟ้องได้

เราลองมาดูภาพตัวอย่างที่ตัดต่อจากหนังสือพิมพ์ *ไทยรัฐ*

ภาพทางซ้ายเป็นภาพจริงที่ลงในหนังสือพิมพ์ ภาพทางขวามือเป็นภาพตัดต่อที่มีผู้เผยแพร่ในเฟซบุค พร้อมข้อความประกอบว่า “กทม.ร่วมมรณรงค์ที่นี้มีคนตายแล้ว โอ้...ความคิดเจริญก้าวหน้ากว่าเดิม พวกเราช่วยกันปรบมือดังๆ หน่อยจ้ะ แปะๆๆๆ”

อันที่จริงหน่วยงาน กทม. มิได้ “ร่วมมรณรงค์” ดังที่เขียนแต่อย่างใด กรณีนี้ควรใส่หมายเหตุประกอบใต้ภาพด้วยเหตุผลที่กล่าวไปแล้ว

บทที่ 6

:

การเซ็นเซอร์
และวิธีหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์

การปิดกั้น (เซ็นเซอร์) อินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ทำให้สื่อพลเมืองยุ่งยากใจและอาจถึงขั้นหมดกำลังใจได้ ถ้าข้อมูลที่อยากได้ถูกปิดบังหลังม่านเซ็นเซอร์ของรัฐ แต่อย่าเพิ่งหมดกำลังใจ การเซ็นเซอร์ในทางปฏิบัตินั้นไม่มีทางทำได้โดยสมบูรณ์ และรัฐต้องมีค่าใช้จ่ายมหาศาล (ถ้าจะเซ็นเซอร์ระดับ “Great Firewall” ของประเทศจีน) เนื่องจากโดยธรรมชาติ อินเทอร์เน็ตเป็นระบบเปิดที่เอื้อต่อการส่งข้อมูลข่าวสาร ถ้าถูกปิด คนสร้างเนื้อหา ก็สามารถไปปล่อยในเว็บอื่นได้อย่างรวดเร็วโดยแทบไม่มีค่าใช้จ่าย ยังไม่นับว่าปัจจุบันมีวิธีการและเครื่องมือหลบเลี่ยงการปิดกั้นจำนวนมาก

ปัจจุบันรัฐบาลไทยมีอำนาจเซ็นเซอร์

ข้อมูล “ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร” หรือ “มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (“พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์”) โดยที่การเซ็นเซอร์ทุกครั้งต้องขอคำสั่งจากศาลตั้งที่ระบุในมาตรา 20

มาตรา 20 ในกรณีที่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในภาคสองลักษณะ 1 หรือลักษณะ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีอาจยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นได้ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการระงับการทำให้แพร่หลายนั้นเอง หรือสั่งให้ผู้ให้บริการระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นก็ได้

พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ไม่ได้ระบุนิยามของเนื้อหา “ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร” หรือ “มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” อย่างชัดเจน และความคลุมเครือดังกล่าวก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่เครือข่ายพลเมืองเน็ตได้รณรงค์ให้มีการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2551 (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์เครือข่ายพลเมืองเน็ต – ThaiNetizen.org และหน้า “ออกแบบ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ใหม่ ให้ส่งเสริมสังคมสื่อสาร” บนเว็บไซต์ไอลอร์ – iLaw.or.th/node/61)

เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (“พ.ร.ก. ฉุกเฉิน”) เมื่อนั้นเจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถปิดกั้นเว็บไซต์ได้โดยไม่ต้องขอคำสั่งศาลก่อน ล่าสุด ก่อนและภายหลังจากเกิดเหตุการณ์สลายการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 กระทรวงไอซีทีได้ปิดกั้นเว็บไซต์โดยอ้าง พ.ร.ก. ฉุกเฉินไปแล้วกว่า 50,000 แห่ง

วิซีเซ็นเซอร์ของภาครัฐนั้นบางครั้งจะขึ้น

การเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวนี้ ถูกระงับเป็นการชั่วคราว
โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘
ตามคำสั่งของศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

An access to such information has been temporarily ceased
due to the order of the Centre for the Resolution of the Emergency Situation (CRES)
under the authority of emergency decree B.E. 2548 (A.D. 2005).

ป้ายอย่างชัดเจนที่กำลังเซ็นเซอร์อยู่ แต่บางครั้งก็
จะแสดงหน้า “หลอก” นักท่องเน็ต เช่น แสดงหน้า
404 (Error: not found) ให้เข้าใจผิดคิดว่าเว็บนั้นถูก
ลบหรือเลิกทำไปแล้ว หรือไม่ก็ปล่อยให้เบราว์เซอร์
พยายามโหลดเว็บไปเรื่อยๆ โดยไม่แสดงผลอะไร
เลย ทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเว็บนั้นประสบปัญหาทาง
เทคนิค วิธีหนึ่งที่จะรู้ว่าถูกกระทรวงไอซีทีหรือ
ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต “หลอก” หรือไม่ คือลองใช้
เบราว์เซอร์อื่น อินเทอร์เน็ตยี่ห้ออื่น และสังเกตดู
ที่บรรทัดสุดท้ายของเบราว์เซอร์ว่ากำลังพยายาม
เรียกข้อมูลจากเว็บอะไรที่มีนามสกุล mict.go.th
อยู่หรือเปล่า

รายชื่อซอฟต์แวร์และเว็บไซต์หลบเลี่ยง

ซอฟต์แวร์และเว็บไซต์ต่อไปนี้สามารถช่วยให้สื่อพลเมืองเข้าเว็บไซต์ที่ถูกเซ็นเซอร์ได้ หากลิงก์ที่ให้ไว้ในหน้านี้ใช้ไม่ได้ (หรือเข้าไม่ได้ เพราะถูกปิดกั้น) คุณสามารถค้นหาซอฟต์แวร์เหล่านี้ได้ด้วยเสิร์ชเอนจินอย่างกูเกิล โดยพิมพ์หาชื่อซอฟต์แวร์ เช่น “Tor”, “censorship circumvention software”, “anti-censorship software” หรือ “anonymous proxy” เป็นต้น

1. เว็บพร็อกซี – พร็อกซี (Proxy) คือเครื่องคอมพิวเตอร์ตัวกลางที่อยู่ระหว่างเรากับเว็บไซต์ปลายทาง จุดประสงค์หลักของพร็อกซีคือการซ่อนหมายเลขที่อยู่ของคอมพิวเตอร์ของเรา หรือหมายเลขไอพี (IP address) จากเว็บไซต์ปลายทางเพื่อความเป็นส่วนตัว แต่ผลพลอยได้ของการเข้าเว็บไซต์หนึ่งๆ ผ่านเครื่องตัวกลางทำให้เราสามารถเข้าเว็บที่ถูกปิดกั้นได้เช่นกัน เนื่องจากเครื่องตัวกลางอาจไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่ถูกปิดกั้น การใช้พร็อกซีมีหลายวิธี วิธีที่นิยมที่สุดคือการใช้ผ่านหน้าเว็บหรือเว็บพร็อกซี ตัวอย่างเว็บพร็อกซีสาธารณะได้แก่

- <http://agentanon.com>
- <http://www.aplusproxy.com>
- <http://www.proxyweb.net>

- <http://www.guardster.com>
- <http://www.webwarper.net>
- <http://www.proxify.com>
- <http://www.the-cloak.com>

2. ตอร์ (TorProject.org) – อักษรสามตัว
ในคำว่า TOR นั้นย่อมาจาก The Onion Router
หรือระบบชี้ทางแบบหัวหอม กล่าวคือ ข้อมูล
ระหว่างเรากับเว็บไซต์ปลายทางนั้นจะถูกส่งผ่าน
เส้นทางแบบส้อมที่ประกอบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
อาสาสมัครหลายเครื่องบนเครือข่ายนิรนาม การส่ง
ข้อมูลแต่ละทอดจะถูกเข้ารหัสซ้อนเป็นชั้นๆ แบบ
หัวหอม ทำให้การดักจับข้อมูล ไม่ว่าจะที่ชั้นตอนใด
ก็ตาม จะไม่สามารถเชื่อมโยงตัวเรากับเว็บไซต์
ปลายทางได้¹⁵ ด้วยหลักการคล้ายกับพริกชี้ ตอร์
จึงทำให้เราสามารถเข้าถึงเว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้นได้
เราสามารถใช้ออร์ได้ง่ายๆ ร่วมกับเว็บเบราว์เซอร์

2.1 สำหรับการใช้งานร่วมกับไฟร์ฟอกซ์
(Firefox) โครงการตอร์ได้พัฒนาชุดซอฟต์แวร์
(bundle) ชื่อ ตอร์เบราว์เซอร์ (Tor Browser) ที่ใช้

¹⁵ อ่านรายละเอียดการทำงานของตอร์และวิธีใช้งานอย่างง่าย
พร้อมภาพประกอบได้ที่ [http://theory.cpe.ku.ac.th/~jittat/
tornetwork.pdf](http://theory.cpe.ku.ac.th/~jittat/tornetwork.pdf)

ท่องเว็บโดยนิรนามได้ทันที ชุดซอฟต์แวร์นี้ประกอบไปด้วยไฟร์ฟอกซ์รุ่นพกพา (ที่ไม่ต้องติดตั้งลงเครื่อง) ตอร์ และเครื่องมือที่จำเป็นอื่นๆ¹⁶

2.2 สำหรับการใช้งานร่วมกับโอเปรา (Opera.com) โครงการโอเปร่าตอร์ (OperaTor)¹⁷ รวมตอร์เข้ากับเว็บเบราว์เซอร์โอเปราเป็นตัวเดียว โดยไม่ต้องติดตั้งลงเครื่องเช่นกัน

3. ซอฟต์แวร์อื่นๆ

3.1 อุลตราเซิร์ฟ (UltraSurf – UltraReach.com) คือซอฟต์แวร์ที่สร้าง “อุโมงค์” (tunneling)¹⁸ เพื่อเข้าเว็บไซต์ผ่านเครื่องพร็อกซีที่อยู่นอกเขตการเซ็นเซอร์

3.2 ไซฟอน (Psiphon.ca)¹⁹ คือซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์กลายเป็นเครื่องพร็อกซี และเราสามารถอนุญาตให้ผู้อื่นเข้าเว็บไซต์ต่างๆ ผ่านเครื่องของเราได้ เครื่องไซฟอน

¹⁶ <https://www.torproject.org/torbrowser>

¹⁷ <http://letwist.net/operator>

¹⁸ อ่านรายละเอียดทางเทคนิคของการสร้าง “อุโมงค์” ได้ในบทความ “วิธีทางเทคนิคในการหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์” ในภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้

¹⁹ <http://psiphon.ca>

มักไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ และมักถูกใช้กันในเครือข่ายขนาดเล็ก

3.3 เราสามารถมีเครื่องพร็อกซีส่วนตัว โดยติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีหมายเลขไอพีเฉพาะไว้ นอกเขตการเซ็นเซอร์ เช่น นอกมหาวิทยาลัยหรือนอกประเทศ แล้วกำหนดให้เว็บเบราว์เซอร์ที่เครื่องในเขตการเซ็นเซอร์เชื่อมต่อแบบเข้ารหัส (SSH)²⁰ และรับส่งข้อมูลออนไลน์ผ่านเครื่องนอกเขต วิธีนี้ถือว่าปลอดภัยกว่าการใช้พร็อกซีทั่วไป เนื่องจากมีการเข้ารหัสการรับส่งข้อมูลด้วย

หมายเหตุ: ผู้อ่านสามารถหาซอฟต์แวร์ที่กล่าวมาข้างต้นได้จากซีดี Beat the Censors! ที่จัดทำโดยกลุ่มเสรีภาพต่อต้านการเซ็นเซอร์แห่งประเทศไทย (Freedom Against Censorship Thailand – FAC Thai.wordpress.com) หรือดาวน์โหลดซอฟต์แวร์พร้อมคู่มือติดตั้งโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้ที่หน้าเว็บของกลุ่ม²¹ นอกจากนี้ ผู้อ่านสามารถศึกษาคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคต่างๆ ได้จาก

²⁰ อ่านวิธีการติดตั้งอย่างละเอียดได้ที่ <http://ipats.exteen.com/20070329/private-secure-proxy-server>

²¹ http://www.archive.org/details/thai_censorship_cd

บทความแปล “วิธีทางเทคนิคในการหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์” (Technical ways to get around censorship) ในภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้

บทที่ 7

:

ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

โดยหลักการแล้ว สิทธิและเสรีภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตของคนเราไม่ควรจะแตกต่างจากสิทธิเสรีภาพในการใช้สื่ออื่นๆ ที่เราเคยใช้กันมา ไม่ว่าจะโทรทัศน์หรือโทรศัพท์ เพราะถือเป็นเสรีภาพในการแสดงออกผ่านสื่อ ดังนั้นจึงควรถูกถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเหมือนกัน ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) พูดถึงเสรีภาพในสองประเด็นหลัก คือเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพที่จะปลอดภัยจากการตรวจตราจากรัฐ ซึ่งถ้าเสรีภาพทั้งสองเรื่องนี้ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริม ก็จะนำไปสู่เสรีภาพในด้านอื่นๆ เช่นเสรีภาพในการคิด การพูด เสรีภาพในการรวมกลุ่ม

และเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ

ข้อ 19 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอด และที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน²²

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของเราจะได้รับการคุ้มครองตั้งแต่ระดับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่ฉบับปี พ.ศ. 2540 ทว่าเป็นเรื่องน่าเศร้าที่ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ของไทยมีเนื้อหาที่คลุมเครือและสุมเสี่ยงว่าจะถูกเจ้าหน้าที่รัฐใช้ในทางที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพดังกล่าว โดยมาตรา 14 กำหนดฐานความผิดว่ารวมถึง “ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ” ที่ “น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน” (14/1) และ “น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” (14/2)

²² ดาวันโหลดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับภาษาไทยได้ที่ http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/thj.pdf และฉบับภาษาอังกฤษได้ที่ <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้
ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ
ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูล
คอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือ
ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะ
เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูล
คอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิด
ความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อ
ให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูล
คอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความ
มั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการ
ก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูล
คอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูล
คอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์
โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2)
(3) หรือ (4)

ประเด็นข่าวลืออันเป็นเท็จนั้นที่จริงเป็น
ฐานความผิดตามกฎหมายอาญาอยู่แล้ว แต่เป็น
ลหุโทษตามมาตรา 384 กำหนดโทษไว้ที่จำคุก
ไม่เกินหนึ่งเดือน ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท แต่ฐาน
ความผิดเดียวกันใน พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์กลับมีโทษ
หนักกว่าในกฎหมายอาญามาก คือจำคุกไม่เกินห้าปี
ปรับหนึ่งแสนบาท

การทำงานของผู้ใช้เน็ตในฐานะสื่อพลเมือง
มีความเสี่ยงว่าบางครั้งอาจกระทำผิดฐานสร้าง
“ข้อมูลที่เป็นภัยต่อความมั่นคง” หรือ “ก่อให้เกิด
ความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” ตามที่กำหนดไว้ใน
พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ รวมถึงเนื้อหาที่อาจเป็น
เหตุให้ถูกฟ้องฐานหมิ่นประมาทหรือละเมิดลิขสิทธิ์
ผู้อื่น ด้วยเหตุนี้เราลองมาไล่เรียงลักษณะของข้อมูล
ที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ไปที่ละข้อ เพื่อจะได้ระวังตัว
เวลาทำงาน

ข้อมูลที่เป็นภัยต่อความมั่นคง

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ
คอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Electronics and
Computer Technology Center) หรือเนคเทค
(NECTEC) ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการ
เทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ²³ ได้อธิบาย

ความหมายตามเจตนาของผู้ร่าง พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์
ไว้ดังต่อไปนี้:

คำว่า “ความมั่นคง” ใต้บัญญัติไว้ในสาม
มาตรา คือ

ในมาตรา 12(2) ซึ่งเป็นการกระทำโดย
รบกวนข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือระบบคอมพิวเตอร์
ด้วยการทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง
หรือเพิ่มเติมโดยมิชอบ คำว่า “ความมั่นคง”
หมายถึง ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
(ในความหมายโดยกว้าง) ไม่ว่าจะ เป็นในประเทศ
หรือนอกประเทศก็ตาม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับทาง
ด้านการทหาร หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ
ของประเทศ หรือการบริการสาธารณะ เช่น ข้อมูล
การเงินที่อยู่ในระบบของธนาคารแห่งประเทศไทย
(ที่มีได้เป็นข้อมูลสาธารณะ)

ในมาตรา 14(2) ซึ่งเป็นการนำข้อมูล
คอมพิวเตอร์ที่ไม่จริงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์
โดยน่าจะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคง
ของประเทศ คำว่า “ความมั่นคง” มีความหมาย

²³ คณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (กทสช.) เป็นผู้
ดำเนินโครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งต่อมา
ทำให้เกิดร่างกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ หรือ
พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน

เหมือนกับคำว่า “ความมั่นคง” ในมาตรา 12

ในมาตรา 14(3) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญาเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ คำว่า “ความมั่นคง” หมายถึง ข้อมูลที่เป็นความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมการทำร้ายพระวรกาย หรือความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร เช่น ข้อมูลที่จะล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ข้อมูลที่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกราชอาณาจักร²⁴

ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

เนคเทคได้อธิบายความหมายตามเจตนาของผู้ร่าง พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ต่อคำถาม “ข้อมูลแบบใดจึงจะเรียกว่าก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน? ตื่นตระหนกกันกี่คนจึงจะถือว่าเป็น ‘ประชาชน?’” ไว้ดังต่อไปนี้:

²⁴ http://wiki.nectec.or.th/nectecpedia2/index.php?title=Preparation_against_computer_misuse

คำว่า “ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” ไม่ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าจะต้องเป็นจำนวนกี่คนถึงจะถือได้ว่าเป็นการก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน โดยเจตนาารมณ์ของการบัญญัติ ต้องการให้หมายถึงข้อความที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะในทางสังคม ทางความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ หรือทางความรู้สึกก็ตาม ซึ่งการเขียนกฎหมายลักษณะเช่นนี้เป็นการให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจพิจารณาตีความได้ เช่น ข้อความ “จะเกิดสึนามิแล้ว อีก 10 นาที” อาจก่อให้เกิดความตื่นตระหนกตกใจแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของกิจการ นักท่องเที่ยว หรือชาวบ้านทั่วไป ที่ต้องรีบเก็บของสัมภาระ วิ่งหนีออกจากบ้าน หรือร้านค้าของตนเอง อาจก่อให้เกิดความซุลมุน หรืออันตรายต่อชีวิต หรือทรัพย์สิน หรือข้อความว่า “ใช้หวัดนกสายพันธุ์ใหม่ระบาดอีกแล้ว คนเลี้ยง คนฆ่า คนขายเบ็ด ไก่ ตายหมด” หรือ “ระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารทุกธนาคารรั่วแล้ว ระวังเงินของคุณไว้ให้ดี จะมีคนเอาไปใช้โดยไม่รู้ตัว” อาจทำให้คนที่อ่านไปถอนเงินของตัวเองในธนาคาร จนเกิดเป็นปัญหาต่อระบบการเงินของประเทศก็ได้

แต่ถ้าหากเป็นข้อความที่ผู้คนทั่วไปอ่านแล้วไม่ก่อให้เกิดความตกใจแก่คนส่วนใหญ่ เช่น

ข้อความว่า “ประเทศไทยจะมีหิมะตก ระวังหิมะถล่ม”
ข้อความลักษณะนี้ เมื่อผู้ใดอ่านแล้วก็ไม่น่าจะก่อให้เกิดความตื่นตระหนกตกใจได้ เนื่องจากความเป็นไปได้ที่สถานการณ์นี้จะเกิดขึ้นมีน้อยมากถึงไม่มีเลย²⁵

ข้อหาหมิ่นประมาท

การหมิ่นประมาทโดยทั่วไปถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 326 ประมวลกฎหมายอาญา เพื่อคุ้มครองบุคคลจากการถูกทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดโทษที่หนักขึ้นสำหรับการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา เนื่องจากมีจำนวนผู้รับรู้มากกว่าปกติ อาจทำให้เกิดความเสียหายมากกว่าการหมิ่นประมาทโดยทั่วไป มาตรา 328 ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท

องค์ประกอบของการหมิ่นประมาทในทางอาญามีดังนี้:

1. ต้องมีการใส่ความกันด้วยข้อมูลที่น่าจะ

²⁵ อ้างแล้ว

ทำให้ผู้ที่ถูกใส่ความเสียหาย ไม่ว่าจะจะเป็นความจริงหรือไม่ โดยยึดมาตรฐานตามความคิดของคนทั่วไป (หลักวิญญูชน)

2. ต้องเป็นการใส่ความกันด้วยสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นได้ ไม่ใช่เรื่องเหนือจริงหรือเป็นเพียงความคิดเห็นหรือความรู้สึก

3. ต้องมีบุคคลที่สามที่รับรู้การทำให้เสียชื่อเสียง

4. ต้องสามารถระบุได้แน่นอนว่าผู้ถูกหมิ่นประมาทเป็นใคร

การหมิ่นประมาทในทางอาญานั้น ไม่ว่าจะข้อความหมิ่นประมาทจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามข้อยกเว้นบางอย่างแล้ว ถือว่าเป็นความผิดทั้งสิ้น ข้อยกเว้นเหล่านั้นคือ:

1. เพื่อป้องกันตนเองหรือป้องกันส่วนได้เสียที่ชอบธรรมของตน

2. อยู่ในฐานะเจ้าพนักงาน

3. ดิชมด้วยความชอบธรรมในวิสัยที่ประชาชนทั่วไปทำ

4. ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมจากเรื่องราวในศาลหรือในการประชุม

และมาตรา 330 ประมวลกฎหมายอาญา
ยังระบุไว้อีกว่า หากการหมิ่นประมาทนั้นไม่ใช่เรื่อง
ส่วนตัว และหากพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง ก็จะเป็น
ประโยชน์ต่อประชาชน ผู้ถูกกล่าวหาไม่ต้องรับโทษ

ส่วนในทางแพ่งซึ่งอธิบายไว้ในมาตรา 423
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ช่วยให้มีการ
ชดเชยความเสียหายทางทรัพย์สินนั้น เน้นไปที่การ
เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นความจริง และควรจะ
รู้ว่าไม่เป็นความจริง ที่ทำให้เสียชื่อเสียง นอกเสีย
จากว่าเป็นการส่งข่าวสาร (ไม่ใช่การเผยแพร่) โดย
ผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยชอบ และไม่รู้ว่าคุณนั้นไม่เป็น
ความจริง

องค์ประกอบของการหมิ่นประมาทในทาง
แพ่งมีดังนี้:

1. เป็นการกล่าวหรือไขข่าว คือเผยแพร่
สู่คนหลายคน
2. เป็นข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง
3. เป็นข้อมูลที่สร้างความเสียหายแก่บุคคล
อื่น
4. เป็นข้อมูลที่ควรรู้ว่าไม่จริง

เราอาจสรุปความแตกต่างของการหมิ่น
ประมาทในทางอาญาและทางแพ่งได้ว่า การกำหนด

ความผิดของการหมิ่นประมาทในทางอาญามีขึ้นเพื่อความ
ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม เพื่อคุ้มครอง
เกียรติยศและความเป็นส่วนตัวของคน ไม่ให้ใคร
ต้องเป็นที่รังเกียจหรือเสื่อมเสียเกียรติ แม้จาก
เรื่องที่เป็นความจริงก็ตาม บนพื้นฐานที่ผู้กล่าวหา
ไม่ได้มีส่วนได้เสีย และการหมิ่นประมาทนั้นไม่เป็น
ประโยชน์ต่อสาธารณะ

ส่วนการกำหนดความผิดของการหมิ่น
ประมาทในทางแพ่ง คือการใกล้เคียงให้เกิดการ
ชดเชยความเสียหายจากการหมิ่นประมาท จึงสนใจ
แต่การกล่าวหาด้วยเรื่องที่ไม่เป็นความจริง เพราะ
หากเป็นความจริงย่อมไม่เกิดความเสียหายใดๆ

หมายเหตุ: ผู้อ่านสามารถอ่านเพิ่มเติมในราย
ละเอียดเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับ
การเป็นสื่อพร้อมตัวอย่างได้จากบทความ “หมิ่น
หยาม ผ่านสื่อ!!” โดย “เชกุกวารา” บล็อกเกอร์ด้าน
กฎหมายจากเว็บไซต์ไบโอลอว์คอม (BioLawCom.
de) ในภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้ นอกจากนี้ ยังมี
รายงานที่เกี่ยวข้อง คือ “ผลกระทบของกฎหมาย
หมิ่นประมาทต่อเสรีภาพในการแสดงออกในไทย”²⁶

²⁶ ดาวน์โหลดยานฉบับเต็มได้จาก [http://thainetizen.org/
node/635](http://thainetizen.org/node/635)

โดย องค์กรอาร์ติเคิลไนน์ทีน (Article19.org) และ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

ข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์

วิธีที่ดีที่สุดที่สื่อพลเมืองจะสามารถหลบเลี่ยงข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์บนอินเทอร์เน็ตได้ คือการทำความเข้าใจกับ “คู่มือการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม”²⁷ ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดทำและเผยแพร่ ดังมีเนื้อหาบางตอนดังต่อไปนี้

สิ่งที่ไม่ใช่ลิขสิทธิ์

แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองงานสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ ตามมาตรา 6 แต่ก็มีบางสิ่งที่ยกกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ให้ความคุ้มครอง ได้แก่ ขั้นตอน ความคิด วิธีการ กรรมวิธี แนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 7 ยังกำหนดให้งานดังต่อไปนี้ไม่ถือเป็นงานลิขสิทธิ์ คือ

1. ข่าวประจำวันและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่

²⁷ <http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/images/Edittt/copyright/manual/manual-fair-use.doc>

มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสาร อันมิใช่งานในแผนก
วรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ

2. รัฐธรรมนูญและกฎหมาย

3. ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง
คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของหน่วยงาน

4. คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และ
รายงานของทางราชการ

5. คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ตาม (1)
ถึง (4) ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใด
ของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น

ดังนั้น สาธารณชนสามารถใช้งานดังกล่าว
เหล่านี้ได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด แม้
สิ่งดังกล่าวเหล่านั้นจะปรากฏอยู่ในงานลิขสิทธิ์ของ
ผู้อื่น หากผู้ใช้งานไม่ได้ลอกถ้อยคำใดในการนำเสนอ
ผลงานของบุคคลอื่น เช่น หนังสือพิมพ์ไม่มีลิขสิทธิ์
ในข้อเท็จจริงที่อยู่ในรายงานข่าว เป็นต้น เนื่องจาก
ไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

นอกจากนั้น ชื่อผลงาน ชื่อต่างๆ (เช่น
ชื่อคน ชื่อหนังสือ ชื่อเรื่อง เป็นต้น) ถ้อยคำสั้นๆ
คำขวัญ รายชื่อส่วนประกอบหรือส่วนผสมต่างๆ
เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง
ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากไม่มีการสร้างสรรค์

ที่เพียงพอ แต่พึงระวังว่าสิ่งเหล่านี้อาจได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายอื่น เช่น กฎหมายเครื่องหมายการค้า กฎหมายว่าด้วยการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น

หลักเกณฑ์การพิจารณาการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติเรื่องข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ในมาตรา 32 โดยกำหนดให้การใช้งานลิขสิทธิ์ในบางลักษณะสามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เพราะถือว่าเป็นการใช้ที่เป็นธรรม เช่น การใช้งานในการเรียนการสอน การเสนอรายงานข่าว หรือการใช้งานโดยบรรณารักษ์ห้องสมุด เป็นต้น

แต่การใช้งานลิขสิทธิ์ดังกล่าวตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ จะต้องอยู่ภายใต้หลักการสำคัญสองประการ คือ

1. ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์
 2. ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร
- ยกตัวอย่างเช่น ในการรายงานข่าว

ภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการฆาตกรรมและการสืบหาตัวคนร้าย ได้มีการเปิดเผยว่าคนร้ายคือใคร ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว การรายงานข่าวเช่นนี้แม้ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่อาจถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร เพราะอาจทำให้คนที่ทราบเรื่องแล้วไม่ต้องการไปชมภาพยนตร์เรื่องนั้น เนื่องจากทราบตอนสำคัญของเรื่องแล้ว การกระทำดังกล่าวจึงไม่ถือว่าเป็นเข้าหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 วรรคแรก ดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในการพิจารณาว่าการกระทำใดๆ แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ จะเป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมหรือเข้าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายหรือไม่ อาจพิจารณาได้จากหลักเกณฑ์สี่ประการ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และลักษณะของการใช้งานลิขสิทธิ์

1.1 การใช้งานลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นจะต้องไม่มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อการค้าหรือหากำไร โดยปกติการใช้งานลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นเพื่อการค้า

หรือหากำไร ผู้ใช้จะต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ตัวอย่างการใช้งานลิขสิทธิ์เพื่อการค้าหรือหากำไร เช่น การนำเพลงของบุคคลอื่นไปทำเทปเพลงเพื่อขายแก่บุคคลทั่วไป เป็นการกระทำเพื่อการค้าหรืออาจารย์ผู้สอนถ่ายสำเนาตำราเรียนบางตอนเพื่อขายให้กับนักศึกษาในชั้นเรียนในราคาเกินกว่าต้นทุนค่าถ่ายเอกสาร เป็นการกระทำเพื่อหากำไร เป็นต้น เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม

อย่างไรก็ดี ในการพิจารณาว่าการใช้เป็นการกระทำเพื่อหากำไรหรือไม่ จะพิจารณาจากการใช้เกณฑ์ไม่ใช่พิจารณาจากตัวผู้ใช้ เช่น สถาบันการศึกษาเอกชนที่นำตำราเรียนบางส่วนที่มีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นมาจำหน่ายในสถาบัน เช่นนี้ แม้ว่าสถาบันจะเป็นโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรในการดำเนินการสถาบัน แต่ไม่ได้จำหน่ายสำเนาตำราเรียนเกินราคาถ่ายหรือจัดทำเอกสาร ก็ถือว่าเป็นการใช้โดยไม่แสวงหากำไร จึงเป็นการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม เป็นต้น

1.2 การใช้งานลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นจะต้องไม่มีเจตนาทุจริต เช่น การนำงานลิขสิทธิ์มาใช้โดยไม่อ้างอิงถึงที่มา หรือใช้ในลักษณะที่ทำให้คนเข้าใจว่าเป็นงานของผู้ใช้งานลิขสิทธิ์นั่นเอง เป็นต้น

1.3 หากการใช้งานลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยเป็นการนำงาน ลิขสิทธิ์มาใช้โดยปรับเปลี่ยน (transform) ให้ต่าง ไปจากงานลิขสิทธิ์เดิม หรือมีการเพิ่มเติมสิ่งใหม่ เข้าไป ก็อาจเป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม เช่น การ คัดลอกอ้างอิง (quote) งานลิขสิทธิ์คนอื่นเพื่อใช้ ในการอธิบายความคิดเห็นของผู้เขียนในการทำงาน วิจัย หรือการรายงานข่าวที่ย่อคำกล่าว (speech) ของนายกรัฐมนตรี หรือย่อบทความโดยการคัดลอก อ้างอิงมาเพียงสั้นๆ เป็นต้น

2. ลักษณะของงานอันมีลิขสิทธิ์

2.1 พิจารณาระดับของการสร้างสรรค์งาน เช่น ถ้าเป็นงานที่มีระดับของการสร้างสรรค์งาน หรือใช้จินตนาการมาก เช่น นวนิยายหรือเรื่องเล่า อัดชีวประวัติบุคคล หากผู้อื่นนำมาไปใช้ โอกาส ที่จะถือว่าเป็นการใช้งานลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นธรรม จะมากกว่างานลิขสิทธิ์ที่ประกอบด้วยข้อเท็จจริง จำนวนมาก เช่น รายงานการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา ของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง เป็นต้น

2.2 พิจารณาว่าเป็นงานที่มีการโฆษณา แล้วหรือไม่ หากงานที่นำมาใช้เป็นงานที่ยังไม่มีการ โฆษณา จะอ้างว่าเป็นการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมไม่ได้

เนื่องจากงานดังกล่าวเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์ และเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้นที่มีสิทธิเลือกว่าจะโฆษณางานของตนเมื่อใดก็ได้ แต่หากการใช้งานลิขสิทธิ์เป็นการใช้งานที่มีการโฆษณาแล้ว ผู้ใช้งานลิขสิทธิ์อาจใช้ข้อโต้แย้งว่าเป็นการใช้ที่เป็นธรรมได้มากกว่า

3. ปริมาณและเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญที่ถูกนำไปใช้เมื่อเทียบกับเนื้อหาทั้งหมด

การนำงานลิขสิทธิ์ของคนอื่นมาใช้ จะต้องคำนึงถึงปริมาณของงานที่นำมาใช้และสาระสำคัญที่นำมาใช้ด้วย หากการนำงานลิขสิทธิ์ของคนอื่นมาใช้ในปริมาณมาก เช่น หนังสือที่มีลิขสิทธิ์จำนวน 50 หน้า นำไปใช้ 25 หน้า เช่นนี้ถือว่าเป็นการใช้ลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นธรรม หรือการที่นำงานลิขสิทธิ์ของคนอื่นมาใช้ แม้ในปริมาณน้อย ก็อาจเป็นการละเมิดได้ หากส่วนนั้นเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญหรือเป็นหัวใจของงานชิ้นนั้น

4. ผลกระทบต่อตลาดหรือมูลค่าของงานอันมีลิขสิทธิ์

การใช้งานลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นจะต้องไม่มีผลกระทบต่อตลาดของงานนั้น เช่น ไม่ทำให้งานลิขสิทธิ์ของผู้ที่ถูกนำงานลิขสิทธิ์มาใช้ขายไม่ได้

เป็นต้น แต่ถ้าไม่มีผลกระทบหรือกระทบเพียงเล็กน้อย ก็อาจถือว่าเป็นการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมได้ เช่น ในกรณีที่เป็นงานวรรณกรรมที่ไม่ได้พิมพ์จำหน่ายมาเป็นเวลานานแล้ว การใช้งานดังกล่าวก็จะไม่กระทบตลาดของเจ้าของลิขสิทธิ์ เพราะไม่ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์ดังกล่าวขายงานของตนเองไม่ได้ เนื่องจากหนังสือไม่มีขายในท้องตลาดแล้ว ก็อาจถือว่าเป็นการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมได้

บทที่ 8

:

เว็บสื่อพลเมืองที่สื่อมืออาชีพทำ:

กรณีศึกษาจากอเมริกา

*เรียบเรียงจากคำบรรยายและช่วงถามตอบ
บางส่วน จากการบรรยายและอบรมเชิงปฏิบัติการ
ในหัวข้อ “สื่อพลเมือง” โดย ซูซันน์ แมคไบรด์
(Suzanne McBride) รองคณบดีคณะวารสารศาสตร์
วิทยาลัยโคลัมเบีย เมืองชิคาโก สหรัฐอเมริกา วันที่
17 มิถุนายน 2552 ที่โรงแรมสยามซิตี้ ประเทศไทย
จัดโดยเครือข่ายพลเมืองเน็ต (Thai Network
Netizen)*

ซูซันน์: ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา สื่อพลเมืองใน
อเมริกามีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ดิฉันคิดว่า
ในเมืองไทยก็คงเช่นกัน แต่อย่างหนึ่งที่ไม่เปลี่ยน
เลย ก็คือความแตกต่างระหว่างสื่อพลเมืองกับสื่อ

กระแสหลัก สิ่งที่แตกต่างกันมากที่สุดคือสื่อพลเมืองจะ
เน้นประเด็นใหญ่ๆ สื่อพลเมืองจะเข้าไปหาข่าวจาก
หลายๆ แหล่ง ไปสัมภาษณ์คนที่ไม่ค่อยถูกสัมภาษณ์
ทำให้คนพวกนี้ได้แสดงความคิดเห็นบ้าง ซึ่งก็ช่วย
ส่งเสริมประชาธิปไตยได้ดี นอกจากนั้น สื่อพลเมือง
ยังไปในพื้นที่ที่คนไม่ค่อยไป และอีกอย่างที่สำคัญ
ก็คือ นักข่าวพลเมืองมักจะทำประเด็นข่าวที่ตัวเอง
มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่สื่อกระแสหลักไม่ค่อย
เป็นเช่นนั้น

ในฤดูใบไม้ผลิปี 2007 ดิฉันกับเพื่อนได้
เริ่มก่อตั้งเว็บไซต์สื่อพลเมืองขึ้นมาในชิคาโก ซึ่งมี
ปัญหาความยากจนและการว่างงานค่อนข้างมาก
รวมทั้งมีพื้นที่ที่น่าเข้าไปทำข่าวเยอะ เนื่องจาก
ระบบอินเทอร์เน็ตที่อำนวยความสะดวกให้เรา เรา
จึงเริ่มทำข่าวในพื้นที่นี้ด้วยตัวเอง และพยายาม
ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมด้วยมากที่สุด ซึ่ง
นักข่าวพลเมืองของเราส่วนใหญ่ก็เป็นนักเรียน
นักศึกษา ดังนั้น ดิฉันคิดว่าในเมืองไทยเองก็น่าจะ
ทำได้

นี่เป็นหน้าตาเว็บเรา ตอนเริ่มทำแรกๆ
เราตั้งชื่อว่า “ครีเอติง คอมมูนิตี คอนเนคชันส์”
(Creating Community Connections) ชื่อยาวมาก
ตอนหลังพวกเด็กนักเรียนที่เป็นนักข่าวของเราก็

โน้มน้าวให้เราเปลี่ยนชื่อ ในปี 2008 เราเลยเปลี่ยนมาเป็น “ชิคาโกทอล์คส์” (Chicagotalks.org)

อยากจะทำให้ทุกคนเห็นว่า ขนาดคน “โลว์เทค” อย่างดิฉันยังทำเว็บแบบนี้ได้ ดังนั้น คนอื่นๆ ก็ทำได้เช่นกัน โดยเฉพาะตอนนี้ ระบบที่เราใช้เป็นของเวิร์ดเพรส (Wordpress.com) ซึ่งใช้ง่ายมากๆ เนื้อหาบางส่วนในเว็บก็จะเป็นฝีมือของพวกเด็กนักเรียน เด็กๆ จะพยายามทำข่าวมาหลายๆ ชิ้น แต่เราก็จะเลือกงานที่ดีที่สุดมาเผยแพร่

การที่พวกเด็กนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำข่าว ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ชุมชนของพวกเขาด้วย ถ้าไม่ได้เข้ามาทำข่าว พวกเขาอาจจะไม่ทราบว่าอะไรเป็นประเด็นสำคัญในเวลา นั้นๆ เราพยายามจะโพสต์ข่าวลงเว็บอย่างน้อย

วันละข่าว ตลอด 5 วันต่อสัปดาห์ ยังไม่รวมรูป สไลด์ วิดีโอ และไฟล์เสียงอีกด้วย เพราะบางครั้ง สื่อพวกนี้ก็ดึงดูดความสนใจให้คนเข้าเว็บได้

นอกจากนั้นยังมีอีกอย่างที่เว็บเราต่าง จากเว็บสื่อพลเมืองอื่นๆ ในอเมริกา นั่นคือเราจะ ทำการแก้ไขเรียบเรียงข่าวก่อนอัปโหลดขึ้นเว็บ ทุกครั้ง เพราะเราอยากจะแก้ไขผลงานของนักเรียน ให้มีคุณภาพดีขึ้น และเราต้องการรักษาระดับ มาตรฐานให้คงที่เหมือนกับตอนที่เราทำเว็บออกมา ใหม่ๆ ที่ผู้อ่านให้ความเชื่อถือ นั่นจะช่วยทำให้สื่อ กระแสหลักหันมาสนใจและเชื่อถืองานของเราด้วย เมื่อพวกเขาจะได้มาทำข่าวเกี่ยวกับเรา ซึ่งก็จะทำให้ เราเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่เว็บข่าวส่วน ใหญ่จะมี นั่นก็คือส่วนของการแสดงความคิดเห็น เว็บเราอนุญาตให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่อง เมื่อผู้อ่านส่งความเห็นเข้ามา มันก็จะปรากฏขึ้นบน เว็บโดยไม่มีการแก้ไขใดๆ เว้นเสียแต่ว่าจะมีเนื้อหา พาดพิงว่าร้ายหรือก้าวร้าวต่อผู้อื่น

ในชิคาโกมีเว็บสื่อพลเมืองหลายเว็บด้วย กัน หนึ่งในนั้นคือเว็บ ชิทาวน์ เดลีนิวส์ (ChiTown DailyNews.org) ซึ่งก่อตั้งก่อนเราประมาณ 1 ปี คนดำเนินการหลักก็เป็นนักข่าวกระแสหลักมาก่อน

เหมือนดิฉัน เว็บนี้ก็จะเหมือนกับเว็บของเรา จะต่างกันก็ตรงเรื่องต้นทุนที่ใช้ในการทำเว็บ ที่ผ่านมา 2 ปีครึ่ง เว็บของเราใช้ไปประมาณ 15,000 ดอลลาร์ แต่เว็บของเขาใช้ไปประมาณ 5 แสนดอลลาร์ต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่หมดไปกับการจ้างนักข่าวมืออาชีพมาทำข่าว แต่ถึงเว็บเราจะใช้เงินไม่มาก แต่ดิฉันไม่ได้บอกว่าจะไม่รับเงินบริจาค เราเองก็ได้รับเงินสนับสนุนส่วนหนึ่งจากวิทยาลัยเช่นกัน

อีกเว็บหนึ่งชื่อว่า เดอะ บีชวูด รีพอร์เตอร์ (BeachwoodReporter.com) ก็คล้ายกับเว็บอื่นๆ ที่ผู้ดำเนินการหลักเคยเป็นนักข่าวมืออาชีพมาก่อน เว็บนี้เป็นเว็บที่ได้รับความนิยมมาก คนดังๆ ในชิคาโกต้องเข้ามาอ่าน แล้วมีใครเคยได้ยินชื่อ ฮัฟฟิงตัน โพสต์ (HuffingtonPost.com) ไหมคะ อันนี้เป็นเว็บที่นักข่าวส่วนใหญ่จะได้รับค่าตอบแทนกันหมด เว็บนี้จะทำหน้าที่เหมือนเป็นที่รวบรวมข่าวสาร จะเอาข่าวที่คิดว่าคนสนใจมากๆ มาขึ้นบนเว็บ นอกจากนั้นจะมีวิดีโอประกอบด้วย อีกเว็บในเครือเดียวกันชื่อชิคาโกอิลิสต์ (Chicagoist.com) เว็บนี้จะมีโฆษณาด้วย จะเห็นได้ว่ามีหลากหลายแตกต่างกันไป

ต่อมามาดูเรื่องจำนวนผู้อ่านบ้าง อันที่จริงดิฉันไม่คิดว่าเว็บที่มีคนอ่านน้อยจะไม่ประสบความสำเร็จ

สำเร็จ เพราะสมมุติถ้าเว็บของคุณมีคนอ่านแค่ 50 คน แต่ทุกคนได้ข้อมูลที่ดีที่ไม่สามารถไปหาจากที่อื่นได้ สำหรับดิฉันก็ถือว่าสำเร็จแล้ว แต่ในความเป็นจริง ถ้ายังมีคนเข้ามาดูมากเท่าไรก็ได้ประโยชน์มากเท่านั้น ครั้งหนึ่งเราเคยทำข่าวเกี่ยวกับการตรวจสอบ และมันก็ดีจนได้ขึ้นไปเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ของซิกาโกด้วย ซึ่งก็ถือเป็นความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทำให้คนได้เข้าถึงข้อมูลมากขึ้น ก็เหมือนกับเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง

ในช่วงเวลา 2 ปีครั้งที่เราสร้างเว็บมา เราทำข่าวออกไปมากกว่า 500 ชิ้น มีข่าวเจาะ 3 ชิ้น ซึ่ง 2 ใน 3 ได้รับรางวัลจากสมาคมนักข่าวที่ดังที่สุดสมาคมหนึ่งของอเมริกา ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเชื่อถือในข่าวของเรามากขึ้น ข่าวที่ได้รางวัลนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับสำนักงานของรัฐซิกาโก และเว็บปีชวูดรีพอร์เตอร์ ก็นำไปเผยแพร่บนเว็บไซต์ของเขาด้วย เรื่องแบบนี้จะไม่มีวันเกิดขึ้นกับสื่อกระแสหลักโดยเด็ดขาด คุณจะไม่มีวันยอมเอาข่าวของคุณไปให้สำนักข่าวคู่แข่ง แต่เกิดขึ้นได้กับสื่อพลเมือง เพราะเราต้องการให้คนได้อ่านข่าวของเราให้มากที่สุด จะได้นำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ ในขณะที่ข่าวของเราไปขึ้นบนเว็บอื่นๆ เราก็ได้ใส่ลิงก์เพื่อให้เชื่อมต่อมายังเว็บของเรา เพื่อจะมีคนสนใจเข้ามา

อ่านจากในเว็บของเรา และก็จะได้เห็นและอ่าน
ข่าวอื่นๆ ด้วย

ปัญหาหนึ่งที่มักกวนใจนักข่าวพลเมือง
อยู่เสมอ นั่นคือเราไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจาก
ภาครัฐในการให้ข้อมูลเท่าที่ควร ครั้งหนึ่งดิฉันเคย
ขอสัมภาษณ์สำนักงานขนส่งชิคาโก เพื่อที่จะถาม
ว่าทำไมคนพิการถึงไม่สามารถใช้สถานีรถไฟที่มี
อุปกรณ์สำหรับคนพิการได้ แต่เรื่องก็เงียบหาย
หลังจากรอหลายสัปดาห์ เราก็ได้รับอีเมลจาก
พวกเขา เขียนมาประมาณว่า “ขอภัย เราไม่สามารถ
ทำตามคำขอร้องของท่านได้” เราเลยตัดสินใจเขียน
เรื่องนี้ให้ผู้อ่านของเราทราบ และได้ไปสัมภาษณ์
คนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ แถมยังเขียน
ด้วยว่าเจ้าหน้าที่ไม่ให้ความร่วมมือกับเราอย่างไร
บ้าง

หลังจากข่าวเผยแพร่ออกไป รถที่ดิฉันใช้
อยู่ทุกวันก็เสีย ก่อนหน้านี้ก็มีคนเคยเตือนแล้ว เรา
เลยสืบข้อมูลและแจ้งให้สำนักงานข้อมูลสาธารณะ
ทราบ พวกเขาก็ส่งคนมาซ่อมรถให้เร็วมากเลยคะ
ดิฉันที่ดิฉันยังไม่ได้บอกให้นักเขียนของ *ชิคาโก
ทริบูน* (ChicagoTribune.com) เขียนเรื่องนี้ลงไป
ในบล็อกส่วนตัวของเขา เห็นไหมคะว่าบางครั้งเราก็
ต้องระมัดระวังและขอความร่วมมือจากสื่ออื่นๆ ด้วย

2 ปีครึ่งที่ผ่านมา เราได้เรียนรู้อะไรมากมาย เช่น การทำงานนั้นใช้เวลาเป็นอย่างมาก เราจึงต้องพยายามทำข่าวให้เร็วที่สุด เพื่อที่จะให้ผู้อ่านกลับเข้ามาอ่านอีก แต่เราก็ประสบปัญหาเมื่อนักข่าวส่วนใหญ่ของเราเป็นนักเรียน นักศึกษา พอเวลาปิดเทอมก็กลับบ้านกันหมด เราก็ขาดแคลนข่าว ดังนั้น พอปิดเทอม เราจึงต้องจ้างนักข่าวพิเศษ

เมื่อเห็นสื่อกระแสหลักทำเว็บไซต์ ดิจนัลก็นึกอยากจะทำให้สื่อพลเมืองทำบ้าง มันก็ไม่ยากนะคะ ยิ่งเดี๋ยวนี้มีคู่มือดีๆ ที่สอนให้ทำเว็บแบบง่ายๆ อย่างคู่มือของมูลนิธิไนต์ (KnightFoundation.org) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรในวอชิงตัน ดี.ซี. เมื่อไม่กี่ปีก่อน มูลนิธิได้จัดทำคู่มือชื่อ “นักข่าว 2.0” (Journalism 2.0) แจกฟรีทางเว็บไซต์²⁸ โดยคู่มือนี้จะบอกวิธีแก้ไขไฟล์วิดีโอ ไฟล์เสียง การอัปโหลดรูปภาพที่เข้าใจง่าย ขนาดลูกอายุ 9 ขวบของดิฉันยังเข้าใจเลย นอกจากนั้นยังบอกสิ่งที่คุณควรรู้เกี่ยวกับการทำสื่อพลเมืองบนอินเทอร์เน็ต เช่น เคล็ดลับในการสัมภาษณ์ การถ่ายวิดีโอ และการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากของผู้อ่านเว็บ และยังพูดถึงความเสี่ยงทางกฎหมายของคนมีเว็บหรือบล็อกด้วย

²⁸ ดาวน์โหลดได้ที่ http://www.kcnn.org/resources/journalism_20

The screenshot shows the EveryBlock Boston website interface. At the top, there are navigation links for 'Browse', 'Public records', 'Articles', 'More', 'Explore', and 'Neighborhoods'. A search bar is located at the top right. The main content area is divided into several sections:

- Enter your address, find news nearby:** A section with a search input field and a 'Search Boston' button. Below it, it says 'Boston only for now. Examples: 352 Newbury St, 02115, or Jamaica Plain'.
- Explore the city:** A section with a map icon, stating '26 Neighborhoods', '51 ZIP codes', and '4,511 Streets'. It includes a 'NEW HERE? READ OUR FAQ' link.
- RELATED NEIGHBORHOOD:** A section for 'Beacon Hill' with a map icon and a 'Back on an hour' heading. It lists recent articles:
 - July 19: 'Let the sounds of live jazz, classical and folk music shake off workday stress during the Tuesday Racial series, 12-10 p.m. \$3 donation suggested. King's Chapel, corner of School and Tremont streets. 617-523-1748. kings-chapel.org' (Source: Subur and Tremont)
 - July 18: 'Seriously Hurt In Beacon Hill Apartment Fire' (Source: 51 Phillips St)
 - July 14: 'Fire started around 5 a.m. inside an apartment on the second floor of the four-story building, located at 51 Phillips St.' (Source: 51 Phillips St)
 - July 14: 'Critically Hurt In Beacon Hill Fire' (Source: 51 Phillips St)
 - July 14: 'Fire crews said the blaze erupted in an apartment building at 51 Phillips St. about 5 a.m.' (Source: 51 Phillips St)
- LOCAL MEDIA:** A section with a map of Boston and the text 'Which neighborhoods are in the news?'. It shows a map with numbered circles indicating news activity in various areas. Below the map, it says '318 more articles in the last 30 days'.

นอกจากนั้น หากต้องการข้อมูล คุณก็สามารถเข้าไปที่เว็บไซต์นิวส์ยูนิเวอร์ซิตี (NewsU.org) ที่เก็บงานวิชาการจากมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ ยังมีบล็อกอีมีเดียทิทบิตส์ (E-media Tidbits – เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยสื่อออนไลน์)²⁹ ซึ่งเป็นบล็อกที่เขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่ดีมากอีกบล็อกหนึ่ง และอื่นๆ อีกเยอะมาก

เอเดรียน โฮโลวาตี (Adrian Holovaty) เป็นคนก่อตั้งเว็บชิคาโกไครม์ (Chicagocrime.org) แต่ตอนนี้เว็บนี้ไม่มีแล้ว เขาเปลี่ยนเป็นเว็บชื่อเอเวอรี่บล็อก (EveryBlock.com) แทน มันเป็นเว็บที่ผสมผสานระหว่างข้อมูลจากคอมพิวเตอร์และเอกสารสาธารณะ และทำให้ผู้อ่านอ่านได้ง่ายขึ้น

²⁹ <http://www.poynter.org/column.asp?id=31>

โดยมีซอฟต์แวร์ที่แสดงสถิติเกี่ยวกับอาชญากรรม ในบริเวณต่างๆ ว่ามีมากแค่ไหน อีกอย่าง มัน เป็นซอฟต์แวร์เปิด นั่นหมายความว่า คุณสามารถ เข้าไปดูงานโหลดอะไรต่างๆ ในเว็บได้ฟรี และเว็บ นี้ยังเข้าไปมีส่วนร่วมกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ ในหลายๆ เมือง เช่น เมื่อต้องการข้อมูล เจ้าหน้าที่ ก็จะเข้ามาหาจากเว็บนี้ และสามารถเปรียบเทียบ สถิติได้ทันที

เอเดรียนสร้างวิธีการเก็บและค้นหาข้อมูลที่ แตกต่างจากเว็บทั่วไป และสิ่งที่ดิฉันชอบมาก เป็นพิเศษคือ ภายในเว็บจะแสดงให้เห็นเลยว่าตอนนี้ รัฐบาลกำลังทำโครงการอะไรอยู่บ้าง และเห็นว่า เรื่องที่เราสนใจเกิดขึ้นที่ไหน นอกจากนั้น เว็บนี้ ยังสามารถเชื่อมต่อกับโทรศัพท์มือถืออย่างไอโฟน ทำให้คุณสามารถค้นหาข้อมูลผ่านทางโทรศัพท์ มือถือได้เลย

นิวส์มิกเซอร์ (NewsMixer.net) เป็นอีก เว็บหนึ่งที่มีปุ่มให้คุณโพสต์ข่าวลงไปบนเฟซบุ๊ก ได้ทันที จะเห็นได้ว่าแนวโน้มที่คนจะสื่อสารกัน บนสังคมออนไลน์มีมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างในมหา วิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น (Northwestern University) ก็ทำโครงการกระจายข่าวผ่านทางทวีตเตอร์ ซึ่ง เป็นซอฟต์แวร์เปิดและใช้ได้ง่ายมาก บางทีคุณจะ

เห็นคำว่า “การใช้พลังมวลชน” (Crowdsourcing) นี้หมายความว่า เป็นข่าวที่มีนักข่าวพลเมืองเข้ามาช่วยกันเขียนเป็นจำนวนมาก

มีใครในที่นี้เคยได้ยินเกี่ยวกับสคริปต์ (Scribd.com) บ้างหรือเปล่า เป็นอีกเว็บที่มีประโยชน์มากในการฝากและค้นหาเอกสาร เช่น ถ้าคุณต้องการเอกสารอะไร อาจจะเป็นเอกสารทางราชการ คุณก็ค้นหาและดาวน์โหลดมันได้ฟรี นอกจากนั้น ยังมี URL ของเอกสารนั้นให้ เพื่อคุณต้องการเอาไปใส่ในข่าวของคุณ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถลิงก์มาอ่านเอกสารจริงได้

เว็บที่มีนวัตกรรมมากอีกเว็บหนึ่งคือโปร-พับลิกา (ProPublica.org) ของนิวยอร์ก โดยมีอดีตนักข่าวจาก วอลล์ สตรีต เจอร์นัล (Wall Street Journal) เป็นผู้ดำเนินการ งานส่วนใหญ่จะหนักไปในด้านการตรวจสอบโครงการต่างๆ ในเมือง นอกจากนั้นยังทำงานร่วมกับสื่อกระแสหลักอย่าง ซิดาโก ทริบูน สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์มากที่สุดก็คือ เขาจะสนับสนุนให้ “ขโมยข่าวของเราไปสิ” ซึ่งธรรมดาในอเมริกาเป็นเรื่องที่ผิดและไม่ควรทำ ถ้าจะคัดลอกข่าว คุณต้องเป็นสมาชิกของสื่อที่ร่วมมือกันหรือมีข้อตกลงว่าจะแบ่งปันข่าวซึ่งกันและกัน แต่ตอนนี้สำหรับสื่อมันไม่ใช่แล้ว แนวคิดก็คือให้เอาข่าวของเราไป

ได้ฟรีๆ เลย แต่พอทำแบบนี้ก็มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นมากมาย บ้างก็ว่าคนที่ไม่หาเงินจากการทำข่าวนั้นไม่ใช่นักข่าวที่แท้จริง แต่เราก็จะเห็นความร่วมมือกันระหว่างเว็บในการแลกเปลี่ยนกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างรายงานการตรวจสอบที่เราทำเมื่อปีที่แล้วก็มีการไปยังข่าวอื่นๆ ในเว็บอื่นๆ ด้วย สำหรับสื่อพลเมืองนะคะ เราควรจะไปใส่ลิงก์ลงในข่าวของเราด้วย เพราะถ้าเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ ในโทรทัศน์ หรือในวิทยุ จะไม่สามารถทำได้

ผู้อ่านในเว็บจะเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากเราใส่ภาพหรือเสียงลงไปในข่าวนั้นด้วย ดังนั้น วิธีนี้ก็จะเห็นบ่อยขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในสื่อพลเมืองและสื่อกระแสหลัก ดิฉันคิดว่าตอนนี้สื่อพลเมืองต้องมาคิดแล้วว่า จะทำอย่างไรให้คนเข้ามามีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุด ตอนนี้ในอเมริกา คนจะชอบอัปโหลดรูปลงไปบนฟลิคเกอร์ (Flickr.com) และพิกาสซา (Picasa.Google.com) เพื่อที่จะเอาไปโพสต์ในเว็บข่าวพลเมืองของตัวเอง และแน่นอนว่าคนใช้เฟซบุ๊ก (Facebook.com) มายสเปซ (MySpace.com) และอื่นๆ มากขึ้นเพื่อต้องการเข้าถึงคนอื่นมากขึ้นด้วย ถ้าเป็นพวกวิดีโอก็จะอัปโหลดลงบนยูทูบ (Youtube.com) หรือวีมีโอ (Vimeo.com)

เครื่องมืออีกอย่างคือเสิร์ชเอนจิน มีอันหนึ่ง

ที่เพิ่งทำออกมาเมื่อ 2 สัปดาห์ก่อน ชื่อ Bing (Bing.com) เคยใช้กันใหม่คะ เป็นของไมโครซอฟท์ที่ทำออกมาสู้กับกูเกิล ซึ่งเป็นเครื่องมือที่น่าสนใจทีเดียว
สุดท้าย อย่าลืมนะว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการคิดและหิวสมองของคุณ เครื่องมือทำให้สิ่งต่างๆ ง่ายขึ้นก็จริง แต่ไม่มีอะไรที่จะมาแทนที่ความคิดดีๆ ได้

ช่วงถาม-ตอบ

ผู้ฟัง: การทำข่าวการตรวจสอบในฐานะนักข่าวมืออาชีพกับนักข่าวพลเมืองต่างกันอย่างไร

ซูซานน์: จริงๆ ก็ใกล้เคียงกัน แต่ถ้าเป็นสื่อพลเมืองจะไม่มีนายมาอ่านให้ ซึ่งก็ค่อนข้างท้าทายว่าจะถูกฟ้องหรือเปล่า

ผู้ฟัง: ก่อนอื่นต้องขอบคุณมากที่มาบรรยายให้ฟังฉันมาจากเกาหลีใต้ ที่นั่นก็มีเว็บสื่อพลเมืองเหมือนกัน ชื่อว่าโอไมยนิวส์ (OhMyNews.com) เว็บนี้จะมีปุ่มบริจาคให้ผู้่านบริจาคเงินให้กับข่าวที่ตัวเองชอบ และคุณก็จะเห็นได้เลยว่าข่าวไหนที่ได้รับเงินบริจาคมากที่สุด ซึ่งก็จะสร้างแรงจูงใจให้นักเขียนด้วยในเว็บนี้นักข่าวไม่จำเป็นต้องลงชื่อจริง แต่อาจจะ

ใช้หมายเลขประจำตัวแทนได้ ฉันเลยสงสัยว่าอย่าง Chicago.org เขาอนุญาตให้ทำแบบนั้นหรือเปล่า

อีกอย่าง ฉันเห็นว่าเว็บสื่อกระแสหลัก ส่วนใหญ่ก็มีส่วนให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็น แต่เวลาเราส่งความเห็นไป กลับไม่ค่อยมีคนตอบกลับ มาเท่าไร ฉันเลยสงสัยว่าทำไมสื่อพลเมืองจึงสามารถ ตอบสนองความเห็นของผู้อ่านได้มากกว่า

ซูซานห์: ดิฉันคิดว่าการจ่ายเงินแบบนั้นน่าสนใจ มาก แต่โดยส่วนตัวก็กังวลว่าจะมีแต่ชาวบ้านเท็ง หรือชาวสะเทือนอารมณ์เท่านั้นที่ได้รับบริจาคมากที่สุด ชาวอื่นๆ อาจไม่ได้รับความสนใจและค่อยๆ ลดน้อยลงไป ดังนั้น ถ้าไม่ให้เงินแบบนี้ก็อาจจะช่วย แก้ปัญหาได้ ส่วนเรื่องชื่อ ถ้าใครไม่ยอมลงชื่อจริง เราก็ไม่สามารถจะลงข่าวให้เขาได้ เราคิดว่าควรจะใช้ชื่อจริง เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อข่าว ไม่อย่าง นั้นก็จะมีแต่ข่าวที่เขียนเวอร์ๆ อย่างเดียว

สำหรับคำถามที่สอง ดิฉันก็เห็นเหมือนกัน ว่าสื่อกระแสหลักไม่ค่อยตอบเท่าไร บางทีอาจจะ ยากและมีบุคลากรน้อย ดิฉันคิดว่าเว็บสื่อพลเมือง อย่างเราจึงควรส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็น และตอบกลับมาก ๆ แต่ดิฉันไม่คิดว่านักข่าวควร แสดงความคิดเห็นตอบโต้กับผู้อ่าน ไม่อย่างนั้นมัน

ก็จะเป็นการโต้เถียงวนเวียนกันไปไม่จบ

ผู้ฟัง: ตอนนี้แนวโน้มการขโมยข่าวกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นหรือไม่

ซูซานน์ : สิ่งโปรพับลิคาทำ เป็นสิ่งที่เอพี (AP – The Associated Press) ไม่มีวันจะทำ เขาอนุญาต และส่งเสริมให้คนขโมยเนื้อหาข่าวไปได้ แต่เอพียังคงเป็นสื่อที่สามารถทำเงินได้จากค่าสมัครสมาชิก ดังนั้น เอพีจึงไม่สนใจที่จะแบ่งปันข้อมูลกับสื่อพลเมืองอื่นๆ เพราะเขาอยากจะให้คนอ่านซื้อข่าวนั่นเอง แต่ปัจจุบันสื่อหลายๆ ที่ก็ไม่ต้องการต่อสมาชิกภาพกับเอพีอีกต่อไป อย่าง *ซิกาโก ทริบูน* ก็ยกเลิกไปแล้ว เพราะรู้สึกข่าวแบบเดียวกับที่เอพีทำออกมาให้พวกเราซื้อ สามารถหาได้ฟรีๆ จากกูเกิล บิง หรือที่อื่นๆ

ดิฉันรู้สึกข่าวแบบเก่าๆ กำลังจะตาย ถ้าหากต้องการอยู่รอดก็ต้องหาวิธีการหาเงินแบบใหม่ และทำงานร่วมกับสื่อพลเมือง แต่ตอนนี้เขาคงยังไม่สนใจ เพราะยังไม่ได้ผลประโยชน์อะไร แต่อีกหน่อยเมื่อเขาอยู่ในธุรกิจนี้ต่อไปไม่ได้ เขาคงจะเริ่มหันมามองว่าน่าจะหาทางทำงานร่วมกับสื่อพลเมือง ตั้งแต่ยังไม่เจอปัญหา

ดิฉันคิดว่าปัญหาทั้งหมดก็คือ เขาจะทำงาน และสื่อกระแสหลักจะหาเงินมาสนับสนุนการทำงานของเขายังไง เมื่อสื่อประสบปัญหาและไล่คนงานออก ทำให้เวลาที่เขาต้องการทำข่าวต้องการหาข้อมูล มันทำได้ยากขึ้น เพราะข่าวแต่ละชิ้นนั้นใช้ทั้งเวลาและพลังงานเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการหาเงินโดยด่วน ไม่รู้ว่ามีใครพอจะมีแผนการสำหรับเรื่องนี้บ้างหรือเปล่า

ผู้ฟัง: จากคำถามนี้ ถ้ามองในมุมกลับว่าสื่อกระแสหลักเองก็กำลังเผชิญกับปัญหาด้านการเงินอยู่ เมื่อคนไม่ยอมจ่ายเงินและหันไปหาสื่อพลเมือง ที่นี้สื่อกระแสหลักควรจะทำอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

ซูซานห์: ก่อนอื่นเราต้องหาทางทำให้ทุกคนรู้ว่าอันไหนควรจ่าย อันไหนไม่ควรจ่าย ตอนนี้นักเริ่มเคยชินว่าไม่ต้องจ่ายเงินแล้ว แต่เราต้องยอมรับว่าการทำข่าวบางครั้งก็ใช้เงินมาก อย่างไรก็ตามในอเมริกาเริ่มมีกฎหมายที่ดีมากๆ อันหนึ่ง ที่อนุญาตให้สื่อกระแสหลักที่ทำกำไรเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรที่ไม่แสวงกำไรได้ หรือจะตั้งเป็นมูลนิธิ

ส่วนตัวเพื่อออกเงินทุนส่วนตัวในการทำข่าว ซึ่งดิฉันคิดว่ามันค่อนข้างจะช่วยสื่อกระแสหลักได้

ผู้ฟัง: ผมคิดว่าสื่อพลเมืองทำข่าวที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง เขาจึงสื่อมันออกมาในแง่มุมมองของคนในได้ดี แต่ถ้าเราบอกให้สื่อพลเมืองต้องออกมาทำข่าวหาเงิน เพื่อที่จะอยู่ได้ด้วยตัวเอง มันจะทำให้ความน่าสนใจในแง่มุมมองแบบคนในหายไปหรือเปล่า

ชูชานห์: เป็นคำถามที่ดีนะคะ ดิฉันคิดว่าไม่น่า นักข่าวพลเมืองน่าจะขอหาเงินจากงานประจำที่ทำมากกว่าอยู่แล้ว แต่ประเด็นที่ต้องเน้นคือ การทำข่าวแต่ละข่าวนั้นใช้เงินจำนวนมาก แต่ผู้อ่านส่วนใหญ่ไม่ได้ตอบแทนอะไรเขาเลย ที่นี้ถ้าสื่อพลเมืองทำข่าวได้ดี จนคนเริ่มอยากอ่านข่าวจากสื่อพลเมืองมากกว่าสื่อกระแสหลัก เพราะพวกเขาคิดว่าเขาไม่สามารถหาข่าวแบบนี้ได้จากสื่อกระแสหลัก เมื่อนั้นสื่อพลเมืองก็จะสามารถทำกำไรได้เช่นเดียวกับสื่อกระแสหลัก

ผู้ฟัง: ไม่คิดว่าสื่อพลเมืองจะมาแทนที่สื่อกระแสหลัก แต่มันน่าจะมีการเรียนรู้และปรับตัวร่วมกัน สื่อพลเมืองก็เป็นสื่อแบบใหม่ที่มีรูปแบบการ

นำเสนอแบบใหม่ๆ เพราะฉะนั้น มันไม่ควรจะมีกรอบของสื่อกระแสหลักมากำกับให้เสียจุดยืนไป แต่ขณะเดียวกัน สื่อพลเมืองในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถครอบคลุมการนำเสนอข่าวที่สามารถตอบสนองต่อประชาชนทุกคนได้อยู่แล้ว ดังนั้น สื่อ 2 ประเภทจึงต้องทำงานร่วมกัน ประสานและท้าทายกันมากกว่า

ผู้ฟัง: จะทำอย่างไรให้แหล่งข่าวสามารถสื่อสารมาสู่ผู้อ่านได้โดยตรงในฐานะสื่อพลเมือง และผมสงสัยว่าสื่ออย่างที่วีไทย เวลาเสนอประเด็นอะไรก็มักจะเป็นประเด็นที่คัดสรรมาแล้ว เมื่อเป็นแบบนี้ จะพูดได้หรือเปล่าว่าสื่อถูกควบคุมในระดับหนึ่ง

ซูซานห์: ตอนนี้ในอเมริกาเริ่มมีพื้นที่ให้กับสื่อพลเมืองในหนังสือพิมพ์ ซึ่งโดยส่วนตัว ดิฉันคิดว่ามันคล้ายๆ กับที่คุณพูดถึง แต่ในฐานะสื่อพลเมือง ดิฉันจะระมัดระวังค่อนข้างมากในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับลักษณะนี้ เพราะในที่สุด เสรีภาพในการทำข่าวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ถ้าเราจัดการตรงนี้ได้ การร่วมมือกันก็ดูไม่แยءเท่าไร

ภาคผนวก

1

:

วิธีทางเทคนิค ในการหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์

แปลจากบทความ “Technical ways to get around censorship”
โดย นาร์ต วิลลีเนฟ (Nart Villeneuve – NartV.org) ตีพิมพ์ลงใน
คู่มือบล็อกเกอร์และผู้ประท้วงออนไลน์ (*Handbook for Bloggers
and Cyber-Dissidents*) โดย องค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน (Report-
ers Without Borders – RSF.org) (ดาวน์โหลดได้ที่ http://www.rsf.org/IMG/pdf/handbook_bloggers_cyberdissidents-GB.pdf)

การกรองเนื้อหาอินเทอร์เน็ต

เทคโนโลยีการกรอง (filtering) ทำให้การเข้าถึงเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตสามารถถูกจำกัดควบคุมได้ แม้ว่าเป้าหมายเริ่มแรกของเทคโนโลยีนี้คือเพื่อให้ระดับบุคคลทั่วไปใช้ เช่น ให้ผู้ปกครองสามารถปิดกั้นไม่ให้บุตรหลานเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในระดับสถาบันและระดับประเทศอย่างแพร่หลาย การควบคุมการเข้าถึงเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตกำลังกลายเป็นเป้าหมายหลักของสถาบันต่างๆ เช่น สถานศึกษา ห้องสมุด และบริษัทเอกชน เทคโนโลยีนี้กำลังถูกใช้ในระดับประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อหน่วยงานรัฐปิดกั้นไม่ให้ประชาชนทั้งประเทศเข้าถึง

เนื้อหา ซึ่งส่วนใหญ่ทำโดยปราศจากความรับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น

เทคโนโลยีการกรองเนื้อหาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการปิดกั้นโดยใช้รายชื่อเป็นหลัก (list-based blocking) โดยมักใช้คู่กันกับเทคนิคการปิดกั้นที่ใช้วิธีจับคู่คำสำคัญ (keyword matching) เพื่อปิดกั้นเนื้อหาแบบเปลี่ยนแปลงได้เองโดยอัตโนมัติ โดยเจ้าหน้าที่จะรวบรวมและจัดหมวดหมู่รายชื่อโดเมน (domain name) และ URL (Uniform Resource Locator คือ “ที่อยู่” ของเว็บไซต์ – ผู้แปล) ที่ต้องการกันไม่ให้คนดู และใส่รายชื่อนั้นเข้าไปในโปรแกรมกรอง (filtering software) ซึ่งสามารถตั้งค่าให้ปิดกั้นเฉพาะเว็บไซต์เฉพาะหมวดได้ เมื่อผู้ใช้พยายามเข้าเว็บ โปรแกรมกรองก็จะเช็ครายชื่อในฐานข้อมูล และปิดกั้นไม่ให้เข้าเว็บที่อยู่ในรายชื่อนั้น ถ้าตั้งให้โปรแกรมปิดกั้นคำสำคัญด้วยโปรแกรมก็จะเช็คเว็บทุกหน้า (ตั้งแต่โดเมน URL และ/หรือเนื้อหาในหน้านั้น) และปิดกั้นเว็บนั้น ถ้าหน้านั้นมีคำสำคัญที่อยู่ในรายชื่ออย่างน้อยหนึ่งคำ

ระบบการกรองแบบนี้มีจุดอ่อนสองประการ คือ การปิดกั้นมากเกินไป (over-blocking) และการปิดกั้นน้อยเกินไป (under-blocking) ระบบนี้มักปิดกั้นการเข้าถึงเนื้อหาที่ถูกจัดหมวดหมู่ผิด และ

ไม่กันเนื้อหาทั้งหมดที่ต้องการกัน แต่ประเด็นหลักคือความลับในการสร้างรายชื่อเว็บไซต์ที่ถูกปิดกันโดยเทคโนโลยีแบบนี้ แม้ว่ารายชื่อบางอย่างจะเป็นข้อมูลสาธารณะ (ส่วนมากเป็นเว็บอาจารย์) แต่รายชื่อที่มีการซื้อขายและรายชื่อที่รัฐบาลใช้ล้วนถูกเก็บเป็นความลับ รายชื่อที่มีการซื้อขาย (commercial list) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทผู้ผลิต และไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ แม้ว่าผู้ผลิตโปรแกรมกรองบางรายจะอนุญาตให้คนใช้ URL checker ออนไลน์ เช็ค URL ที่ถูกกันได้ รายชื่อเว็บที่ปิดกันทั้งหมดเป็นความลับ และไม่มีทางที่ใครจะนำมาศึกษาวิเคราะห์อย่างอิสระได้

ประเทศต่างๆ มักจะเพิ่มเว็บไซต์ท้องถิ่นเข้าไปในรายชื่อที่มากับโปรแกรมกรอง เว็บไซต์ที่ถูกปิดกันส่วนใหญ่เป็นเว็บของพรรคหรือหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้าน องค์กรสิทธิมนุษยชน องค์กรสื่อระหว่างประเทศ และเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ประเทศส่วนใหญ่เน้นปิดกันเว็บที่ใช้ภาษาท้องถิ่น แทนที่จะเป็นเว็บภาษาอังกฤษ และเริ่มปิดกันเว็บไซต์ที่มีการพูดคุยกันได้ เช่น เว็บบล็อก หรือย่อว่าบ্লอก (blog) และเว็บบอร์ด (กระดานสนทนา) ต่างๆ

เทคโนโลยีเพื่อหลบเลี่ยงการปิดกั้น (circumvention)

ปัจจุบันมีเทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบที่ถูกออกแบบมาเพื่อตอบโต้การกรองเนื้อหาและการเฝ้าสังเกตผู้ใช้อินเทอร์เน็ตโดยรัฐบาล เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้ผู้ใช้สามารถหลบเลี่ยงการปิดกั้นต่างๆ ได้ และทำให้พลเมืองและเครือข่ายประชาสังคมสามารถปกป้องตัวเองหรือหลบเลี่ยงมาตรการเซ็นเซอร์และกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตของรัฐ เครื่องมือเหล่านี้เรียกรวมๆ ว่า “เทคโนโลยีหลบเลี่ยง” ซึ่งโดยทั่วไปทำงานด้วยการเปลี่ยนเส้นทางคำขอ (request) ของผู้ใช้ที่มาจากประเทศที่มีการปิดกั้น ไปยังคอมพิวเตอร์ตัวกลางที่ไม่ถูกปิดกั้น ใช้คอมพิวเตอร์เครื่องนี้เป็นตัวโหลดเนื้อหาที่ผู้ใช้ขอดู และแสดงผลเนื้อหานั้นให้ดู บางครั้งเทคโนโลยีแบบนี้อาจถูกออกแบบมาใช้สำหรับปัญหาการกรองเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์เฉพาะของแต่ละประเทศ บางครั้งผู้ใช้สามารถปรับใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมในการหลบเลี่ยงการปิดกั้น แม้ว่ามันอาจไม่ใช่เป้าหมายดั้งเดิมของเทคโนโลยีตัวนั้น

เทคโนโลยีหลบเลี่ยงบางชนิดถูกพัฒนาขึ้นโดยบริษัทเอกชน บางชนิดถูกพัฒนาขึ้นโดยกลุ่ม

แฮกเกอร์ (hacker – โปรแกรมเมอร์ผู้เชี่ยวชาญ) และ นักกิจกรรมที่รวมตัวกันเป็นกรณีพิเศษ เทคโนโลยีเหล่านี้มีตั้งแต่เป็นแค่ชุดคำสั่งไม่กี่บรรทัดหรือเป็นซอฟต์แวร์ จนกระทั่งเป็นโปรโตคอล (Protocol หมายถึงมาตรฐานหรือระเบียบวิธีในการรับส่งข้อมูล เช่น เว็บไซต์ต่าง ๆ ส่วนมากถูกรับส่งผ่านโปรโตคอลชื่อ HTTP (HyperText Transfer Protocol) – ผู้แปล) เครือข่ายแบ่งปันไฟล์ระหว่างกัน (แบบเครื่องต่อเครื่อง หรือ Peer-to-Peer – P2P) เนื่องจากเทคโนโลยีแบบนี้มีมากมาย ผู้ใช้จึงต้องมีความรู้พอที่จะชี้แจงน้ำหนักระหว่างข้อดีและข้อด้อยของเทคนิค และเทคโนโลยีแต่ละประเภท จะได้สามารถเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคน

ผู้ใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงมีสองแบบ คือ ผู้ให้บริการเทคโนโลยี (provider) และผู้ใช้บริการ (user) กล่าวคือ ผู้ให้บริการเทคโนโลยีหลบเลี่ยงลงโปรแกรมในคอมพิวเตอร์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณซึ่งไม่ถูกรองหรือปิดกั้น และให้บริการนี้แก่ผู้ใช้ที่เข้าอินเทอร์เน็ตจากบริเวณที่ถูกเซ็นเซอร์ ดังนั้น ความสำเร็จของการหลบเลี่ยงการปิดกั้นจึงขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้ใช้ทั้งสองประเภทนี้

จุดประสงค์ของบทความชิ้นนี้คือการให้

ความรู้กับผู้ใช้ที่ตัดสินใจแล้วว่าจะใช้เทคโนโลยี
หลบเลี่ยง ว่าพวกเขามีทางเลือกอะไรบ้าง และจะมี
วิธีเลือกเทคโนโลยีอย่างไรให้ตรงกับความต้องการ
ด้วยการค้นหาความต้องการและศักยภาพของผู้ใช้
กลุ่มต่าง ๆ ทั้งผู้ให้คนอื่นใช้เทคโนโลยีและตัวผู้ใช้เอง
ในขณะที่รักษาสมดุลระหว่างระดับความปลอดภัย
ที่เหมาะสมกับระดับความยากง่ายสำหรับผู้ใช้ การ
หลบเลี่ยงการปิดกั้นที่ได้ผล ปลอดภัย และมั่นคง
นั้น ทำได้ด้วยการจับคู่เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับ
ผู้ใช้ที่เหมาะสม

การตัดสินใจจำเป็นและสมรรถภาพ

เทคโนโลยีหลบเลี่ยงมักถูกออกแบบมาเพื่อ
ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้หลายประเภท
ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญไม่เท่ากัน เทคโนโลยีที่
ใช้งานได้ดีในกรณีหนึ่ง อาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุด
ในอีกกรณีหนึ่ง สำหรับการตัดสินใจเลือกเทคโนโลยี
หลบเลี่ยง ผู้ต้องการใช้มันควรถามคำถามต่อไปนี้
กับตัวเองก่อน

- ผู้ใช้ที่คาดว่าจะใช้เทคโนโลยีนี้มีจำนวน
เท่าไร และเน็ตที่ใช้ได้มีความเร็ว (bandwidth)
เท่าไร? (สำหรับผู้ให้บริการและผู้ให้บริการ)
- จุดหลัก ๆ ที่ผู้ใช้จะเข้าอินเทอร์เน็ต (pri-

mary point of access) อยู่ที่ไหน และพวกเขาจะใช้เทคโนโลยีนี้ทำอะไรบ้าง?

– ระดับความเชี่ยวชาญทางเทคนิคอยู่ตรงไหน? (สำหรับผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ)

– ผู้ใช้มีจุดเชื่อมต่อจากนอกประเทศหรือไม่ ขนาดไหน?

– อะไรคือบทลงโทษ ถ้าผู้ใช้ถูกจับได้ว่าใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยง?

– ผู้ใช้เข้าใจความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงหรือไม่?

จำนวนผู้ใช้และความเร็วเน็ต

ผู้ให้บริการเทคโนโลยีหลบเลี่ยงต้องประเมินจำนวนผู้ใช้เทียบกับความเร็วเน็ตที่มีอยู่ ผู้ใช้บริการเองก็ต้องคำนึงถึงความเร็วเน็ตของตัวเองด้วย เพราะเทคโนโลยีหลบเลี่ยงจะทำให้เล่นเน็ตได้ช้าลง

คนที่สนใจติดตั้งพร็อกซีสาธารณะ (public proxy) ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่เครื่องของเขาจะถูกใช้จากคนที่ไม่ได้อยู่ในบริเวณที่ถูกเซ็นเซอร์ ยกตัวอย่างเช่น คนอาจใช้เครื่องหลบเลี่ยง (circumventor หมายถึงคอมพิวเตอร์ที่ลงเทคโนโลยีหลบเลี่ยง) ดาวนโหลดภาพยนตร์เป็นเรื่องๆ ซึ่งจะ

กินความเร็วเน็ตไปอย่างมหาศาล ดังนั้น คุณอาจต้องการจำกัดการใช้เครื่องหลบเลี่ยง และกำหนดระดับความเร็วเน็ตสูงสุดที่จะอนุญาตให้คนใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงหลายแบบให้คุณตั้งค่าเหล่านี้ได้บางอย่างหรือทั้งหมด

จุดหลักที่ผู้ใช้จะเข้าถึงและใช้เทคโนโลยี

การเลือกเทคโนโลยีหลบเลี่ยงที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับว่าผู้ใช้เข้าอินเทอร์เน็ตจากที่ไหน และพวกเขาต้องใช้บริการหรือโปรแกรมอะไรบางอย่างในการเข้าถึงระบบหลบเลี่ยง เช่น ผู้ใช้ที่เข้าอินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์สาธารณะหรืออินเทอร์เน็ตคาเฟ่ อาจไม่สามารถลงโปรแกรมใดๆ ได้ ใช้ได้แต่เทคโนโลยีที่อยู่บนเว็บเท่านั้น ผู้ใช้คนอื่นๆ อาจอยากใช้เทคโนโลยีนอกเหนือจากเว็บ (ซึ่งปกติใช้เพียงโปรโตคอล HTTP) เช่น อีเมล (SMTP) และการรับส่งไฟล์ (FTP) ดังนั้นจึงอาจต้องการลงโปรแกรมในคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และตั้งค่าต่างๆ เองแน่นอน วิธีนี้แปลว่าผู้ใช้ต้องมีทักษะทางเทคนิคระดับหนึ่ง

ระดับความเชี่ยวชาญทางเทคนิค

ยิ่งเทคโนโลยีหลบเลี่ยงต้องใช้ระดับความ

เชี่ยวชาญสูงเท่าไร (หมายความว่าจำนวนผู้ใช้น้อยเท่าไร) ตัวเล็กลงๆ ในการใช้ก็มีมากขึ้นเท่านั้น ขั้นตอนที่เกิดกันผู้ใช้ที่ไม่มีความรู้ทางเทคนิคเลยได้แก่ ขั้นตอนการติดตั้งและเซ็ตค่าตั้งต้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่าต่างๆ หรือขั้นตอนอื่นๆ ที่ต้องใช้เวลาใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยง ประเด็นนี้ใช้ได้กับทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ การใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงในทางที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้ผู้ใช้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่ป้องกันได้

ผู้ติดต่อก็ไว้ใจได้

ผู้ใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงสามารถเพิ่มทางเลือกในการใช้เทคโนโลยีนี้ได้มากขึ้นหลายเท่า ถ้าพวกเขารู้จักและไว้ใจคนที่อยู่นอกประเทศ ถ้าผู้ใช้ไม่มีคนรู้จักที่ไว้ใจได้ ทางเลือกของพวกเขาจะถูกจำกัดอยู่เพียงระบบสาธารณะ และถ้าผู้ใช้หาระบบเหล่านั้นเจอ ฝ่ายที่ต้องการกรองและปิดกั้นอินเทอร์เน็ตก็คงจะหาเจอเหมือนกัน ถ้าผู้ใช้รู้จักชาวต่างชาติที่ไว้ใจได้ ผู้ใช้จะสามารถปรึกษาผู้ให้บริการเทคโนโลยีหลบเลี่ยง เพื่อหาทางออกที่ตรงกับความต้องการ และสามารถเก็บเป็นความลับเพื่อป้องกันไม่ให้ใครค้นเจอ การมีคนรู้จักที่ไว้ใจได้ในประเทศที่ไม่ถูกปิดกั้นนั้น เอื้ออำนวยต่อการ

หลบเลี่ยงที่ประสบความสำเร็จเป็นเวลานานและมีความมั่นคงสูง

บทลงโทษของการใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยง

เป็นเรื่องสำคัญมากที่ผู้ใช้ควรรับบทลงโทษที่จะได้รับหากถูกค้นพบว่าใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงทางเลือกของผู้ใช้ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของบทลงโทษ หากกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องไม่เข้มงวดมาก และโทษที่คาดว่าจะได้รับค่อนข้างต่ำ ผู้ใช้สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงได้หลากหลาย ทว่าหากมีการควบคุมที่เข้มงวด ผู้ใช้จะต้องระวังอย่างมาก และเลือกใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัย เทคโนโลยีหลบเลี่ยงบางชนิดอาจช่วยให้ผู้ใช้แต่งเรื่องกลบเกลื่อนได้

ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย

เทคโนโลยีหลบเลี่ยงส่วนใหญ่ใช้อั้วดสรรพคุณของตัวเองเพื่อจูงใจให้คนใช้ โดยไม่บอกความเสี่ยงด้านความปลอดภัยให้ครบถ้วน ผู้ใช้สามารถลดความเสี่ยงดังกล่าวลงให้เหลือน้อยที่สุดด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และใช้มันอย่างถูกต้อง

เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บ (web-based circumventors)

เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บ คือเว็บไซต์พิเศษซึ่งมีแบบฟอร์มให้ผู้ใช้กรอก URL ของเว็บเข้าไป แล้วดึงเนื้อหาของเว็บนั้นออกมาให้ดู ผู้ใช้ไม่ต้องเชื่อมต่อกับเว็บที่อยากดูโดยตรง เครื่องหลบเลี่ยงใช้พร็อกซี ทำให้ผู้ใช้สามารถใช้เว็บที่อยากดูได้อย่างไม่ติดขัด เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บยังแปลงลิงก์ต่างๆ ที่อยู่ในเว็บปลายทางให้ชี้ไปที่เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บ ผู้ใช้จะได้ท่องเว็บตามปกติได้ เวลาที่ใช้เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บ ผู้ใช้ไม่ต้องติดตั้งโปรแกรมหรือเปลี่ยนแปลงค่าเบราว์เซอร์ใดๆ สิ่งเดียวที่ผู้ใช้ต้องทำคือไปที่ URL ของเครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บ พิมพ์ URL ของเว็บที่อยากดู แล้วก็กดปุ่มแสดงผล (เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บอาจมีหน้าตาไม่เหมือนกัน แต่ทุกเว็บต่างทำงานพื้นฐานแบบเดียวกัน) ด้วยวิธีนี้ ผู้ใช้ไม่ต้องมีทักษะใดๆ และสามารถใช้ได้กับทุกจุดที่เข้าเว็บได้

ข้อดี

ใช้ง่าย และผู้ใช้ไม่ต้องติดตั้งโปรแกรมใดๆ ผู้ที่ไม่มีคนรู้จักที่ไว้ใจได้อยู่ในประเทศที่ไม่มี

การกรองก็สามารถใช้เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บ
สาธารณะนี้ได้ ผู้ใช้ระบบเครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่าน
เว็บส่วนบุคคลสามารถเปลี่ยนค่าต่าง ๆ ให้ตรงกับ
ความต้องการ และลดความเสี่ยงที่ทางการจะค้นเจอ

ข้อเสีย

เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บมักเข้าได้
เฉพาะเว็บไซต์ธรรมดา (HTTP) และอาจเข้าเว็บไซต์
ที่ใช้โปรโตคอลความปลอดภัยที่เรียกว่า SSL
ไม่ได้ บริการผ่านเว็บ เช่น อีเมลบนเว็บ ที่ผู้ใช้
ต้องล็อกอินก่อน อาจใช้การไม่ได้ทั้งหมด เครื่อง
หลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บสาธารณะมักเป็นที่รู้จัก
กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ทางการอาจปิดกั้นเว็บ
เหล่านั้นไปแล้ว บริการเหล่านี้ส่วนใหญ่ถูกปิดกั้น
โดยโปรแกรมกรองพาณิชนย์ไปเรียบร้อยแล้ว ระบบ
เครื่องหลบเลี่ยงชนิดผ่านเว็บส่วนบุคคลต้องใช้คน
รู้จักที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ไม่ถูกปิดกั้น และถ้าจะ
ให้ดี คนรู้จักกับผู้ใช้ควรสามารถติดต่อกันได้ด้วยวิธี
ที่ทางการเฝ้าสังเกตไม่ได้ง่ายนัก

บริการหลบเลี่ยงสาธารณะบนเว็บ

อินเทอร์เน็ตมีซอฟต์แวร์และบริการ
หลบเลี่ยงสำหรับคนทั่วไปมากมาย ส่วนใหญ่ให้

บริการฟรี ในขณะที่ส่วนน้อยมีรูปแบบการทำงานเพิ่มเติม เช่น การเข้ารหัส (encrypted access) สำหรับผู้ใช้ที่ยินดีเสียค่าบริการรายเดือน บางซอฟต์แวร์และบางบริการเป็นของบริษัท และบางแห่งมีอาสาสมัครดูแล เป็นบริการสาธารณะ ยกตัวอย่างเช่นเว็บไซต์ต่อไปนี้

- <http://www.anonymizer.com>
- <http://www.unipeak.com>
- <http://www.anonymouse.ws>
- <http://www.proxyweb.net>
- <http://www.guardster.com>
- <http://www.webwarper.net>
- <http://www.proxify.com>
- <http://www.the-cloak.com>

เนื่องจากที่อยู่บนเว็บของบริการเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย โปรแกรมกรองอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่น่าจะใส่เว็บเหล่านี้ลงในรายชื่อเว็บที่ปิดกั้นแล้ว ถ้าที่อยู่บนเว็บของบริการเหล่านี้ถูกปิดกั้น ผู้ใช้ก็ไม่สามารถใช้บริการได้ นอกจากนี้ บริการหลบเลี่ยงสาธารณะบนเว็บยังไม่เข้ารหัส (encrypt) ข้อมูลที่ส่งไปมาระหว่างเครื่องหลบเลี่ยงและผู้ใช้ แปลว่าข้อมูลใดๆ ก็ตามที่ผู้ใช้

ส่ง สามารถถูกดักเก็บได้โดยเจ้าหน้าที่ของบริการ
หลบเลี่ยงดังกล่าว

บริการหลบเลี่ยงบนเว็บเหมาะสมที่สุด
สำหรับผู้ที่ใช้ในสภาพแวดล้อมความเสี่ยงต่ำ
ไม่รู้จักคนที่ไว้ใจได้ที่อยู่ในประเทศที่ไม่ถูกปิดกั้น
ต้องการหลบเลี่ยงการปิดกั้นเป็นการชั่วคราวหรือ
กะทันหัน และไม่มีควมจำเป็นต้องส่งข้อมูลอะไรที่
ล่อแหลมหรือต้องเก็บเป็นความลับ

โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บ

การติดตั้งโปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บอาจ
ต้องใช้ทักษะทางเทคนิคหรือทรัพยากรระดับหนึ่ง
(เช่น เว็บเซิร์ฟเวอร์และเน็ตความเร็วสูง) ที่อยู่ของ
โปรแกรมหลบเลี่ยงส่วนบุคคลเป็นที่รู้จักเฉพาะ
ในหมู่ผู้ใช้ที่ผู้ให้บริการต้องการ ในขณะที่โปรแกรม
หลบเลี่ยงและบริการปกปิดตัวตนสาธารณะเป็นที่
รู้จักแพร่หลายในหมู่ผู้ใช้และผู้ที่ต้องการปิดกั้น
เนื้อหา (และอยู่ในรายชื่อบล็อกของโปรแกรมกรอง
พาณิชย์ด้วย) โอกาสที่โปรแกรมหลบเลี่ยงส่วนบุคคล
จะถูกจับได้และปิดกั้นนั้นมีน้อยกว่าบริการหลบเลี่ยง
สาธารณะ

ผู้ใช้สามารถเซตโปรแกรมหลบเลี่ยงส่วนบุคคล
เองได้ และทั้งปรับเปลี่ยนตัวเลือกบางอย่าง

ให้ตรงกับความต้องการของตน การปรับเปลี่ยนตัวเลือกนั้นโดยทั่วไปหมายถึงการเปลี่ยนเลขพอร์ต (port) ที่เว็บเซิร์ฟเวอร์ใช้ และเลือกว่าจะใช้วิธีเข้ารหัส (encryption) หรือไม่

โพรโตคอล Secure Sockets Layer (SSL) เป็นวิธีรับส่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตแบบปลอดภัย ส่วนใหญ่ใช้โดยเว็บไซต์ที่ต้องการส่งข้อมูลลับ เช่น หมายเลขบัตรเครดิต เว็บไซต์ที่ใช้ SSL ต้องเข้าโดย “HTTPS” แทนที่จะเป็น “HTTP” ปกติ

ตัวเลือกอีกตัวเวลาใช้ SSL คือการสร้างหน้าเว็บปลอมขึ้นมาหนึ่งหน้า ซึ่งอยู่ในรูต (root คือระดับที่ลึกที่สุด) ของเว็บเซิร์ฟเวอร์ และการซ่อนเครื่องหลบเลี่ยงไว้ภายใต้ที่อยู่ (path) และชื่อไฟล์แบบสุ่ม แม้ว่าเครื่องหรือคนที่เป็นบุคคลที่สามอาจรู้ว่าผู้ใช้กำลังติดต่อเซิร์ฟเวอร์ตัวไหน แต่พวกเขาจะไม่สามารถรู้ที่อยู่ที่ใช้ได้ เพราะที่อยู่นั้นถูกลบรหัสไว้ เช่น ถ้าผู้ใช้ติดต่อ “https://example.com/secretcircumventor/” บุคคลที่สามจะรู้ว่าผู้ใช้กำลังเชื่อมกับ example.com แต่ไม่รู้ว่าเชื่อมกับเครื่องหลบเลี่ยงบนนั้น ถ้าผู้ให้บริการหลบเลี่ยงสร้างหน้าเว็บปลอมขึ้นมาบน example.com ถึงแม้ว่าจะมีคนเฝ้าสังเกตเว็บนี้ เครื่องหลบเลี่ยงก็จะไม่ถูกค้นพบตัวอย่างของโปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บได้แก่

CGIProxy (<http://www.jmarshall.com/tools/cgiproxy/>) CGI สคริปต์ที่ทำหน้าที่เป็น HTTP หรือ FTP พร็อกซี

Peacefire's Circumventor (<http://www.peacefire.org/circumventor/>) โปรแกรมช่วยติดตั้งอัตโนมัติ ช่วยผู้ใช้ที่ไม่เชี่ยวชาญทางเทคนิคติดตั้งและปรับแต่ง CGIProxys

pHproxy (<http://www.phproxy.org/>) โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บฉบับทดลองที่มีตัวเลือกให้ปรับเปลี่ยนได้มากมาย

Psiphon (<http://psiphon.ca/>) เว็บเซิร์ฟเวอร์ที่ใช้ SSL ได้ ผูกติดมากับโปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บ

โปรแกรมหลบเลี่ยงส่วนบุคคลที่ลงรหัสได้ (ใช้ SSL) เหมาะที่สุดสำหรับผู้ใช้ที่ต้องการหลบเลี่ยงการปิดกั้นบนเว็บอย่างสม่ำเสมอ และมีคนรู้จักที่ไวใจได้ในบริเวณที่ไม่ถูกปิดกั้น ซึ่งมีทักษะทางเทคนิคเพียงพอ และมีความเร็วเน็ตพอที่จะติดตั้งและดูแลเครื่องหลบเลี่ยง นี่เป็นทางเลือกที่ยืดหยุ่นที่สุดสำหรับเว็บธรรมดาๆ และมีโอกาสที่จะถูกจับได้และถูกปิดกั้นน้อยที่สุด

การหลบเลี่ยงผ่านเว็บ: ประเด็นเกี่ยวกับความปลอดภัยที่ควรพิจารณา

ระบบหลบเลี่ยงไม่จำเป็นต้องรักษาสถานะนิรนามของผู้ใช้เสมอไป แม้ว่าตัวตนของผู้ใช้จะถูกซ่อนจากผู้ให้บริการเว็บหลบเลี่ยงที่พวกเขาใช้ ถ้าการรับส่งข้อมูลระหว่างผู้ใช้และโปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บเป็นข้อมูลแบบปกติ (HTTP) เหมือนกับบริการฟรีส่วนใหญ่ เนื้อหานั้นก็อาจถูกดักและวิเคราะห์โดยบุคคลที่สามที่เป็นตัวกลาง เช่น ไอเอสพี (ISP คือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต) ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น แม้ว่าผู้ใช้อาจหลบเลี่ยงการปิดกั้นได้สำเร็จ แต่หน่วยงานของรัฐยังสามารถสืบสวนจากข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ใช้เข้าไปใช้โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บ นอกจากนี้ รัฐยังสามารถล่วงรู้ว่โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บแลกเปลี่ยนข้อมูลอะไรกับผู้ใช้งาน

โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บที่ใช้การรับส่งข้อมูลแบบไม่ลงรหัส (text mode) บางครั้งใช้วิธีซ่อนหรือปิดบัง URL ที่แท้จริง เพื่อตอบโต้วิธีการกรองจากคำสำคัญ (keyword) ใน URL ยกตัวอย่างเช่น ด้วยการใช้เทคนิคง่ายๆ อย่าง ROT-13 คือการแทนที่พยัญชนะแต่ละตัวด้วยพยัญชนะที่อยู่ก่อนมัน 13 ลำดับ เช่น URL <http://ice.citizenlab.org>

กลายเป็น uggc://vpr.pvgvmrayno.bet นี่เป็นวิธี
ลวงรหัส URL เพื่อที่ว่าคำสำคัญที่เทคโนโลยีกรอง
ค้นหาจะได้ไม่ปรากฏใน URL อย่างไรก็ตาม ข้อมูล
ที่ผู้ใช้รับส่งกับเซิร์ฟเวอร์ก็ยังคงอาจถูก “ล้วง” ได้
แม้ในกรณีที่ผู้ใช้หลบเลี่ยงการปิดกั้นสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้ใช้ยังมีความเสี่ยงเกี่ยวกับการ
ใช้คุกกี้ (Cookie คือไฟล์ที่เว็บเบราว์เซอร์ใช้บันทึก
ข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับผู้ใช้ไว้ เพื่อความสะดวก
ในการเข้าเว็บเดิมครั้งต่อไป เช่น ทำให้ไม่ต้อง
ใส่รหัสผ่านทุกครั้ง – ผู้แปล) และสคริปต์ (Script
คือชุดคำสั่งเล็กๆ ในหน้าเว็บที่ใช้แสดงการโต้ตอบ
บางอย่าง เช่น การปิดเปิดของเมนูหรือการเลื่อน
ของรูปภาพ บางครั้งสคริปต์อาจถูกใช้ในการเรียก
หรือส่งข้อมูลกับหน้าเว็บอื่น – ผู้แปล) แต่เว็บไซต์
หลายแห่ง (เช่น เว็บอีเมล) ต้องใช้คุกกี้และสคริปต์
จึงจะใช้งานได้ ผู้ใช้ควรระมัดระวังก่อนที่จะใช้
ตัวเลือกนี้

ความเสี่ยงอีกประการที่เกี่ยวข้องกัน โดย
เฉพาะสำหรับบริการที่ให้ผู้ใส่ชื่อและรหัสผ่าน คือ
การใช้โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านการติดต่อที่ไม่ลวงรหัส
(plain text) และหลังจากนั้นก็ใช้โปรแกรมหลบเลี่ยง
นั้นขอข้อมูลจากเซิร์ฟเวอร์ที่ลวงรหัส (encrypted)
ในกรณีนี้ โปรแกรมหลบเลี่ยงจะดึงข้อมูลจาก

เซิร์ฟเวอร์ที่ลงรหัสผ่านการส่งข้อมูลที่ลงรหัส แต่หลังจากนั้นจะส่งมอบข้อมูลนั้นไปยังผู้ใช้แบบไม่ลงรหัส ทำให้ข้อมูลนั้นเสี่ยงต่อการถูกดักจับได้

ประเด็นเกี่ยวกับความปลอดภัยเหล่านี้ บางประเด็นสามารถแก้ไขได้ด้วยการใช้พร็อกซีบนเว็บผ่านการติดต่อที่ลงรหัส พร็อกซีบนเว็บบางตัวถูกเซตให้ใช้โปรโตคอลลงรหัส (SSL หรือ HTTPS) ซึ่งลงรหัสข้อมูลที่รับส่งระหว่างผู้ใช้และโปรแกรมหลบเลี่ยง ในกรณีนี้ บุคคลที่สามที่เป็นตัวกลางจะเห็นเฉพาะความจริงที่ว่าผู้ใช้ได้ติดต่อกับโปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บ แต่ไม่สามารถล่วงรู้เนื้อหาของข้อมูลระหว่างสองฝ่าย เราแนะนำให้ผู้ใช้พยายามใช้แต่โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บที่ลงรหัสได้ ถ้าความเสี่ยงด้านความปลอดภัยที่ต้องเผชิญอยู่ในระดับสูง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการเชื่อมต่อระหว่างผู้ใช้กับโปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บจะปลอดภัย (คือลงรหัส) แต่ข้อมูลใดๆ ก็ตามที่ถูกส่งผ่านโปรแกรมหลบเลี่ยงบนเว็บอาจถูกดักโดยเจ้าของโปรแกรมหลบเลี่ยงนั้น ความเสี่ยงอีกประเด็นหนึ่งคือ บันทึกที่ผู้ให้บริการหลบเลี่ยงเก็บรักษา หน่วยงานของรัฐอาจเข้าถึงล็อกไฟล์ (log file) ของผู้ให้บริการได้ ขึ้นอยู่กับสถานที่ติดตั้งโปรแกรมหลบเลี่ยงหรือ

สถานที่ติดตั้งเซิร์ฟเวอร์ที่ให้บริการนี้

ถึงแม้ว่าผู้ใช้จะใช้โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บที่ลกรหัสแล้ว แต่ก็ยังมีความเสี่ยงบางประการที่พวกเขาควรรู้ ความเสี่ยงประการหนึ่งคือ การลกรหัสอาจทำให้กิจกรรมหลบเลี่ยงของผู้ใช้คนนั้นเป็นที่ผิดสังเกตขึ้นมา และการลกรหัสเองก็อาจผิดกฎหมายในบางประเทศ นอกจากนี้ เป็นไปได้ที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่กรองเว็บจะจับได้ว่าผู้ใช้โปรแกรมหลบเลี่ยงผ่านเว็บไปเข้าเว็บไซต์อะไรบ้าง แม้ข้อมูลนั้นจะถูกเข้ารหัสแล้ว ด้วยการใช้เทคนิคที่เรียกว่า การหารอยนิ้วมือ HTTPS (HTTPS fingerprinting) และการโจมตีแบบดักข้อมูลระหว่างทาง (Man-In-The-Middle attack – MITM)

อย่างไรก็ดี เว็บที่มีเนื้อหาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (dynamic content) หรือโปรแกรมหลบเลี่ยงที่เติมเนื้อหาหลอกๆ ส่วนหนึ่งเข้าไปทั้งเนื้อหาที่เป็นข้อความหรือรูปภาพ สามารถลดประสิทธิผลของเทคนิคนี้ให้เหลือเพียงความเสี่ยงที่ต่ำจนไร้ความหมาย ถ้าผู้ใช้มี “ลายนิ้วมือ” หรือลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ ของไฟล์รับรอง SSL ที่ใช้ มีขั้นตอนที่ทำให้พวกเขายืนยันด้วยตัวเองได้ว่าไฟล์รับรองนั้นเป็นของแท้ ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงการโจมตีแบบ MITM ได้¹

พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์

“พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์” (proxy server) คือเซิร์ฟเวอร์ที่คั่นระหว่างเทคโนโลยีของผู้ใช้ปลายทาง เช่น เว็บเบราว์เซอร์ กับเซิร์ฟเวอร์ของผู้ให้บริการ เช่น เว็บเซิร์ฟเวอร์ พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ทำหน้าที่เป็นฉนวนกั้นระหว่างผู้ใช้กับเซิร์ฟเวอร์ และสนับสนุนข้อมูลหลากหลายรูปแบบ เช่น เนื้อหาบนเว็บธรรมดา (HTTP) โพรโตคอลส่งไฟล์ (FTP) และเนื้อหาที่ลงรหัส (SSL) ผู้ใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์มีหลากหลาย ตั้งแต่บุคคลธรรมดาไปจนถึงสถาบันและหน่วยงานของรัฐ เป้าหมายของผู้ใช้มีหลากหลายเช่นกัน ตั้งแต่การรักษาความปลอดภัย การปกปิดตัวตนที่แท้จริง การเก็บข้อมูลจากเว็บไว้ใช้ส่วนตัว และการกรองข้อมูล

ก่อนที่จะใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ ผู้ใช้ต้องเซ็ตค่าไอพีแอดเดรส (IP address คือ “ที่อยู่” ของคอมพิวเตอร์ในอินเทอร์เน็ต) หรือชื่อโฮสต์ของพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ที่จะใช้ รวมทั้งพอร์ต (port) ที่

¹ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการโจมตีระบบหลบเลี่ยงโปรดดู “รายการจุดอ่อนในระบบหลบเลี่ยงการเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ต” (List of possible weaknesses in systems to circumvent Internet censorship) โดย Bennett Haselton และบทโต้ตอบจาก Paul Baranowski (PDF)

พรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์นั้นใช้ ในเบราว์เซอร์ของตัวเอง แม้ว่านี่จะเป็นเรื่องค่อนข้างง่าย แต่ผู้ใช้อาจไม่สามารถเปลี่ยนค่าในเบราว์เซอร์ของคอมพิวเตอร์สาธารณะ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ และที่ทำงาน

ข้อดี

- มีโปรแกรมมากมายที่สามารถเปลี่ยนทิศของข้อมูลผ่านเว็บ (HTTP) ให้ผ่านพรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์ก่อน และผู้ใช้สามารถเปลี่ยนค่าของโปรแกรมเหล่านี้ให้ใช้พอร์ตอื่นๆ ที่ไม่ใช่พอร์ตมาตรฐานได้
- ปัจจุบันมีพรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์สาธารณะมากมายให้เลือกใช้

ข้อเสีย

- พรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์ส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกตั้งให้ลงรหัสตั้งแต่แรก ดังนั้น ข้อมูลที่รับส่งระหว่างผู้ใช้และพรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์จึงไม่ปลอดภัย
- ผู้ใช้ต้องได้รับอนุญาต (เช่น จากผู้ดูแลของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้อยู่) ให้เปลี่ยนค่าของเบราว์เซอร์ และถ้าไอเอสพีกำหนดว่าการเชื่อมต่อทั้งหมดต้องผ่านพรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์ของไอเอสพีก่อน ผู้ใช้อาจเปลี่ยนไปใช้พรีอ็อกซีเซิร์ฟเวอร์อื่นไม่ได้

– การสแกนและใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์
สาธารณะอาจเป็นกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย และ
พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์เหล่านี้อาจไม่สามารถใช้งานได้
ตลอดเวลา

โปรแกรมพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์

ผู้ใช้สามารถขอให้คนรู้จักที่ไว้วางใจได้ที่
อาศัยอยู่ในประเทศที่ไม่ถูกปิดกั้น และมีทักษะทาง
เทคนิค ช่วยติดตั้งโปรแกรมพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ให้
โปรแกรมพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ควรติดตั้งในบริเวณที่
มีความเร็วเน็ตเหลือเฟือ และควรตั้งค่าให้ลงรหัส
วิธีนี้เป็นประโยชน์มากในกรณีที่สำนักงานหรือ
องค์กรเล็กๆ ต้องการใช่วิธีหลบเลี่ยงที่มั่นคง
สม่ำเสมอ หลังจากที่ผู้ใช้เปลี่ยนค่าในเบราว์เซอร์
ให้ใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ พวกเขาก็จะสามารถท่อง
เว็บได้

แม้ว่าวิธีนี้จะไม่ใช่วิธีที่ลับที่สุด แต่พร็อก-
ซีเซิร์ฟเวอร์ส่วนบุคคลเป็นวิธีที่ยืดหยุ่นกว่าการ
ใช้พร็อกซีบนเว็บ พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ดีกว่าพร็อกซี
บนเว็บตรงที่มันสามารถพร็อกซีเว็บไซต์ที่ต้องการ
ให้ผู้ใช้ล็อกอินหรือใช้คุกกี้ เช่น บริการอีเมลบนเว็บ
พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ยังสามารถปรับให้ตรงกับความ
ต้องการของผู้ใช้และเข้ากับสภาพการปิดกั้น

ในแต่ละท้องถิ่น โปรแกรมพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ได้แก่

– **Squid** คือโปรแกรมพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ฟรี
ที่สามารถลงรหัสได้ด้วยการใช้เซิร์ฟเวอร์ Stunnel

<http://www.squid-cache.org>

<http://www.stunnel.org>

Ice.citizenlab.org/projects/aardvark

– **Privoxy** คือพร็อกซีที่สามารถตั้งค่าการ
กรองขั้นสูงได้ สำหรับการปกป้องความลับของผู้ใช้

<http://www.privoxy.org/>

– **Secure Shell (SSH)** มาพร้อมพร็อกซี
แบบ socks (\$ ssh -D port secure.host.com)

<http://www.openssh.com/>

HTTPport/HTTPhost ช่วยให้คุณสามารถ
หลบเอชทีทีพีพร็อกซี (HTTP proxy เช่น พร็อกซี
ที่ไอเอสพีตั้ง) ที่ปิดกั้นคุณเวลาเข้าอินเทอร์เน็ต

พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ส่วนบุคคลที่ลงรหัส
เหมาะสมที่สุดสำหรับกลุ่มผู้ใช้หรือผู้ใช้สำนักงาน
ที่ต้องการใช้ทางเลือกที่ยั่งยืนและมั่นคง และมี
คนรู้จักอยู่นอกประเทศ ซึ่งมีทักษะทางเทคนิค
และความเร็วเน็ตเพียงพอที่จะช่วยติดตั้งและดูแล
พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ให้ได้

พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์สาธารณะ

พร็อกซีเปิด (open proxy) คือเซิร์ฟเวอร์ที่ถูกเปิดไว้ให้คอมพิวเตอร์เครื่องอื่นเชื่อมต่อได้ ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจของเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์เปิดตัวไหนที่ถูกตั้งค่าให้คนทั่วไปใช้ได้ หรือเป็นเพียงเซิร์ฟเวอร์ที่ถูกตั้งค่าผิดๆ จนคนอื่นเข้ามาใช้ได้

คำเตือน: รัฐอาจมองว่าการใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์เปิดเป็นการ “บุกรุกโดยไม่ได้รับอนุญาต” ขึ้นอยู่กับการตีความกฎหมายท้องถิ่น และผู้ใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์เปิดอาจถูกปรับหรือลงโทษ ดังนั้นเราจึงไม่แนะนำให้ใช้พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์เปิด

การค้นหาพร็อกซีเปิด

เว็บไซต์หลายแห่งมีรายชื่อของพร็อกซีเปิด แต่นั่นก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับประกันว่าบริการพร็อกซีของเซิร์ฟเวอร์เหล่านั้นยังคงอยู่ ไม่มีอะไรรับประกันได้ว่าข้อมูลในรายชื่อเหล่านั้น โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเป็นนิรนามและประเทศที่พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ติดตั้งอยู่ จะถูกต้องสมบูรณ์ อย่าลืมว่าคุณกำลังใช้บริการเหล่านี้ด้วยความเสี่ยงของคุณเอง

เว็บไซต์ที่มีรายชื่อพร็อกซีเปิด ได้แก่

www.samair.ru/proxy

www.antiproxy.com

tools.rosinstrument.com/proxy

www.multiproxy.org

www.publicproxyservers.com

โปรแกรม: ProxyTools/LocalProxy

<http://proxytools.sourceforge.net>

พร็อกซีเปิด: พอร์ตไม่ธรรมดา

บางประเทศที่มีการกรองระดับชาติ จะปิดกั้นไม่ให้คนใช้พอร์ต (port) มาตรฐานที่พร็อกซีใช้ “พอร์ต” คือจุดเชื่อมต่อที่โปรโตคอลเฉพาะด้านใช้บริการอินเทอร์เน็ตแต่ละแบบรับส่งข้อมูลผ่านพอร์ตคนละตัว พอร์ตบางตัวถูกกำหนดโดยองค์กรกลางระหว่างประเทศ คือ Internet Assigned Numbers Authority (IANA) ให้โปรโตคอลหรือบริการเฉพาะด้าน เช่น พอร์ต 80 ถูกกันไว้ให้เว็บ (HTTP) ใช้เวลาคุณใช้เบราว์เซอร์เข้าไปดูเว็บไซต์ จริงๆ แล้วคุณกำลังติดต่อกับเว็บเซิร์ฟเวอร์ผ่านพอร์ต 80 อยู่ นอกจากนี้ พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ยังมีพอร์ตที่ถูกตั้งค่าปริยาย (default) มาให้ตั้งแต่แรก

ดังนั้น เทคโนโลยีการกรองจำนวนมากจะ
ไม่ยอมให้ใช้พอร์ตเหล่านี้ ซึ่งแปลว่าการหลบเลี่ยง
อาจต้องใช้พร็อกซีที่ถูกตั้งค่าให้ใช้พอร์ตอื่นที่ปกติ
ไม่ได้ใช้ เช่น พร็อกซีที่อยู่ในรายชื่อบนเว็บไซต์
www.web.freerk.com/proxylist.htm

พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์: ประเด็นเกี่ยวกับความ ปลอดภัยที่ควรพิจารณา

การตั้งค่าต่างๆ ในพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์
เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะมันเกี่ยวข้องกับความ
ปลอดภัยหรือการรักษาสถานะนิรนามของผู้
ใช้ นอกจากนี้ปัญหาที่มันอาจไม่ลงรหัส พร็อกซี
เซิร์ฟเวอร์อาจส่งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ไปยังเซิร์ฟเวอร์
ที่ผู้ใช้ขอข้อมูล ซึ่งจะทำให้รัฐหรือไอเอสพีสามารถ
ค้นพบที่อยู่ไอพีของคอมพิวเตอร์ (ของผู้ใช้) ที่ขอ
ข้อมูลนั้นมาดู นอกจากนี้ การติดต่อทั้งหมดระหว่าง
คุณและพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์อาจอยู่ในรูปข้อความ
ธรรมดา (plain text) ซึ่งง่ายต่อการดักจับของ
หน่วยงานที่ทำหน้าที่กรองเนื้อหา นอกจากนี้ ข้อมูล
อะไรก็ตามที่ผ่านพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ อาจถูกเจ้าของ
พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ตัวนั้นดักจับเองได้

เราไม่แนะนำให้ใครสแกนและใช้พร็อกซี
เซิร์ฟเวอร์สาธารณะ คนส่วนใหญ่ใช้พร็อกซีเปิด

เพราะมันมีให้ใช้ แต่พร็อกซีแบบนั้นไม่รับรองความปลอดภัยใดๆ แม้ว่ามันอาจช่วยให้คุณหลบเลี่ยงการปิดกั้นได้สำเร็จก็ตาม

พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์เหมือนกับพร็อกซีผ่านเว็บตรงที่มันมีปัญหาด้านความปลอดภัยเหมือนกัน สคริปต์และคุกกี้ที่อันตรายอาจถูกส่งไปให้ผู้ใช้ และถึงแม้จะลงรหัส พร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ก็ยังสามารถโจมตีด้วยวิธี MITM หรือ HTTPS fingerprinting

นอกจากนี้ ฟิงเกอร์หนักด้วยว่าเบราว์เซอร์บางชนิดจะไหลข้อมูลลับออกไปเมื่อใช้พร็อกซีแบบ socks ซึ่งเป็นประเภทเฉพาะของพร็อกซีเซิร์ฟเวอร์ที่สามารถทำอย่างอื่นได้นอกเหนือจากให้คุณเข้าเว็บ (เช่น ให้ส่งไฟล์แบบ FTP) เวลาคุณพิมพ์ URL ของเว็บไซต์ที่อยากดู ชื่อโดเมนของมันจะถูกแปลเป็นไอพีแอดเดรสของเว็บไซต์นั้นก่อน เบราร์เซอร์บางชนิดทำแบบนี้ที่เครื่องของคุณ (locally) ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงไม่ผ่านพร็อกซี ในกรณีเหล่านี้ คำขอที่อยู่ไอพีของเว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้นจะถูกส่งต่อไปยัง Domain Name System (DNS) เซิร์ฟเวอร์ในประเทศที่มีการปิดกั้น²

โดยทั่วไป เราไม่แนะนำให้ใครใช้พร็อกซี

² โปรดดูข้อมูลเพิ่มเติมที่เว็บไซต์ <http://tor.eff.org/cvs/tor/doc/CLIENTS>

เซิร์ฟเวอร์แบบเปิด หรือกซีแบบนี้ควรใช้เฉพาะสำหรับคนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำ ต้องการสถานะนิรนามเพียงชั่วคราว และไม่ต้องรับส่งข้อมูลใดๆ ที่ล่อแหลมหรือต้องเก็บเป็นความลับ

การทันเนล (tunneling)

การทันเนล หรือเรียกอีกอย่างว่าการส่งต่อพอร์ต (port forwarding) เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถห่อหุ้มข้อมูลที่ไม่ลงรหัสด้วยโปรโตคอลที่ลงรหัส ผู้ใช้ในประเทศที่ถูกเซ็นเซอร์ต้องดาวน์โหลดโปรแกรมที่จะสร้าง “อุโมงค์” (ทันเนล) เชื่อมระหว่างคอมพิวเตอร์ตัวเองกับคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในประเทศที่ไม่ถูกกรอง ผู้ใช้สามารถใช้บริการอินเทอร์เน็ตต่างๆ จากคอมพิวเตอร์ตัวเองได้ตามปกติ แต่คำขอใช้บริการเหล่านี้จะวิ่งผ่านทันเนลที่ลงรหัส (encrypted tunnel) ไปยังคอมพิวเตอร์ที่ไม่ถูกเซ็นเซอร์ ซึ่งจะส่งต่อคำขอของผู้ใช้และรับส่งข้อมูลให้แทนอีกทอดหนึ่ง ผู้ใช้ที่มีคนรู้จักในประเทศที่ไม่ถูกกรองสามารถเซ็ตบริการทันเนลส่วนบุคคล ในขณะที่ผู้ใช้ที่ไม่มีคนรู้จักแบบนั้นสามารถซื้อบริการทันเนลเชิงพาณิชย์ ปกติด้วยการจ่ายค่าสมาชิกรายเดือน

ผู้ใช้ที่ใช้บริการทันเนลฟรีควรตระหนักว่า

บริการเหล่านี้มักมากับโฆษณา ซึ่งคำขอโฆษณาต่าง ๆ จะถูกส่งแบบข้อความธรรมดา (plain text HTTP requests) ซึ่งอาจถูกดักจับได้โดยบุคคลตัวกลาง (เช่น ไอเอสพี) ซึ่งหลังจากนั้นก็รู้ว่าผู้ใช้งานกำลังใช้บริการทันเนลอยู่ นอกจากนี้ บริการทันเนลส่วนใหญ่ใช้ socks หรือ ssh ซึ่งอาจไหลคำขอต่อชื่อโดเมนออกไป ตัวอย่างเว็บที่ให้บริการทันเนล

<http://www.http-tunnel.com>

<http://www.hopster.com>

<http://www.httthost.com>

ข้อดี

- โปรแกรมทันเนลใช้เครือข่ายการรับส่งข้อมูลแบบลงรหัส
- โปรแกรมทันเนลส่วนใหญ่สามารถหรือ ssh โพรโตคอลหลายแบบโดยปลอดภัยได้ไม่จำกัดเพียงเว็บเท่านั้น
- มีบริการทันเนลเชิงพาณิชย์มากมายที่ผู้ใช้ที่ไม่มีคนรู้จักในประเทศที่ไม่ถูกกรองสามารถซื้อได้

ข้อเสีย

- บริการทันเนลเชิงพาณิชย์เป็นที่รู้จักดี

และอาจถูกปิดกั้นไปแล้ว

- โปรแกรมทันเนลไม่สามารถใช้โดยผู้ใช้ที่เข้าอินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์สาธารณะ ซึ่งไม่อนุญาตให้ผู้ใช้ลงโปรแกรมใดๆ เอง เช่น อินเทอร์เน็ตคาเฟ่หรือห้องสมุด

- การใช้โปรแกรมทันเนลอาจต้องใช้ทักษะทางเทคนิคที่สูงกว่าวิธีหลบเลี่ยงอื่นๆ

การใช้โปรแกรมทันเนลเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้ใช้ที่มีทักษะทางเทคนิค ซึ่งต้องการบริการหลบเลี่ยงที่ปลอดภัย (แต่ไม่นิรนาม) สำหรับโปรโตคอลที่มากกว่าเว็บ และไม่ได้เข้าอินเทอร์เน็ตจากเครื่องสาธารณะ บริการทันเนลเชิงพาณิชย์เป็นทางเลือกที่ดีเยี่ยมสำหรับผู้ใช้ที่ไม่มีคนรู้จักในประเทศที่ไม่ถูกปิดกั้น

ระบบการสื่อสารแบบนิรนาม

เทคโนโลยีหลบเลี่ยงและระบบการสื่อสารแบบนิรนามมีความคล้ายคลึงกัน และมักเกี่ยวพันกัน แต่ทำงานด้วยเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ระบบการสื่อสารแบบนิรนามเน้นการรักษาสถานะนิรนามของผู้ใช้ด้วยการปกปิดตัวตนของผู้ใช้จากผู้ให้บริการเนื้อหา นอกจากนี้ ระบบที่ก้าวหน้านี้ยังใช้เทคนิค

หลากหลายในการเปลี่ยนเส้นทางของข้อมูล เพื่อให้มั่นใจได้ว่าตัวตนของผู้ใช้จะถูกปกปิดจากตัวระบบเอง ระบบหลบเลี่ยงไม่จำเป็นต้องเน้นสถานะนิรนามเป็นเป้าหมายหลัก เป้าหมายอาจเป็นการลงรหัสการสื่อสารเพื่อหลบข้อจำกัดต่างๆ ที่ป้องกันไม่ให้ผู้ใช้ส่งและรับข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต การหลบเลี่ยงข้อจำกัดด้านเนื้อหาต้องใช้เทคโนโลยีการลงรหัสและพฤติกรรมลับๆ ล่อๆ แต่ไม่จำเป็นต้องใช้สถานะนิรนาม

ระบบการสื่อสารแบบนิรนามมักถูกใช้เพื่อหลบเลี่ยงการปิดกั้น ข้อดีของการใช้ระบบแบบนี้คือ มีเครือข่ายมากมายที่ผู้ใช้สามารถใช้ได้ทันทีเพื่อหลบเลี่ยงการปิดกั้น ซึ่งให้ประโยชน์ทางอ้อมคือสถานะนิรนามของผู้ใช้ด้วย

การใช้ระบบการสื่อสารแบบนิรนามเพื่อหลบเลี่ยงนั้นทำได้เฉพาะกับคอมพิวเตอร์ที่ผู้ใช้สามารถติดตั้งโปรแกรมได้ คนที่ใช้อินเทอร์เน็ตในที่สาธารณะ ห้องสมุด หรืออินเทอร์เน็ตคาเฟ่ จึงไม่น่าจะใช้ระบบแบบนี้ในการหลบเลี่ยงการปิดกั้นได้ ระบบนี้อาจทำให้คนเล่นเน็ตได้ช้าลงด้วย

ผู้ใช้ที่ต้องการหลบเลี่ยงการกรองอินเทอร์เน็ตระดับชาติหรือไอเอสพี อาจพบว่าหน่วยงานของรัฐที่กรองเนื้อหา นั้นได้ปิดกั้นการใช้

ระบบการสื่อสารแบบนิรนามด้วย ถ้าระบบนั้นใช้พอร์ตคงที่ (static port) ผู้ใช้สามารถตั้งค่าโปรแกรมกรองเพื่อกันไม่ให้ผู้ใช้เข้าถึงระบบนั้นได้ ยิ่งระบบการสื่อสารแบบนิรนามเป็นที่รู้จักมากเท่าไร ความเสี่ยงที่มันจะถูกปิดกั้นก็สูงขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐอาจปิดกั้นไม่ให้คนเข้าถึงโฮสต์ที่ใช้คอมพิวเตอร์ข้างเคียง (peer) หรือโหนด (node) สาธารณะ ในประเทศที่รัฐคอยตรวจตราการสื่อสารระหว่างผู้ใช้กับระบบเหล่านี้ การใช้ระบบอาจทำให้ผู้ใช้ตกเป็นเป้าการตรวจสอบได้³

ข้อดี

- ระบบการสื่อสารแบบนิรนามมอบทั้งความปลอดภัยและสถานะนิรนามให้กับผู้ใช้
- ระบบแบบนี้มักสามารถพริกกติ

³ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการโจมตีระบบการหลีกเลี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ โปรดดูบทความของ Bennett Haselton, "List of possible weakness in systems to circumvent Internet censorship," ที่ <http://peacefire.org/circumventor/list-of-possible-weaknesses.html> และบทโต้ตอบโดย Paul Baranowski ที่ www.peekbooty.org/pbhtml/downloads/ResponseToLopwiscic.pdf

โปรโตคอลหลายแบบนอกจากเว็บ

– ระบบแบบนี้มักมีชุมชนผู้ใช้และผู้พัฒนา ระบบที่สามารถให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคได้

ข้อเสีย

– ระบบการสื่อสารแบบนิรนามไม่ได้ถูก ออกแบบมาเพื่อหลบเลี่ยงโดยเฉพาะ ระบบแบบนี้ ส่วนใหญ่เป็นที่รู้จักดี และอาจถูกกรองได้ง่ายมาก

– ผู้ใช้ที่เข้าอินเทอร์เน็ตจากคอมพิวเตอร์ สาธารณะซึ่งไม่อนุญาตให้ติดตั้งโปรแกรม เช่น อินเทอร์เน็ตคาเฟ่หรือห้องสมุด จะไม่สามารถใช้ ระบบแบบนี้ได้

– **ทอร์** (Tor – <http://th.wikipedia.org/wiki/Tor>) คือเครือข่ายทันเนลเสมือนจริง (virtual tunnel) ที่ช่วยให้คนปรับปรุงสถานะนิรนามและความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ตได้ ทอร์ยังช่วยให้ผู้เขียนโปรแกรมสามารถสร้างเครื่องมือสื่อสารใหม่ๆ ที่เก็บตัวตนของผู้ใช้เป็นความลับ ทอร์เป็นรากฐานของโปรแกรมมากมายที่ช่วยให้องค์กรต่างๆ แลกเปลี่ยนข้อมูลบนเครือข่ายสาธารณะได้ โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตนที่แท้จริง

<http://tor.eff.org>

– **JAP** (http://anon.inf.tu-dresden.de/index_en.html) ช่วยให้ผู้ใช้ท่องเว็บอย่างนิรนามได้ แทนที่จะเชื่อมต่อโดยตรงกับเว็บเซิร์ฟเวอร์ คำขอของผู้ใช้ JAP จะต้องผ่านคอมพิวเตอร์ตัวกลางที่ลงรหัสซึ่งเรียกว่า mix หลายทอดก่อน

http://anon.inf.tu-dresden.de/index_en.html

– **Freenet** (<http://freenetproject.org/>) คือโปรแกรมฟรีที่ให้คุณรับส่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้โดยไม่ต้องกลัวการเซ็นเซอร์ มันเป็นระบบแบบกระจาย (decentralized) และทั้งผู้ให้ข้อมูลและผู้รับข้อมูลล้วนมีสถานะนิรนาม

<http://freenet.sourceforge.net>

การใช้ระบบดังกล่าวอาจต้องใช้ทักษะด้านเทคนิคระดับสูง ระบบการสื่อสารแบบนิรนามเหมาะที่สุดสำหรับผู้ใช้ที่มีความรู้ด้านเทคนิคซึ่งไม่ได้เข้าอินเทอร์เน็ตจากสถานที่สาธารณะ ที่ต้องการทั้งบริการหลบเลี่ยงการปิดกั้นและบริการสถานะนิรนามสำหรับโปรโตคอลต่างๆ นอกเหนือจากเว็บ

บทสรุป

การตัดสินใจว่าจะใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงแบบใดเป็นเรื่องที่ผู้ใช้ควรไตร่ตรองอย่างจริงจัง และละเอียดรอบคอบ วิเคราะห์ความต้องการของตัวเอง ทรัพยากรที่มี และระดับความกังวลเรื่องความปลอดภัย เทคโนโลยีในการหลบเลี่ยงนั้นมีมากมายหลากหลายรูปแบบ แต่ความสำเร็จในการใช้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมทั้งทักษะด้านเทคนิคของผู้ใช้ ระดับความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และขอบเขตความรู้จักนอกประเทศที่ถูกเซ็นเซอร์รัฐบาลเองก็อาจใช้มาตรการตอบโต้เพื่อปิดกั้นไม่ให้คนใช้เทคโนโลยีหลบเลี่ยงต่างๆ

กุญแจแห่งความสำเร็จของการหลบเลี่ยงการปิดกั้นคือ ความไว้วางใจได้และประสิทธิภาพของระบบ ระบบหลบเลี่ยงต้องมีเป้าหมายผู้ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือสามารถปรับเปลี่ยนให้ตรงกับความต้องการได้ ระบบเหล่านี้ต้องปลอดภัย เปลี่ยนค่าต่างๆ ได้ และไม่โง่งมงาย ผู้ให้บริการหลบเลี่ยงและผู้ใช้ควรสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ด้วยความเข้าใจสภาพแวดล้อมด้านกฎหมายและการเมืองของประเทศที่ผู้ใช้อาศัยอยู่ และอธิบายขีดจำกัดของเทคโนโลยีหลบเลี่ยงแต่ละชนิดอย่างตรงไปตรงมา

หมายเหตุ: วิลลีเนฟเป็นผู้อำนวยการชิตีเซนแล็บ (Citizen Lab) ที่ศูนย์วิเทศศึกษามุงก์ (Munk Centre for International Studies) มหาวิทยาลัยโตรอนโต ประเทศแคนาดา เขาทำงานให้กับโครงการโอเพนเน็ตอิเนทิเวทีฟ (OpenNet Initiative – ONI) ในฐานะผู้พัฒนาซอฟต์แวร์และนักวิชาการ ในการบันทึกพฤติกรรมกรรมการกรองและการเฝ้าสังเกตผู้ใช้เน็ตของรัฐบาลทั่วโลก ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีหลบเลี่ยงไปด้วยในเวลาเดียวกัน

นอกจากการเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ต หัวข้อที่เขาสนใจวิจัยคือ พฤติกรรมการแฮก (hacktivism) การก่อการร้ายในอินเทอร์เน็ต (cyberterrorism) และความปลอดภัยของอินเทอร์เน็ต

เขาจบการศึกษาจากโครงการสันติภาพและความขัดแย้งศึกษา (Peace and Conflict Studies) ของมหาวิทยาลัยโตรอนโต

2

:

หมิ่นหยาม ผ่านสื่อ!!

โดย 'เชษฐวารา'

เว็บไซต์ไบโอลอว์คอม (BioLawCom.de)

ควรต้องบอกก่อนว่า บล็อกตอนนี้ผมงัดมันขึ้นมาปิดฝุ่นแล้วเล่าใหม่อีกแล้วนะครับ (เพิ่มประเด็นปรับตัวอย่างนิดหน่อย) สาเหตุก็เพราะช่วงนี้วงการบล็อกในหลายประเทศกำลังปั่นป่วน เพราะโดนฟ้องกันยกใหญ่ (ตามข่าวฟ้องหมิ่นประมาทบล็อกเกอร์ที่คาซัคสถานกับมาเลเซีย) เลยคิดเอาเองตามประสาว่าอาจมีบล็อกเกอร์ชาวไทยอยากศึกษากฎหมายเรื่องนี้เอาไว้บ้าง เพื่อเตรียมรับสถานการณ์หรือภัยที่อาจมาถึงตัวเข้าสักวัน และโปรดอย่ากลัวไปเลยกฎหมายเรื่องนี้ไม่ได้เข้าใจยากหรือน่าเบื่ออย่างที่คิดหรอกครับ :)

และไ้การ “หมิ่นประมาท” นี้ไม่ว่าจะทำกันที่ไหนๆ จะหมิ่นกันหน้าบ้าน แปะไว้ในห้องน้ำ

ประกาศหน้าห้องพักครู ออกข่าวโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ เว็บบอร์ด หรือแม้แต่ในบล็อก มันก็มีเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่จะถือเป็นความผิด ตามกฎหมายเหมือนๆ กันทั้งนั้น เลยไม่ค่อยยุ่งยาก นักที่จะอธิบายกันให้เข้าใจได้

...สำหรับตัวอย่างต่างๆ ที่ผมจะยกเพื่อ ประกอบบล็อกนี้ ...หาก “ผะเอิน” ไปสอดคลองหรือ พ้องกับชื่อใคร โดยเฉพาะคนที่ท่านชื่นชอบ ก็อย่า คิดมาก ผมยกให้ดูมีสีสันไปนั่นเอง ...ไม่ต้องฟ้อง เรียกค่าเสียหายเป็นพันๆ ล้านโทษฐานที่ “หมิ่น ประมาท” ละ แต่ก่อนจะไปถึงตัวกฎหมาย ขอเล่า ถึงความผิดฐานนี้กับสถานการณ์บ้านเมืองที่ผ่านมา กันนิดหน่อยก่อนนะครับ

ฟ้องหมิ่น = เครื่องมือปิดปาก (?)

แต่ก่อน ความผิดฐานนี้อาจไม่เป็นที่ใส่ใจ ของใครมากนัก จนดูเหมือนเป็นความผิดไกลตัว ไม่เหมือนความผิดฮาร์ดคอร์ประเภทฆ่า ลักทรัพย์ ปล้น ช่มชู้ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะนานๆ ที่เราจะได้ยินว่า มีการฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทกันเสียทีหนึ่ง แต่ เดี่ยวนี้การฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทกำลังมาแรง ขึ้นชาร์ตอันดับต้นๆ ของโรงศาล เพราะนอกจาก ดาราหนังร้องซึ่งมักเป็นเหยื่อขาประจำของความ

ผิดฐานนี้แล้ว บรรดา “สื่อมวลชน” ก็กำลังกลายเป็นเหยื่ออันโอชะของนักการเมืองที่มีความอดทนต่อการถูกตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานต่ำลงเรื่อยๆ จนช่วงหลังมีข่าวอยู่บ่อยๆ ว่าบรรดาคนทำสื่อถึงกับต้องประชุมกันด่วน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหานักข่าวหรือสำนักพิมพ์โดนฟ้องร้อง

ตอนนี้ก็เลยกลายเป็นว่า แทนที่ความผิดฐานนี้จะเป็นหลักเกณฑ์ เป็นแบบแผน เพื่อให้ผู้คนในสังคมกระทำความผิด หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เหมือนกับกฎหมายเรื่องอื่น ปัจจุบันก็กลับกลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจของนักการเมือง ของผู้นำประเทศ (บางคน) เพื่อใช้ปิดปากและจำกัดการทำหน้าที่ของสื่อ รวมทั้งปิดหูปิดตาประชาชนไปด้วย

พฤติกรรมการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากสื่อเป็นจำนวนเงินหลายๆ หลัก (รวมทั้งการฟ้องร้องเพื่อลงโทษทางอาญา) ด้วยข้อหาหมิ่นประมาท ถือเป็นเครื่องมือ “ทางอ้อม” ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารอย่างหนึ่ง (ถ้าทางตรงก็คือสั่งปิดสำนักพิมพ์ ปลดบรรณาธิการ เรียกไปขู่ เอ้ย ขอความร่วมมือ....ฮา) ทั้งนี้เพราะการต้องตกเป็นจำเลยในศาล นอกจากจะทำให้สื่อที่ถูกฟ้องต้องเสียเวลา เสียเงิน เสียทอง (จ้างทนาย) จน

เข็ดขยาดแล้ว ย่อมยังผลให้สื่อที่เหลืออีกหลาย
สำนัก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อกระแสหลักที่การ
เสนอข่าวเป็นไปแบบโจ่งแจ้งและตรวจสอบง่าย)
รีบจัดการเซ็นเซอร์ตัวเองไว้ก่อน เพราะไม่อยาก
โดนฟ้อง เมื่อเป็นเช่นนี้ การวิพากษ์วิจารณ์อย่าง
ตรงไปตรงมาย่อมไม่เกิด เรียกว่ายิงปืนนัดเดียว
ได้นกหลายตัว

เมื่อสื่อกระแสหลักทำหน้าที่ของตัวเอง
ไม่ได้ หรือทำได้แต่ไม่อยากทำ สื่อกระแสรองอย่าง
อินเทอร์เน็ตก็เลยกลายเป็นทางเลือกใหม่ของ
ประชาชนคนชอบบริโภคข่าวสารที่หลากหลาย
และวิจารณ์กันแบบตรงไปตรงมามากขึ้น และที่
โดดเด่นเป็นอย่างยิ่งในช่วงสองสามปีมานี้เห็นจะหนี
ไม่พ้น “บล็อก” กระมังครับ โดยในบรรดาบล็อกเกอร์
เหล่านี้ ก็มีทั้งที่เป็นมือใหม่ (สนใจการเมือง แต่ไม่เคย
เขียนมาก่อน) มือเก่า (เป็นนักเขียน นักข่าว) และ
มือเก่า (เป็นนักวิเคราะห์วิจารณ์ด้วย)

ดังนั้นจึงไม่ควรต้องแปลกใจเลย หาก
ความผิดฐานนี้จะเริ่มลุกลามเข้าสู่วงการบล็อก สื่อที่
กำลังทรงประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อยๆ

กฎหมายกับการหมิ่นฯ

การกระทำในฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายไทยนั้น ถือเป็นความผิดที่อาจต้องชดใช้ค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่ง และอาจต้องรับโทษตามกฎหมายอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญา การหมิ่นประมาทโดยทั่วๆ ไป บัญญัติไว้ในมาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ในประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ส่วนการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ซึ่งมีโทษหนักขึ้น บัญญัติไว้ในมาตรา 328 “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทกระทำการด้วยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษร ที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือกระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท”

สำหรับในทางแพ่งที่ผู้เสียหายสามารถ

ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายได้นั้น อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 “ผู้ใดกล่าว หรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอัน ผิดผิดต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง หรือ เกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการ อื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การ นั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริงแต่หาก ควรจะรู้ได้

“ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความ ไม่จริง หากว่าตนเอง หรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทาง ได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่า สินไหมทดแทนไม่”

อืม...บางท่านอ่านตัวบทแล้วยังแอบเกาหัว แกรกๆ ขออนุญาตอธิบายสำหรับกรณีทั่วๆ ไป (โดย ขออนุญาตเน้นเรื่องทางอาญา) ประกอบต่อ

“การหมิ่นประมาท” ในทางกฎหมายนั้น หมายถึงการแสดงความหมายใด ๆ ออกมาให้บุคคล ใดบุคคลหนึ่งน่าจะเสียชื่อเสียง หรือถูกบุคคลอื่น ดูหมิ่นเกลียดชัง โดยจะเป็นการหมิ่นประมาทได้ ต้องมีเงื่อนไข (วงการกฎหมายใช้คำว่า “องค์-

ประกอบ”) สำคัญ ดังนี้

1. ต้องมี “การใส่ความ” กัน ซึ่งหมายถึง การแสดงข้อเท็จจริงประการใดประการหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้น ของผู้ถูกหมิ่นประมาท โดยการแสดงนั้นน่าจะทำให้ผู้นั้นเสียหาย เช่น กล่าวว่านายทักษิณจ้อโกงนายไทย หรือนายปฏิสนธิเป็นคนวางระเบิดบ้านนายกรุง เป็นต้น

โดยการใส่ความที่ว่า จะกระทำด้วยวิธีใดก็ได้ เช่น พูดด้วยวาจา เขียนเป็นตัวอักษร วาดภาพปั้นรูป ทำกิริยาท่าทาง ภาพถ่าย ภาพระบายสี หรือทำเครื่องหมาย อาทิ เอาโคลมเขี้ยวไปแขวนไว้หน้าบ้านของผู้อื่นเพื่อแสดงว่าเป็นบ้านของโสเภณี เหล่านี้ล้วนแต่สามารถจะใช้เพื่อแสดงความหมายให้เป็นไปในเชิงหมิ่นประมาทได้ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำหรือวิธีการต่างๆ ดังกล่าว จะถือเป็นการหมิ่นประมาทตามกฎหมายหรือไม่ ศาลจะเป็นผู้พิจารณาตามหลักมาตรฐานของคนทั่วไป (วงการกฎหมายใช้คำว่าหลัก “วิญญูชน”) ไม่ได้คิดเอาตามอารมณ์ของคนถูกหมิ่นฯ เท่านั้น

เช่น มีคนกล่าวว่า นายทักษิณเป็นคนหน้าสีเหลือง หรือนายสพรั่งเป็นคนหน้าเหี่ยม ปรากฏว่า ...บังเอิญนายทักษิณไม่ชอบอะไรที่เป็นเหลืองๆ

ในขณะที่นายสฟรุ้งก็ชอบ เอ้ย ไม่ชอบอะไรที่มัน
เหี้ยมๆ ดังนั้น พอมีใครมาพูดอย่างนี้กับตน ตน
จะโกรธมาก และถือว่าเป็นการหมิ่นหยาม คุณถูก
วงศ์ตระกูล เลยจัดการฟ้องศาลเรียกค่าเสียหาย
20 ล้าน!!

กรณีนี้ ...เมื่อศาลพิจารณาตามหลัก
วิญญูชนแล้ว คนทั่วไปย่อมกล่าวว่า คำว่า “หน้า
เหลี่ยม” หรือ “หน้าเหี้ยม” ไม่เห็นจะเสียหายตรงไหน
อีกทั้งเป็นคำธรรมดาๆ ไม่ใช่ถ้อยคำร้ายแรงชนิดที่
จะทำให้คนที่ได้ฟังรู้สึกเกลียดชังนายทักษิณาหรือ
นายสฟรุ้งแค่เพียงเพราะว่ามีหน้าตาเป็นเหลี่ยมหรือ
ดูเหี้ยม ...ดังนั้น ย่อมไม่ใช่การหมิ่นประมาท เป็นต้น

2. ต้องเป็นการใส่ความด้วยสิ่งที่สามารถ
พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ ไม่ใช่เป็นแค่ความคิดเห็นของ
ผู้ใส่ความลอยๆ หรือเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในความ
เป็นจริง และต้องมีการยืนยันข้อเท็จจริงนั้น เช่น
กล่าวหาว่าเป็นคนฉ้อโกง ลักทรัพย์ ฆ่าคนอื่น วาง
ระเบิดเมือง เพราะ... เหล่านี้ย่อมมีความเป็นไปได้
และอาจเกิดการตามพิสูจน์ได้ แต่ถ้ากล่าวหานาย
ทักษิณาเป็น “ผีปอบ” ดูดเลือดคนอื่น หรือนาย
สฟรุ้งเป็นคนเลว ...อีแบบนี้ ทางกฎหมายเขาไม่ถือ
เป็นการ “ใส่ความ” เพราะการเป็นผีปอบ เป็นหมา
เป็นแมว เป็นคนเลว ถ้อยคำลักษณะนี้ล้วนแล้วแต่

เป็นเพียง “ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของคนพูด” เท่านั้น ไม่ใช่ “ข้อเท็จจริง” หรือมีสิ่งที่ยืนยันหรือพิสูจน์ได้ตามที่พูด

3. การใส่ความนั้นต้องมีบุคคลที่สามารถรับรู้อยู่ด้วย (ภาษากฎหมายเขาใช้คำว่า “ใส่ความต่อบุคคลที่สาม”) บุคคลที่สามในที่นี้หมายถึงบุคคลอื่นใดนอกเหนือจากตัวผู้ถูกหมิ่นประมาทเอง โดยกรณีนี้ไม่จำเป็นว่าผู้หมิ่นประมาทต้องพูดกับบุคคลที่สามเท่านั้น ...แม้ผู้หมิ่นประมาทจะตั้งใจพูดอยู่กับผู้ถูกหมิ่นประมาทคนเดียว แต่ถ้าชัดเจนว่าในบริเวณที่พูดกันอยู่ตอนนั้นมีบุคคลที่สามอยู่ด้วย หรือเขาเหล่านั้นควรจะได้ยินเรื่องราวที่พูดด้วย แบบนี้ก็เข้าข่ายมีบุคคลที่สามรับรู้เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นกรณีแอบไปชี้หน้าด่ากันสองต่อสองเท่านั้น ไม่มีคนอื่นอยู่เลยจริงๆ อย่างนี้ยังไม่ถือเป็นการ “หมิ่นประมาท”

สรุปก็คือ ต้องใส่ความกันโดยมี “บุคคลที่สาม” รับรู้เรื่องที่เราใส่ความนั้นด้วย

4. ต้องสามารถระบุได้แน่นอนว่าผู้ถูกหมิ่นประมาทเป็นใคร ถ้าจู่ๆ ก็กล่าวขึ้นมาลอยๆ ว่านายทักษิณาเป็นคนขี้ฉ้อ หรือนายปฏิสนธิอยู่เบื้องหลังการวางระเบิด ...คนชื่อทักษิณาหรือปฏิสนธิมีอยู่ทั่วบ้านทั่วเมือง (ชื่อหลังนี้...ไม่แน่) คุณคนพูดหมายถึงใคร ทักษิณาไหน ปฏิสนธิไหน??

กรณีนี้หากเกิดมีคนร้อนตัวขึ้นมาจริง ๆ ก็ยังทำอะไรคนพูดไม่ได้ เพราะมันระบุไม่ได้ เว้นแต่ผู้พูดจะระบุเลย หรือใช้คำที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น นายทักษิณา ชินโบสถ์ หรือนายทักษิณา คนที่เป็นผู้นำไท นายปฏิสนธิที่มีตำแหน่งหัวหน้าคณะ คคค. หรือนายสพรั่งที่เป็นหัวหน้าทหารตำแหน่ง.... แบบนี้มีได้คนเดียว ชัดเจน ไม่เป็นอื่น คนพูดก็อาจโดนฟ้องและมีความผิดได้ นอกจากนี้ก็ยังรวมถึงการใช้ “ฉายา” ที่ใครๆ เข้าใจได้ว่ามีคนนี้อยู่คนเดียวด้วย

ถ้ามีเงื่อนไขครบทั้งสี่ข้อเมื่อไร ก็เป็นอันมีความผิดฐาน “หมิ่นประมาท” โดยการกระทำ เช่นนี้ แม้เพียงแค่ว่า “น่าจะ” ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ก็ถือเป็นความผิดแล้ว ไม่จำเป็นต้องเกิดผลเสียหายขึ้นจริงๆ แล้วก็ไม่ต้องด้วยว่าบุคคลที่สามที่เราพูดคุยด้วยนั้น เขาจะเชื่อเราหรือไม่

เช่น นายกระจอกกล่าวต่อนายมวลไทยว่า นายทักษิณา ชินโบสถ์ ช่มชู้นางสาวนิติรัฐ ส่วนนายปฏิสนธิ บุญรัฐประหาร ก็เป็นคนลอบทำร้าย นายกรุง ...แบบนี้ไม่ว่าสิ่งทีนายกระจอกกล่าวจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องแต่ง และไม่ว่านายมวลไทยผู้ฟังจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อคำกล่าวนี้ครบเงื่อนไขของการ “ใส่ความ” และ “น่าจะ” ทำให้นายทักษิณา หรือนายปฏิสนธิเสียชื่อเสียง ถูกคนอื่นเกลียดชัง

อาจไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย ย่อมมีความผิดฐาน
หมิ่นประมาท เป็นต้น

สำหรับ “การหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา”
หรือ “การหมิ่นหยาบผ่านสื่อ” (ตามหัวข้อ) นั้น
ก็มีเงื่อนไขเดียวกัน เพียงแต่เป็นการหมิ่นประมาท
โดยอาศัยวิธีการปาวประกาศหรือใช้สื่อรูปแบบใด
รูปแบบหนึ่งเป็นตัวกลาง ซึ่งด้วยเหตุที่วิธีการ
ใช้สื่อ ไม่ว่าจะเป็นจัดรายการวิทยุ ตั้งโต๊ะหน้า
สภา โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต
เว็บบอร์ด หรือแม้แต่การเขียนบล็อก ย่อมเป็นผล
ทำให้มีจำนวนผู้รับรู้ (บุคคลที่สาม) ถึงการใส่ความ
นั้นมากกว่าปกติ (มากกว่าหนึ่งคน) และส่งผลให้
ความเสียหายขยายวงกว้างมากขึ้น กฎหมายอาญา
จึงกำหนดโทษให้หนักขึ้นนั่นเอง (มาตรา 328)

เมื่อมีหลักก็ต้องมีข้อยกเว้น

อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าการนำเรื่องจริง ๆ เท็จ ๆ
ของคนอื่นมาพูดในที่สาธารณะหรือพูดให้คนอื่น
ได้รับรู้กันจะเป็นความผิดไปเสียทั้งหมด เพราะ
กฎหมายเขาก็มี “ข้อยกเว้น” ไม่ให้การกระทำ
แบบนั้นถือเป็นการ “หมิ่นประมาท” ได้เหมือนกัน

ตามกฎหมายอาญามีหลักกว้างไว้ว่า ไม่ว่า
ผู้ใส่ความจะเอาเรื่อง “เท็จ” หรือเรื่อง “จริง” มาพูด

ก็ตาม หากคนที่พูดถึงนั้นเขาน่าจะเสียชื่อเสียงหรือ ถูกดูหมิ่นเกลียดชังแล้วล่ะก็ ถือเป็นความผิดอาญา ทั้งสิ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ยิ่งเป็นเรื่องจริง ก็ยิ่งผิด” ทั้งนี้เพราะกฎหมายอาญามองว่า เรื่องที่บุคคลนั้นๆ กระทำไว้ไม่ว่าจะเรื่องใดก็ตาม ถ้าเป็นเรื่องที่เจ้าตัว เขาไม่ยอมเปิดเผยให้บุคคลอื่นได้รู้แล้วล่ะก็ ใคร หน้าไหนก็ยอมไม่มีสิทธินำเรื่องนั้นมาเปิดเผย

เว้นแต่การนำมาเปิดเผยนั้นเป็นการกระทำ ไปตามมาตรา 329 ประมวลกฎหมายอาญา ที่ว่า เป็นการกระทำ

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตน หรือ ป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติงาน ตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความชอบธรรม ซึ่งบุคคลหรือ สิ่งใด อันเป็นวิสัยของประชาชนยอมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าว ด้วยความเป็นธรรม เรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาล หรือในการ ประชุม

กรณีเหล่านี้ยอมไม่เป็นการหมิ่นประมาท ยกตัวอย่างเช่น การรายงานให้ประชาชน ทัวไปทราบถึงการกระทำความผิดของบุคคลใด บุคคลหนึ่งตามปกติ (คือเขียนข่าวเชิงรายงาน ไม่ได้

ใส่อะไรเพิ่มเติม) การติดป้ายเตือน (ไม่ใช่ประกาศ) เพื่อให้ผู้ใช้บริการระวังตัวเอง การประกาศจับของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ...หะแฮ่ม หรือแม้แต่การรายงานต่อประชาชนด้วยความตรงไปตรงมาว่า ผู้บริหารประเทศของเรากำลังมีพฤติกรรมไม่ชอบมาพากล น่าสงสัยว่าจะโกงกินบ้านเมือง หรือทำการคอร์รัปชัน ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพ ใช้อำนาจอันไม่ชอบธรรม ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนเจ้าของประเทศช่วยกันจับตาดูไว้ให้ดีๆ

....อีแบบนี้ก็ไม่เป็นการหมิ่นประมาท ถ้าการแสดงความคิดเห็นต่างๆ เป็นไปเพื่อป้องกันตนเอง ป้องกันส่วนรวม ตามทำนองคลองธรรม หรือติชมด้วยความชอบธรรม และกรณีนี้นอกจากจะไม่เป็นการหมิ่นประมาทแล้ว ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ (ว่า โดนฉีกไปละ แต่ไม่เป็นไร มีปฎิญญาสากล) ยังกำหนดรับรองให้เป็นสิทธิของปวงชนชาวไทย ที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารและแสดงความคิดเห็นอีกด้วย อย่าทำเป็นเล่นไป

การกล่าวความจริง: อาญาและแพ่ง

ป.ล. หัวข้อย่อยนี้ ผมแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ (วันที่ 25/01/07 เวลา 15.00 น.) อีกครั้ง เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยต้องขอขอบคุณคำถามท้ายบทความ

ของคุณมมมิตของสังคมนะครับ เพราะทำให้ผมเห็น
ข้อขาดตกบกพร่องอย่างสำคัญทีเดียว

แม้ทางอาญาจะมีหลักว่า “ยิ่งจริง ยิ่งผิด”
ดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังมีข้อที่ควร “ยกเว้นโทษ” ให้
สำหรับการกล่าวความจริงอยู่ด้วยเหมือนกัน เพียง
แต่ในทางกฎหมายอาญานั้น จะคุ้มครองคนกล่าว
ความจริงก็ต่อเมื่อ “ความจริงนั้นไม่ใช่เรื่องส่วนตัว
และการกล่าวเช่นนั้นจะมีประโยชน์ต่อสาธารณชน”
เท่านั้น

มาตรา 330 ประมวลกฎหมายอาญา “ใน
กรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด
พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็น
ความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์
ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความ
ในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่
ประชาชน”

แต่เป็นเรื่องที่ควรต้องสังเกตหน่อย โดย
เฉพาะสื่อและบล็อกเกอร์ที่ยังพิสมัยการวิพากษ์
วิจารณ์การทำงานของผู้บริหารประเทศ เพราะหาก
ท่านสังเกตตัวบทกฎหมายข้อหลักๆ ทั้งหมดที่ยก
มาให้ดีๆ จะเห็นว่าแม้เงื่อนไขของการหมิ่นประมาท
ทั้งตามกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งจะเหมือน
กันดังกล่าวไปแล้วสี่ประการ แต่หลักเกณฑ์ในเรื่อง

ใส่ความผู้อื่นด้วยความจริงแล้วเป็นความผิด เป็นหลักตาม “กฎหมายอาญา” เท่านั้น อย่าสับสน ทั้งนี้ เพราะสำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งนั้น การไขข่าวป่าวประกาศที่ถือเป็นการหมิ่นประมาทตามกฎหมายแพ่ง และผู้กล่าวอาจต้องชดใช้ค่าเสียหาย ต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำใส่ความผู้อื่นด้วย “ความเท็จ” เท่านั้น

มาตรา 423 ประมวลกฎหมายแพ่ง ใช้คำว่า “...ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืน ต่อความจริง...”

ด้วยสาเหตุที่วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญากับทางแพ่งนั้นแตกต่างกัน ทางอาญานั้นมุ่งสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแห่งสังคมโดยรวม กรณีการหมิ่นประมาทนี้ สิ่งที่ถูกกฎหมายอาญาประสงค์จะคุ้มครองคือ “เกียรติยศของมนุษย์คนหนึ่ง” (รวมทั้งความเป็นส่วนตัวของเจ้าของเรื่อง) กฎหมายไม่ต้องการให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องตกเป็น “ที่รังเกียจของสังคม หรือต้องเสื่อมเสียเกียรติ” ด้วยเรื่องราวความเป็นมาส่วนตัว แม้เรื่องนั้นจะเป็นเรื่องจริงก็ตาม เพราะย่อมทำให้สังคมขาดระเบียบวุ่นวาย มีแต่เรื่องตลกตลกตลก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในกฎหมายอาญา ข้อยกเว้นความผิดตามมาตรา 329 (การกระทำไม่เป็นความผิดเลย) กับข้อยกเว้นโทษมาตรา 330 (การกระทำเป็นความผิด แต่ยกเว้น

โทษให้) จึงมีให้เฉพาะกรณีความจริงเพื่อประโยชน์
ต่อสาธารณชนโดยรวม หรือเพื่อป้องกันตัวเองและ
ผู้อื่นเท่านั้น

ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ (จะได้ไม่สับสนกับ
การเมือง) เช่น นาย ก. มีพฤติกรรมสำส่อน แอบหนี
ไปมีเมียน้อยจนต้องหย่ากับเมียหลวง นาย ข. รู้เข้า
ก็จัดการไปป่าวประกาศ จนใคร ๆ ต่างรังเกียจนาย ก.
แบบนี้นาย ข. สมควรต้องมีความผิด และต้องรับโทษ
ด้วย ทั้งนี้เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องส่วนตัว แม้พิสูจน์
ได้ว่าเป็นเรื่องจริง มันก็ไม่ได้เกิดประโยชน์โทษผล
ใดๆ ต่อสาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป

สำหรับเป้าประสงค์ทางแพ่งนั้น กฎหมาย
แพ่งเป็นเรื่องการจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่าง
เอกชนกับเอกชนด้วยกัน เป็นเรื่องของการ “เยียวยา
ความเสียหาย” และแน่นอน จำเป็นต้องมีการเยียวยา
ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นจริง
ทางแพ่งมองว่า ถ้าเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นเรื่องจริง
อยู่แล้ว ความเสียหายอื่นใดที่จะเกิดขึ้นกับเจ้าของ
เรื่องอีกย่อมไม่มีหรือไม่ชัดเจน ความเสียหายที่ควร
ต้องได้รับการเยียวยาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรื่องราว
นั้นเป็นเรื่องไปปดมดเท็จ อันเป็นลักษณะของการ
ใส่ร้ายป้ายสี เพื่อให้คนอื่นมองหรือเข้าใจผู้ถูก
หมิ่นประมาทคนนั้นผิดไป

เช่นนี้แล้ว หากนาย ก. ฟ้องนาย ข. เรื่อง
ที่เอาการมีเมียของตัวไปป่าวประกาศ ทั้งทาง
แพ่งและทางอาญา แม้นาย ข. อาจไม่ต้องชดใช้ความ
เสียหายทางแพ่งให้กับนาย ก. เลย แต่นาย ข. ก็คง
ต้องรับโทษทางอาญาในฐานะหมิ่นประมาทอยู่ดี ...
พอนึกภาพออกไหม?

อย่างไรก็ตาม หากมองในภาพรวม “ความ
จริง” สำหรับทั้งสองกฎหมาย ไม่ได้เป็นเรื่องที่ขัดแย้ง
กันนัก การกล่าวความจริงสำหรับกฎหมายอาญานั้น
“แม้เป็นความผิด” แต่ก็อาจได้รับการ “ยกเว้นโทษ”
ได้ ถ้าความจริงได้รับการพิสูจน์ และเป็นเรื่องที่เป็น
ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ในขณะที่การกล่าวความ
จริงทางแพ่ง (ที่อาจดูเหมือนจะผิดหรือไม่เหมาะสม)
คงยังไม่ถือเป็นเรื่องที่ผู้กล่าวต้องชดใช้ค่าเสียหาย
อะไรให้กับเจ้าของเรื่องจริงนั้น

สุดท้าย “ความจริง” ก็เลยเป็นสิ่งไม่ตาย...

อ้อ ...ขอเพิ่มเติมอีกนิดหนึ่ง สำหรับเรื่อง
ค่าเสียหายที่เรียกร้องกันในทางแพ่งนั้น (ตอนนี้นิยม
เรียกกันเป็นล้านๆ) ก็เชื่อว่าเรียกเท่าไรจะได้เท่านั้น
เพราะคดีแบบนี้ ศาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้พิจารณาให้
ตามความเหมาะสม ไอ้ชนิดที่หมิ่นกันนิดๆ หน่อยๆ
หยิกแกมหยอก แต่เล่นกันเป็นร้อยๆ พันๆ ล้านนี่...

ออกจะโอเวอร์แึกชันไปหน่อย

สี่: ความรับผิดชอบ

อนึ่ง แม้การวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นนั้นจะเป็นเรื่องที่ทำได้ แต่นั่นก็เป็นเรื่องภายใต้กรอบแห่งกฎหมาย ดังนั้น เวลาจะเขียนอะไรจึงควรคิดให้รอบคอบ และรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัวเองเขียนด้วย ดังนั้น ผมจึงเห็นด้วยอย่างยิ่งกับ เจฟ อูอี บล็อกเกอร์มาเลเชีย หนึ่งในสองผู้ต้องหาที่ถูกฟ้อง ซึ่งกล่าวไว้ในเนื้อข่าวว่า

“นายเจฟ อูอี ได้อ้างถึงบทความที่เคยโพสต์ไว้ในระยะแรกที่เริ่มต้นการเขียนบล็อกส่วนตัวในบทความนั้นระบุว่า บล็อกเกอร์ทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองเขียนลงในอินเทอร์เน็ต ดังนั้นจึงควรจะให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะมีการโพสต์ข้อความใดลงไป พร้อมยังระบุอีกด้วยว่า การถูกฟ้องร้องดำเนินคดีครั้งนี้ถือเป็นคุณูปการอีกอย่างหนึ่งของแวดวงบล็อกเกอร์ในมาเลเชีย เพราะจะทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหลายตระหนักถึงขอบเขตในการนำเสนอข้อมูลของตน ถ้าสิ่งใดไม่เป็นความจริง หรือเป็นเพียงการโจมตีบุคคลและสถาบันลอยๆ ความคิดเห็นเหล่านั้นจะได้รับการจัดการโดยอัตโนมัติ”

ก่อนจากกัน แอบหวังใจว่า ที่เขียนๆ มา คงพอทำให้ท่านที่สนใจสื่อหรือบล็อกเกอร์ไทย (โดยเฉพาะที่ชอบวิจารณ์การเมือง) พอเข้าใจความ ผิดฐานหมิ่นประมาทกันมากขึ้นนะครับ และเลิก หวาดกลัวหรือกังวลว่าสิ่งที่ตนเองทำอยู่นั้นจะนำ ภัย (ค่าเสียหายหรือคุก) มาถึงตัว (แต่ภัยมีค่านั้น เป็นอีกเรื่อง) ตราบใดที่ท่านนำเสนอข้อเท็จจริงซึ่ง เกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนเจ้าของประเทศ แบบตรงไปตรงมา วิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์โดย สุจริตและเป็นธรรม ย่อมไม่มีใครทำอะไรท่านได้ และกฎหมายก็ยังคุ้มครอง